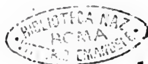
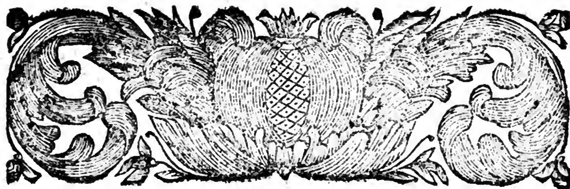
DISPUTATIO JURIDICA
De
POTENTIORE CESSIONARIO
ad
L. 2. C. Ne liceat potentiorib.

Quam
IN ILLUSTRI FRIDERICIANA
PRÆSIDE
DN. JOANNE SAMUELE STRYKIO,
J. U. LICENTIATO, EJUSQUE PROF. PUBL. EXTRAORDINARIO,
D. 16. Febr, A. R. S. MDCXCIII,
horis locoque solitis
Publico Eruditorum examini
submittit
CASPAR WILHELM BOECKEL,
Falcob. Neo March.

Recusa HALÆ, JOHANNIS GRUNERI, Acad. Typogr. 1706.

In Nomine Domini nostri Jesu Christi ad omnes actus semper progredimur *L. 2. C. de Offic. Praefect. Prat. Africa.*

Textus.

L. Si cujuscunque 2. C. ne liceat potentior. Patroci. litig. praestar.

Imppp. Arcad. Honor. & Theod. AAA. Joanni P.P.

SI cujuscunque modi actiones ad potentiorum fuerint delatae personas, debiti creditores jactura multentur. Aperta enim credentium videtur esse voracitas, qui alios Actionum suarum redimunt Exactores. Dat. 5. id. Jul. Hon. VII. & Theod. II. AA. Coss. 407.

Caput. I.

De Inscriptione Legis.

§. 1.

SOllicitam Justiniani fuisse curam, ne, in compilando Juris corpore, illorum periret memoria, quibus natales suos ipsa Lex debet, Pandectae pariter cum Codice testantur. Ex ipsa Digestorum inspectione abunde constat, quanta à Justiniano antiquitati habita sit re- *Ingressus.*

verentia,

verentia, dum nomina prudentum taciturnitati tradere nullo modo passus est, sed unusquisque eorum, qui Autor Legis fuit, ipsis Legibus inscriptus inveniuntur. Vid. *Constitut. de Confirmat. ff.* §. *10. juncta L. 3.* §. *10. C. de Vet. Jur. Enucl.*

JCtorum LL. conferendæ invicem.

§. II. Nec tamen eredendum est, otiosa hodie illorum JCtorum esse nomina, postquam Imperator omnia ista sua fecit per *d. Constitut. cit. l.* multum enim lucis interpretationi textuum confert, si ejusdem Autoris Leges hinc inde dispersæ inter se conferantur. Ita enim Papinianum se ipsum explicantem, Ulpianum se declarantem, aliosve alibi limitantes, quod alibi generalius dictum erat, invenies. Quem in finem utilissimam operam præstiterunt, Jacobus Labittus *in indicibus Juris*, Joh. Wolffgang Freymonius *in Symphonia Juris utriusque Chronologica.* Quam etiam utilitatem suo jam tempore advertit Jacobus Cujacius speciatim commentando *ad Papinianum*, *Africanum*, *& Julium Paulum*, in quibus Commentariis nihil egit aliud, quam ut horum JCtorum LL. conjungeret, unamqne ex alia explicaret.

Codex ex Rescriptis Impp. constat.

§. III. Codicem ex Rescriptis Imperatorum compilatum esse, satis constat: Quorum nomina, ut & tempus Legislationis, retinenda pariter & præfigenda singulis textibus censuit Justinianus. Ordinem vero temporum observavit in Legibus Codicis Imperator, quod non modo ex adjectis diebus Consulibusque, sed etiam ex ipsa compositione earum clarescit. *Vid. Constit. de Novo Cod. fac.* §. *2.* Primus autem Imperatorum, quorum Rescripta in Codicem relata, est Ælius Hadrianus, qui primus seculo secundo Imperio præfuit; cujus & subsequentium usque ad Justinianum Constitutiones in Codice exhibentur.

Autores L. 2.

§. IV. Nostra Lex, cujus explicationem in præsenti suscepimus, Autores præ se fert ARCADIUM HONORIUM & THEODOSIUM. De singulis quædam quoad eorum Vitam, Regimen & Legislationem hic adduxisse non erit. opinor, absonum.

Historia Arcadii.

§. V. Ut vero ordine omnia procedant, illius Imperatoris prius mentionem faciam, qui primo loco in ipsa inscriptione positus est. Vocatur autem ille ARCADIUS, qui prognatus Patre Theodosio M. & matre Placilla, quam alii vocant Flacillam Catho-

Catholicam. vid. Chronicon Alexandrinum *sub hoc Imperatore pag. 709.* Commendavit hic Arcadius se omnibus, ex pluribus causis: Præterquam enim quod formosa ipsi erat facies, Socrates *lib. 6. cap. 23.* & calligraphia instructus optime, vid. Michael Sachse in der Käyser Kronicke *P. I. pag. 265.* Pacis quoque trahebatur amore insigniter; teste Socrate *cit. loc.* Quod ultimum, ut & quæ in ipso præterea conspicuæ erant virtutes, satis eum reddebant commendabilem, licet subscriberemus Georgio Cedreno, qui in *Annalibus suis sub Arcadio pag. 269. lin. 26.* Imperatorem nostrum corpore admodum fuisse deformi, nigrum, ac statura prava asserit. Sane allectus virtutibus ejus animique dotibus Pater Theodosius M. ipsum, cum morti esset vicinus, in Consortium Imperii assumpsit, post mortem vero ex testamento Orientem ipsi gubernandum reliquit: cui etiam laudatissime præfuit, illumque optimis Legibus, utpote quæ fundamentum sunt bene constitutæ Reip., munivit insigniter, donec tandem anno Chtisti 408. Basso & Philippo Coss. diem obiit supremum. vid. Johan. Wolftg Freymonius *in Symphonia juris Chronologica p. 858.* Cum vixisset annos 31. & regnasset Annos 26. Cedrenus *cit. l.* Miserabili vero morte prævertit eum Eudoxia Augusta, fœtus sui, quem in utero gestabat, computrefacti sepulchrum existens. Cluverus *in Historia sua sub hoc Imperat. pag. 357.* Georg. Cedrenus *cit. loc. pag. 274. lin. 50.* Pœnam hanc delicti sui sentiens, cum ut Chrysostomus in exilium ejiceretur, precibus suis ac blandimentis effecerit; Theodoretus *lib. 5. cap. 34.* Hinc ipso die, quo expulsus Chrysostomus, ignem de Cœlo decidisse memorat Nicephorus *lib. 13. cap. 21.* Imo & eodem anno, quo Eudoxia mortua est, Deus grandinem de Cœlo demisit magnitudine nucum. vid. Chronicon Alexandrinum *p. 715.* Conf. de hisce prolixius Spondanus *in Annal. Eccles. ad A. C. 404. pag. m. 458. plur. seqq.*

§. VI. Ducimur jam ad secundum Imperatorem, cujus meminit Legis nostræ inscriptio, cui nomen est HONORIUS; Frater is fuit Arcadii, non minori quoque encomio dignus; iisdem namque cum Patre Theodosio M. moribus eademque forma fuisse eum, Historicorum monumenta passim docent. Hinc *Honorii Vita.*

tanto amore erga illum tractum esse Patrem, ut ipsum in tenera adhuc Ætate Collegam Imperii fecerit, eodem cum fratre Arcadio tempore, censet Joh. Jonston. in *Polyhistor. sub hisce Imperat.* a quo tamen divortium facit Joh. Wolffg. Freymonius *in Symphon. Jur. Chornol.* ubi *p. 836.* Anno 386. sec. comp. Contii Arcadium jam tum in Collegam Imperii assumptum asserit. *& p. 844.* Anno demum 393. Theodos. A. III. & Fl. Habundantio Coss. Honorium Constantinopoli Augustum appellatum fuisse statuit. Cui opinioni, cum illa ad explicandos textus plurimum faciat, facile etiam subscribo. Nec male præfuit Imperio Honorius, verum prudentia sua gubernandi, omnium facile sibi conciliavit amorem. Inter varias ac saluberrimas ejus Constitutiones non ultimo loco ponenda illa, per quam spectacula gladiatoria, primitus Constantino M. prohibita, vid, L. *unic. C. de Gladiator. penitus tollend.* in totum sustulit, teste Theodorico & Nicephoro apud Dionysium Gothofredum *in not. ad d. L. lit. m. conf.* Wilh. Stratemann. *Theatr. Histor. Exit. VII. p. 368.* Interim, cum cerneret Honorius, non contemnendum fulcrum Reip. esse hæredem & successorem Imperii, de matrimonio etiam cogitare incipiebat: Verum successus non ex voto respondebat; Infelicia enim cum binis Stiliconis filiabus successive contraxit sponsalia, una quippe post alteram ut sponsa moriebatur. vid. Johann. Zonaras *in ompend. Histor. T. III. p. 33.* quas duas deinde pretiosissime ornatas uni imponi curavit tumulo. Quod sepulchrum post 1118. annos detectum Romæ fuisse, testatur Michael Sachse in der Käyser Chronike/ qui sub *hoc Imperatore* hæc copiosius recenset. Cum autem & ipse ab universali naturæ Lege exceptus esse non posset, diem tandem suum obiit, quanquam quo mortis genere perierit, non satis inter Autores expeditum. Quidam Romæ eum in foro, cum filio Euchério, trucidatum esse asserunt. vid. Stratemannus *cit. loc.* Alii vero, majori numero, eum hydrope laborasse, atque sic tandem obiisse, Coss. tum temporis, anno videlicet 423. Æsclopiodoto & Mariniano, contendunt. vid. Sachsen in der Käyser Chronike *cit. l.* Cluverus *in Historia sua, hic* Johan. Zonaras *sub hoc Imperat.* Joh. Wolffg. Freymonius *in Symphonia Juris Chronologica pag. 868.*

§. VII.

§. VII. Restat, ut de THEODOSIO, quem ultimo loco nobis exhibet Inscriptio, dicamus. Fuit vero is nominis sui secundus, seu Junior; Patrem habuit Arcadium, Matrem Eudoxiam. Ipsa statim natura egegrium hunc laudatissimumque exstiturum Principem indicavit: Eodem enim anno, quo natus hic Theodosius Junior est, Mare, omine non vano, ad 20. dies instar Crystalli concrevit. *vid.* Chronicon Alexandrinum *pag. 713.* Nec fefellit ullius spem Theodosius, cum in tenera adhuc ætate egregiæ corporis æque ac animi dotes in ipso prælucerent. Inde in cunis adhuc vagiens ab Arcadio Augustus appellatus anno Christi 402. Arcadio A. V. & Honorio V. Coss. Joh. Wolffg. Freymonius *in Symphonia Juris Chronologica pag. 854.* Chronicon Alexandrinum *pag. 713.* Fuit insuper pius admodum Princeps, & tam intentus lectioni sacrarum literarum, ut dies noctesque earum studio consumpserit. Michael Sachse *cit. l. p. 275.* Joh. Jonston *in Polyhist. T. I. lib. 3. cap. 7.* Hinc insignem sibi non tantum in Theologia, verum etiam in Astronomia omnibusque aliis disciplinis comparavit eruditionem; Georg Cedrenus *in Annal. cit. l.* Stratemann *in Theatr. Histor. Exit. VII. p. 373.* Quam erudite cum celebratissimis Philosophis disputaverit, exhibet Socrat. *lib. 7. cap. 22.* Ex quibus omnibus satis constat, quantis laudibus Imperio præfuerit hic Theodosius, non tantum Patre Arcadio eum, dum supererat, ducente; verum etiam post mortem, ubi partim cum Honorio, partim etiam Honorio defuncto solus clavum Imperii tenuit. Quo tempore magis e re Reip. Romanæ esse credebat, quendam sibi Collegam Imperii assumere, & ad eam dignitatem elegit Valentinianum III. Anno Christi 425. Theodosio A. XI. & Valentiniano Cæs. Coss. Joh. Wolffg. Freymonius *cit. loco pag. 870.* Chronic. Alexandrin. *cit. l.* Tandem egregius hic Imperator postquam per 42. annos felicissime regnavit, morti succumbere coactus fuit anno Christi 450. Valent. A. VII. & Avieno V. Coss. Joh. Wolffg. Freymonius *cit. Tractat. pag. 882.* Quale vero fuerit mortis genus, quo succubuit, incertum apud Autores. Michael Sachse in der Käyser Chronick *cap. 7. pag. 279.* eum febri correptum decessisse contendit. A quo tamen pleri-

Vita Theodosii descriptio.

pleriq; Autores alii divertunt, qui volunt, eum, cum equitandi studio Constantinopolim ingressus esset, inter agitandum equum eo delapsum, ac sic decessisse. Cluverus *in allegato tractatu pag. 363. a.* Joh. Jonstonius *in Polyhistore. T. I. l. 3. c. 7. p. 610.* Georg Cedrenus *in Annal. p. 282. l. 40.* Confer non tantum quoad hunc Imperatorem, sed etiam præcedentes, Zosimum *in Histor. lib. V. & VI.* Pompon. Lætum *in Rom. Histor. Compend. p. m. 547. & seq.* Spondanum *T. I. Annal. Eccles. sub his temp.*

Constitutiones horum Imperatorũ in Codice.

§. VIII. Constat jam de Vitæ ratione eorum Imperatorum, quos Autores Lex nostra agnoscit, Arcadii scilicet, Honorii & Theodosii. Verum non ultimum laudum, quæ ipsis debentur, argumentum est, quod Rempublicam optimis semper Legibus auxerint; quarum multæ in nostro adhuc Codice fulgent. Sunt autem istæ quantum ex inspectione Codicis constat, sequentes: *L. 8. C. de Episcop. Aud. L. 4. C. de Haret. L. 10. C. de Judæis L. 7. C. de Defensor. Civit. L. 5. C. de Officio Praf. Prat. L. 11. C. de Offic. Rect. Provinc. L. 1. C. de Offic. civil. Judic. L. I. C. ne rei milit. Comit. lavacr. præst. L. 4. C. de Assess. L. 26. C. de Procurator. L. 2. C. quando lic. un. sin. Jud. se vind. L. 18. C. de Resc. Vend. L. 17. C. de Jure delib. L. 2. C. de Alluvion. L. 9. C. de Precar. L. Un. C. de Crim. Peculat. L. 51. 52. 53. 54. C. de Decur. L. 16. C. de Excusat. Muner. L. 10. C. de Murilegulis L. 3. C. de Collat. fund. fiscal. L. 2. C. de Curialib. Urb. Rom. L. 4. C. de Proxim. Sacr. Scrin. L. 1. C. de Agentib. in rebus L. 12. C. de Erogat. militar. Annon. L. 2. & 3. C. de desertor. L. 19. 20. C. de Curs. Publ. L. 10. C. de Cobortalib. Princip.*

Plures adhuc constitutiones ab eis promulgata reperiuntur.

§. IX. Postquam jam vidimus istas Leges quas Imperatores nostri, Arcadius Honorius & Theodosius, cum simul sceptra Imperii gubernarent, promulagrunt, in quantum scilicet istæ in nostrum Codicem relatæ; videamus nunc etiam, numne plures Leges in nostro Codice reperiantur, quæ ab aliquo horum Imperatorum promulgatæ: Invenimus vero plures non unius generis. Quædam enim promulgatæ cum Arcadius solus adhuc Patris Theodosii M. Consors factus esset; Quædam cum Honorius pariter ad illam dignitatem evectus: quædam Patre Theodosio M. mortuo ab Arcadio & Honorio, cum soli rerum potirentur

rentur publicatæ: nonnullæ etiam post mortem Arcadii ab Honorio & Theodosio juniore: tandem invenimus aliquas quæ Theodosium Juniorem & Valentinianum III. Autores venerantur.

LL. Ab Arcadio & ejus Patre Theodosio M. latæ.

§. X. Arcadio Augusto denominato, una cum Patre Theodosio M. sequentes Leges, quantum ex inspectione Codicis nostri constat, promulgavit: *L. 9. C. de Episcop.* L. 3. *C. de Episcopal. Audient.* L. 3. *C. de Apostat.* L. 6. *C. de Judæis.* L. 12. *C. de Jur. & fact. ign.* L. 5. *C. de divers. Rescript.* L. 5. *C. de modo Mulctar.* L. *Unic. C. de his qui ad Stat. Confug.* L. 5. & 6. *C. de Defensor. Civit.* L. 3. & 4. *C. de Off. Præfect. præt.* L. 4. *C. de Offic. præfect. Urb.* L. 2. *C. de Offic. Magistr. Offic.* L. 2. & 3. *C. de Officio diversor. Jud.* L. 25. *C. de Procurat.* L. 1. C. *de Off. pref. Augustal.* L. 7. C. *de Off. Rect. Provinc.* L. 8. & L. 9. C. *eod.* L. *Un.* C. *de Off. Præf. Vig.* L. 1. C. *de Off. imlitar. Judic.* L. 7. C. *de fer.* L. 3. C. *Ubi in rem Actio exerc. debeat* L. 1. C. *quando liceat unic. sine Jud. se vind.* L. 5. C. *fin. reg.* L. 14. C. *de Contr. Empt. & Vend.* L. 16. C. *de Resc. Vend.* L. 4. & 5. C. *de Incest. Nupt.* L. 1. C. *Si secundo nupserit mulier* L. 1. & 2. C. *de Tutor. & Curat. illustr.* L. 2. C. *quand. Mul. Tutel. Off. fung. pot.* L. 3. C. *de serv. fugitiv.* L. 2. & 3. C. *de Aqua duct.* L. 9. C. *de suis & Legit. lib.* L. 2. C. *Ne rei domin. vel templ. vindicat. temporis præscript. submoveatur* L. 4. C. *de Fructib.* L. 7. C. *de temporib. Appellat.* L. 1. C. *si de momentanea Poss. fuer. appell.* L. 7. C. *unde Vi* L. 9. C. *de Palatin. sacr. largit.* L. 14. C. *de Accus.* L. 3. C. *de Exhib. & transmittend. reis.* L. 32. C. *ad* L. *Jul. de Adult.* L. 8. C. *ad* L. *Jul. de Vi publ.* L. 9. C. *ad* L. *Cornel. de Sicar.* L. 24. C. *ad* L. *Corn. de fals.* L. 3. *C. de fals. monet.* L. 16. *C. de Dignit.* L. 4. & 5. C. *ad* L. *Jul. Repetund.* L. 4. C. *de Crimine Sacrileg.* L. 1. *C. ut intra certum tempus crim. quæst. termin.* L. 21. C. *de pœn.* L. 8. & 9. C. *de Annona* L. 40. & 41. C. *de Decurion.* L. 1. C. *de præd. Decur.* L. 8. & 9. C. *de Incol.* L. 13. & 14. C. *de Excusat. mun.* L. 9. & 10. C. *de Suscept.* L. 4. C. *de Naufr.* L. 5. C. *de Metalar.* L. 1. & 2. C. *de Fabricens.* L. 1. C. *de Curialib. urb. Rom.* L. 1. C. *de Suar.* L. 1. C. *de Colon. Palæst.* L. 1. C. *de Colon. Illyric.* L. 8. C. *de omni agro deserto* L. 1. C. *de pascuis* L. 1. & 2.

& 2. C. *de fugitiv.* L. *1.* C. *de fundis* L. *5.* C. *de Agricol.* L. *13.* C. *de dignit.* L. *2.* C. *de proxim. Sacr. Scrinior.* L. *4.* C. *de privil. eor. qui in Sacr. Palat. milit.* L. *1.* C. *de Privileg. Schol.* L. *7. de Erogat. militar. Annon.* L. *1.* C. *de Metall.* L. *12, 13. & 14.* C. *de Curs. publ.* L. *1.* C. *de Apparitor. Proconf.* L. *Unic.* C. *de Apparit. Com. Or.* L. *7.* C. *de Cohortal. Princip.* L. *2. & 3.* C. *de diverf. Offic.*

LL. *a Theodosio, Arcadio & Honorio latæ.*

§. XI. Tandem Honorio magis magisque adolescente, Pater ejus Theodosius M. in Collegam pariter eum assumpsit. Atque sic sub Regimine Theodosii M. Arcadii & Honorii plurimæ constitutiones latæ, quæ in Codicem nostrum ex illis relatæ, sunt sequentes. L. *4.* C. *de Episcop. Aud.* L. *7.* C. *de Judæis* L. *2.* C. *de Officio Præfect. Aug.* L. *6.* C. *fin. Reg.* L. *1.* C. *de Suffragio* L. *2.* C. *de Carbonian. Edict.* L. *9. 10.* C. *de Operib. Publ.* L. *1.* C. *Siquis Imp. maled.* L. *33. & 34.* C. *ad* L. *Jul. de Adult.* L. *5.* C. *de Exact. Tribut.* L. *Unic.* C. *de his qui à Princip. vacat. accepere.* L. *42. 43. 44. 45.* C. *de decurion.* L. *5.* C. *de Legation.* L. *6.* C. *de Metallar.* L. *3.* C. *de Vestib. Holoberis* L. *1. & 2.* C. *de Annon. civil.* L. *4.* C. *de Spectac. & Scenic.* L. *4. & 5.* C. *de Censib. & Censitor.* L. *9.* C. *eod.* L. *Unic.* C. *de Tract. & Stat.* L. *4.* C. *de diverf. Offic.*

LL ab Arcadio & Honorio lata.

§. XII. Patre Theodosio M. mortuo, soli rerum potiti sunt Arcadius & Honorius, ubi sacratissimis constitutionibus ornarunt Imperium. Codex noster sequentes habet: L. *10. 11. 12. 13. 14. 15.* C. *de Episc.* L. *5. 6. 7. de Episcop. Aud.* L. *13. de Heret.* L. *8. 9. de Judæis* L. *3. 4. de Pagan.* L. *1. de his qui ad Eccles. conf.* L. *1. Quand. Libell. Principi dat.* L. *1. de Stat. & Imag.* L. *Unic. de Officio Com. Sacr. larg.* L. *1. & 2. de Officio Comit. Sacr. Palat.* L. *10. de Officio Rector Prov.* L. *3. de Assessor.* L. *6. de modo mulctar.* L. *41. de Transact.* L. *3. de Advocat. diverf. Judic.* L. *Un. de his qui potentior. nom.* L. *7. de dilat.* L. *1. Ubi quis curiali cendit. conveniatur* L. *11. de petit. hered.* L. *3. qua res venire non possint* L. *17. de Resc. Vend.* L. *10. & 11. de Vectigal.* L. *19. de Nupt.* L. *6. de Incest. Nupt.* L. *2. de Concubin.* L. *24. de Administr. Tut.* L. *24. de Excusat. Tutorum.* L. *17. & 18. de Testam.* L. *16. de Jure deliberandi* L. *2. de bon. matern.* L *11. de Acquirenda poss.* L. *3. Ne rei Dom. vind.* L. *12. de sentent. & inter loc.* L. *27. 28. 29. 30. de Appel-*

pellat. L. 8. *de Tempor. Appell.* L. 4. *de Interd.* L. 1. *de superexact.* L. 3. *quorum bonor.* L. 8. *Unde Vi* L. 2. *Si per vim.* L. 11. 12. 13. 14. 15. 16. *de Operib. Publ.* L. 20. *de his qui Accus. non poss.* L. 16. *de Accusat.* L. 5. *ad L. Jul. Maj.* L. 9. *ad L. Jul. de Vi publ.* L. 1. *ad L. Jul. de Ambit.* L. 17. *de quæst.* L. 22. *de pœn.* L. 9. *de bonis proscript.* L. 10. 11. *de Annon.* L. 1. *de Indict.* L. 6. 7. *de Exact. tribut.* L. 3. *de Cond. in publ. horr.* L. 1. *de Collat. æris.* L. 2. *de discussor.* L. 46. 47. 48. 49. 50. *de Decurion.* L. Un. *Si Curial. rel. Civ.* L. 15. *de Excus. Muner.* L. 3. *de Tabular.* L. 11. 12. 13. *de Suscept.* L. 3. *de his quæ ex publ. Collat.* L. Un. *de Argenti pret.* L. 4. *de Navicular.* L. 3. *de Præd.* L. 1. *de Nov. non excus.* L. 1. *ne quid oneri publ. imponatur* L. 3. *de fabricens.* L. 2. *de Suar.* L. 2. *de Canon. frumentar.* L. 4. *de Aquæ ductu* L. 1. *de Majuma* L. 11. 12. 13. 14. *de Agricol.* L. 2. *in quib. Caus. Colon.* L. 6. *de Censib. & Censit.* L. 10. 11. *de Omni agro desert.* L. 2. *de Pascuis publ.* L. 9. 10. *de fundo patrimon.* L. 5. *de Collat. fundor. Patrim. & emphyteut.* L. 2. *de fund. & salt.* L. 34. *de diversis præd. Urb.* L. 1. *quib. ad Conduct. præd.* L. 1. 2. *de Collat. fund. fiscal.* L. 1. *de Grege dominic.* L. 1. *de Cupress.* L. 1. 2. *de prætor.* L. 1. *de Comit. consist.* L. 3. *de prox. Sacr. Scrin.* L. 2. *de Princip. Agent. in rebus* L. 4. *de Curios.* L. 3. *qui militar. poss. vel non* L. 13. 14. *de re militar.* L. 8. 9. 10. 11. *de erogat. militar. Ann.* L. 3. *de militar. Vestit.* L. 2. 3. 4. *de Metall.* L. 1. *de Obl. Vot.* L. 6. *de Numer.* L. 15. 16. 17. 18. *de Curs. publ.* L. 2. 3. *de Apparitor. proconf.* L. 2. *de Apparitor. præfect. Ann.* L. 1. 2. *de Executorib.* L. 3. *de Lucr. Advocat.*

§. XIII. Recensuimus jam Leges ab Arcadio & Honorio, cum soli præessent publico, promulgatas; jam videamus, quænam post mortem Arcadii ab Honorio & Theodosio conditæ; Arcadius enim cum mortem propius cerneret, filium Theodosium Juniorem seu II. Consortem Imperii fecit, quo vivus ipsum in gubernando feliciter clavo Imperii instrueret. Postquam itaque mortalis esse desiit Arcadius, Honorius atque Theodosius junior simul administrarunt Imperium, à quibus sequentes constitutiones latas novit noster Codex; L. 3. 4. 5. 6. 7. *C. de SS. Eccl.* L. 16. 17. 18. 19. *de Episc.* L. 9. 10. 11. *de Episcop. Aud.* L. 2. *ne Sanct. baptism. iteretur* L. 11. 12. 13. 14. 15. 16. *de Judæis* L. 1. *ne Christian. Mancipia hæretici habeant* L. 5. 6. *de Pagan.* L. 2. *de his*

LL, *Ab Honorio & Theodosio Jun. latæ.*

qui ad Eccles. confug. L. 6. *de precib. Imperator. offer.* L. 2. *de Offic. Magistr. milit.* L. 1. *de Officio praefect. Augustalis.* L. 12. *de Officio Rector. Prov.* L. 2. *de Officio civil. Jud.* L. 2. *de Offic. militar. Judic.* L. 5. 6. 7. 8. *de Assessor.* L. 8. 9. *de defensor. Civit.* L. 4. *de Advocatis div. Jud.* L. 1. *ut nemo privat. titul. praed. suis imponat.* L. Ult. *de iis quae vi met.* L. 8. *de in integr. Rest.* L. 3. *qui Legitim. person. stand.* L. 10. *de fer.* L. 6. *de Jurisd. omn. Jud.* L. 2. *ubi de Ratiocin.* L. Un. *de probib. sequestr.* L. 1. *de indict.* L. 11. *de Testib.* L. 13. *quod cum eo qui.* L. 4. *quae res venire non poss.* L. 12. *de Vectig.* L. 3. 4. 5. 6. *de Commerc.* L. 4. *de sponsal.* L. 20. *de Nupt.* L. 1. *Si nupt. ex Rescript. pet.* L. 4. *de sec. Nupt.* L. 11. *solut. Matr.* L. 1. *si dos Constant. Matrim. sol. fuer.* L. 13. *qui dat Tutor. poss.* L. 3. 4. *de Libert.* L. 19. 20. *de Testam.* L. 3. *de praescr. 30. vel 40. ann.* L. 3. *de fruct.* L. 6. *de Re Jud.* L. 10. 11. *de prec.* L. 17. 18. 19. *de Operib. publ.* L. 8. *Si al. res pign. dat.* L. 8. *quae res pign. oblig. poss.* L. 13. *de Except.* L. 20. *de infant. exposit.* L. 28. *de Donat.* L. 1. *de jure liber.* L. 21. *de his qui accus. non poss.* L. 17. *de Accus.* L. 35. *ad* L. *Jul. de Adult.* L. 1. *de Niliagger.* L. 3. *de requir. reis* L. 2. *ut intr. cert. temp. crim.* L. 10. *de Calumn.* L. 23. *de poen.* L. 24. L. 25. *eod.* L. 9. 10. *de Jur. Fisci* L. 2. *ne fisc. rem quam vend. evincat.* L. 4. *de bonis vocant.* L. 2. *de Can. largit. titul.* L. 2. *de immunit. nemini conced.* L. 1. *de quib. munerib.* L. 11. *de professor.* L. 6. *de Legat.* L. 14. *de Suscept.* L. *un. de aur. publ. persec.* L. *unic. de Irenar.* L. 6. *de Navicul. L. 5. & 6. de Naufr.* L. 4. *de fabricens. L. 1. de privil. corpor. L. 1. de Privilegiis Urb. Const.* L. 1. *de frum. urb. Const. L. 1. de frumento Alexandr.* L. 5. *de Spect. L. 9. ad* L. *Jul. de Vi publ. L. 1. de Venator. fer.* L. 15. 16. 17. *de Agricol.* L. 7. *de Cens.* L. 12. *de omn. agr. desert. L. 13. 14. 15. 16. eod. L. 2. de fund. Cimitroph. L 3. de pasc. L. 11. de fund. patrim. L. 3. de fugitiv. L. 3. 4. de* Locat. *praed. Civil. L. 3. 4. de Privileg. dom. Aug. L. 17. de Dignit. L. 18. de praepos. Sacri Cubic. L. 1. de Comit. & Tribun. L. 2. de Comitib. rei milit.* L. *un. de Comit. & Archiatr.* L. *unic. de Comit. quae provinc. L. 1. 2. de silent.* L. *Un. de praepos. lab. L. 5. 6. de prox. Sacr. Serin. L. 2. de Agent. in reb.* L. *10. 11. 13. 14. de palat. Sacr. larg. L. 12. de Castrensianis L. 1. de Decan. L. 1. de Mensor.* L. 13. 14. 15. *de irrogat. Milit. annona* L. 4. *de milit. veste L. 5. 6. 7. de Me-*

Metall. L. 3. de Commeat. L. 1. de Littor. Cust. L. 4. de Veteran. L. 2. de Apparit. praefect. Urb. L. 11. de Cohort. L. 5. de divers. Offic. L. 3. 4. 5. de Execut. L. 4. de Lucris Advocat.

§. XIV. Humanis erepto tandem Honorio; Theodosius Junior seu II. Collegam Imperii elegit Valentinianum III. Sub quorum Imperatorum Regimine saluberrimæ pariter prodierunt Constitutiones. Codex noster sequentes habet: L. 2. de summa Trinitate L. 9. 10. 11. de SS. Eccles. L. 20. 21. 22. de Episc. L. 12, de Episc. Audient. L. 5. 6. 7. de Haeret. L. 3. ne Sanct. baptism. iteretur L. 4. 5. de Apost. L. 3. & 4. de Offic. Magistr. Offic. L. 1. C. nem. lic. sign. salv. Xsti hum. ping. L. 17. 18. 19. de Judaeis L. 3. 4. de his qui ad Eccles. L. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. de LL. L. 7. 8. de Precib. Impp. offer. L. 3. 4. de offic. Milit. Jud. L. 2. de Offic. ejus qui vic. L. 9. 10. 11. de Assessor. L. un. de Annon. L. 10. de divers. Civit. L. 5. 6. 7. 8. 9. de Advoc. div. Jud. L. 2. ut nem. priv. tit. praed. L. 2. de form. & impetrat. L. un. qui pro sua jurisdict. L. 2. ubi quis Curial. L. 1. in quib. causis militant. L. 11. ubi caus. Fiscal. agantur L. 13. de Vectigal. L. 30. de Locat. Cond. L. 17. de Donat. propt. Nupt. L. 21. 22. de Nupt. L. 5. de secund. Nupt. L. 6. de dot. prom. L. 8. de pact. convent. L. 8. de Repud. L. 3. de concub. L. 8. de Testam. Tut. L. 1. unde vir & ux. L. 21. de Testam. L. 11. de hered. instituend. L. 18. de jure delib. L. 1. de his qui ante apertas Tabb. L. 10. 11. de suis & legit. lib. L. 5. 6. ad SCt. Tertul. L. 10. de legit. hered. L. 3. de bon. matern. L. 1. 2. 3. de bonis quae lib. L. 4. 5. de hered. decur. L. 14. de test. manum. L. 32. 33. de Appellat. L. 2. de temp. Appellat. L. 20. 21. de Operib. Publ. L. 6. in quib. caus. pign. L. 29. de Donat. L. 9. de revocand. donat. L. 6. ad Leg. Jul. repetund. L. 1. ne sin. juss. Princ. L. 10. de bon. proscript. L. 5. de bon. vacant. L. 2. de petit. bon. subl. L. 2. de Indict. L. 3. de discuss. L. 55. 56. 57. 58. 59. 60. de Decur. L. 2. de praed. decur. L. 1. 2. quando & quib. quarta pars L. un. de Impon. lucr. descript. L. 2. de quib. muner. L. 4. de Tabul. L. 15. suscept. L. de 7. 8. de Navic. L. 2. de navib. non excuss. L. 11. 12. 13. 14. 15. de Murilegul. L. 5. de Vestib. Holob. L. 5. de Fabricens. L. 1. de Collegiat. L. 1. de Stud. liberal. L. 1. de Metrop. Beryt. L. 2. de frument. urb. Const. L. 1. de Alex. prim. L. 6. de Spectac. L. 5. 6. 7. de aquae duct. L. 19. de Agric.

LL. à Theodosio Jun. & Valentiniano III. conditae.

L. 1. de Colon. Thracens. L. *3. de Fund. Limitroph.* L. *12. 13. de fundo Patrim.* L. *7. de fund. rei priv.* L. *6. de Agric. & Mancip.* L. *8. de Locat. præd. civil.* L. *1. de Conduct. & Procur.* L. *5. de privileg. dom. Rustic.* L. *2. de Cupress.* L. *1. de Coss.* L. *2. de propos. Sacr. Cubic.* L. *2. ut dign. ord. serv.* L. *1. de Magistr. Sacror. Scrin.* L. *3. de silent.* L. *2. 3. de domest.* L. *7. 8. de prox. Sacr. Scrin.* L. *4. 5. 6. de Princip. agent. in reb.* L. *2. de Decan.* L. *6. de Castrens. pecul.* L. *8. 9. de Metall.* L. *7. 8. de Numer.* L. *21. de Curs. publ.* L. *3. de apparit. Præf.* L. *3. 4. C. de Apparit. Magistr. milit.* L. *12. 13. de Cohortal.* L. *6. 7. de divers. Offic.*

Restant Constitutiones quædam dubiæ.

§. XV. Expositis jam egregiis maximeque toti Imperio salutaribus Constitutionibus, quibus Imperium Romanum ornarunt Imperatores nostri, quædam adhuc restant accuratius perpendenda, quæ vel vitii, vel certe erroris arguere possent nostrum Codicem. Omnium primo sese offerunt oculis inspicientium quædam Constitutiones, quibus præfixum in Inscriptione nomen unius saltem Imperatoris ex istis tribus cernimus, uti L. *8.* C. *de Codicill.* L. *7. C. de Metallariis* L. *4. C. de Vestib. Holober.* L. *6. C. de fund. rei privat.* L. *12. C. de Palatin. Sacr. largition.* L. *ult. C. de Tyron.* de singulis quædam erunt speciatim afferenda: Constat namque, si solum Theodosium Juniorem excipiam, omnes simul cum Collega suo, nunquam solos præfuisse Imperio.

Examen L. *8. C. de Codicill.*

§. XVI. Hinc patet ex dictis, illas Leges, in quarum Inscriptione THEODOSII nomen solum reperitur, facile salvari posse, modo Consules atque Annum, quo publicatæ sunt, in medium adhibeamus. Sic in d. L. 8. *C. de Codicill.* hæc videri est Inscriptio:

Imp. THEODOSIUS A. Asclepiodoto
P. P.

& hæc subscriptio:

Dat. 15. Kal. Mart. Constant. Victore
V. C. Cons. 424.

Facile hic suboriri posset dubium, de quonam Theodosio loquatur hæc Lex; verum resolvit hoc dubium apposita subscri-

scriptio; in illa enim cum mentio fiat Anni 424. secundum sc. computationem Contii, non poterit hic subintelligi Theodosius M. cum iste jam tum ante annos aliquot diem suum obierit. Deinde & Consul adjectus, VICTOR, quod superest dubii removere potest, utpote qui subiit Consulatum Anno 424. pro ut constat ex fastis Consularibus vid. Freymonii *Symphonia Juris Chronologica p. 870.* Alius quidem adhuc fuit, qui vocatur SEXTUS AURELIUS VICTOR, qui Consulatum gessit, anno Christi 369. teste Freymonio *cit. l. pag. 820.* Verum tunc temporis nondum publico admotus erat Theodosius Magnus, ut & iste nullum nobis movere possit scrupulum. Quod si jam quis mihi objiciat, non sine Collega Imperii fuisse unquam Theodosium juniorem; Illi respondeo: nullo hoc fundamento niti. Postquam enim Honorius Anno Christi (secundum computationem Contii) 423. Asclepiodoto & Mariniano Coss. vivis ereptus, solus Imperium gubernavit Theodosius usque ad Annum 425. Freymonius *cit. Tract. pag. 870. & seqq.* quo tempore hanc Constitutionem edidit. Idem judicium adhibendum *ad* L. *7. C. de Metallar. & ad* L. *4. C. de Vestib. Holob.* Utpote quæ, eodem Consule, VICTORE scilicet promulgatæ.

§. XVII. In Legibus jam commemoratis recte hactenus sese habuit inscriptio, verum restant quædam quæ dubio non carent: Qualis est L. *12.* C. *de Palatin. Sacrar. largit.* Cui solum nomen THEODOSII adscriptum est, sequenti vero L. *13.* in Inscriptione habentur hæc verba, Iidem AA. Ab una itaque parte error admissus sit, necesse est. Animadvertit hoc Dionysius Gothofredus *in not. ad istam* L. *lit. q.* ubi ita Inscriptionem supplet *Impp. Theod. & Valent. Maximo C. S. L.* quod facile admittendum censeo. Nec prætereunda est L. *6. C. de fundis rei privatæ.* Ubi Inscriptio solius ARCADII meminit, de hoc vero extra dubium est, eum nunquam absque Collega imperasse. Vix melius hæc lex explicari poterit, quam ex ipsis, unde hausta est, fontibus, id est ex *Theodosiano Codice*, ubi L*ib. 12. tit. ult.* L. *2.* huic Legi hæc inscriptio præposita *Arcad.*

Quid de L. 12. C. de Palatin. Sacrar. largit. dicendum.

Quid de L. 6. C. de fund. rei priv.

& Hon. AA. Vincentio P.P. Gall. Ex qvo patet, non a solo Arcadio hanc Legem esse profectam. Addenda tandem etiam est *L. fin. C. de Tyronibus* quæ HONORIO adscribitur soli, sed minus recte. Variant tamen circa Inscriptionem istius Legis corrigendam Critici: quidam enim legendum malunt *Anastasius A.* qvidam *Impp. Honor. & Theod. A. A. Com. S. L.* quam differentiam observat Dionysius Gothofredus *ad d. L. fin lit. t. in not.* Mihi posterior arridet Lectio, ut pote quæ ex asse convenit cum *Lib. 7. Codicis Theodosiani tit. 13. L. 19.* unde hæc Lex finalis petita.

Quid de L. *fin.* C. *de Tyron.*

§. XVIII. Dixi jam de illis Legibus, qvibus præfixum est nomen unius ex antea laudatis tribus Imperatoribus, sc. Vel ARCADII vel HONORII, vel THEODOSII. Jam ut ordine procedam tangendi erunt quidam Textus, qui vel duobus ex nostris, vel ipsis tribus Imperatoribus conjunctim positis, adscribuntur, non tamen absque erroris nota. Primo se mihi offert *L. unic. C. de Crim. Pecul.* Cujus Inscriptio ita se habet. *Imppp. Honor. Theod. & Arcad.* A A A. *Rufino* P. P. Atque hic nemo ignorabit, præter intentionem quid admisisse erroris Tribonianum. Arcadium namque ut ipsa nativitas priori loco præ Honorio constituit, perperam ultimo hic loco posuit, Theodosium ipsi præferens, utpote qui Arcadii erat filius, vid. quæ dixi §. 5. hujus Capitis. Et si tandem hic intelligatur Theodosius Magnus, Arcadii & Honorii Pater, male sic postponeretur filio Honorio. Annotavit errorem hunc Jacobus Gothofredus *lib. IX. Cod. Theodos. tit. 28. ad Inscriptionem L. 1. & 2.* Ex quibus textibus hanc Legem desumptam dicit, sed a Triboniano deformatam; Dum ex *L. 1. Cod. Theod. de Crimine peculatus* Inscriptionem, & ex *Lege 2. ibid.* textum & subscriptionem desumpsit. Quæ tamen conjungi non possunt, cum Rufinus, ad quem scripta Lex ista, jam tum Præfectus Prætorio fuerit Anno Christi 392. vid. Jacob. Gothofr. *Consularia Theodosiana seu Chronologia Cod. Theodosiani sub hoc Anno.* Ipsa vero Lex lata HONORIO X. & THEOD. VI. AA. Coss. Anno 415. Proinde quæ

Examinatur L. *Un.* C. *de Crim. Pecul.*

hæc subjungi debuisset Inscriptio : *Impp. Honor. & Theod.* A. A. *Aureliano P. P. II.* omisso Arcadii nomine, qvippe qvi jam anno 408. suum obiit diem. Quæ Inscriptio etiam cum Chronologia convenit, ex qua constat, Aurelanum dicto anno 415. Prætorio Præfecti munus subiisse, vid. Jacob. Gothofr. *dicta Chronologia Codic. Theodosiani adhunc annum & ejusd. Prosopographia sub voce Aureliani II. pag. 352.*

Corrigitur Inscriptio L. Un. C. de Abigeis.

§. XIX. Explicata sic Lege ista, facile apparebit, non assensum nostrum mereri L. *Unic. C. de Abigeis* utpote cujus hæc est Inscriptio : *Impp. Honor. & Arcad.* A. A. *Pasphilo.* Nomina etenim Imperatorum hic inverso ordine posita esse, docet nos *Codex Theodosianus lib. II. tit. 1. L. 8.* ex qua desumpta hæc Lex est, prout illud observat Jacobus Gothofredus *in not. ad istam L. lin. 17.* Hinc non errabimus, si ex Codice Theodosiano Justinianeum corrigamus; præprimis cum nulla adsit ratio, cur in promulgatione Constitutionum HONORIUS, utpote qui ætate minor est, fratri ARCADIO sit anteponendus.

Ut & L. 1. C. de Off. Civ. Jud.

§. XX. Nec absque lima dimittenda est *L. 1. C. De Officio Civil. Jud.* cujus inscriptio merito in dubium vocatur, cum hæc ex his verbis constet ; *Imppp. Arcad. Theodos. & Honor.* &c. Notum vero est, Theodosium Arcadii fuisse filium, adeoque non priori loco ponendum Honorio, suo quippe Patruo, erat enim tum temporis, cum hæc publicaretur Constitutio, admodum adhuc Juvenis. Corrigendam itaque istam inscriptionem censeo ex *Lib. 1. Codicis Theodosiani tit. 8. L. 1.* ubi hujus Legis sedes est. Ibi autem legitimo ordine positi sunt isti tres Imperatores. ARCADIUS scilicet primo, secundo HONORIUS & THEODOSIUS ultimo loco.

Examinatur inscriptio L. 2. 3. & 4. C. de Statuis & Imagin.

§. XXI. Pariter quoque obscurius conceptæ sunt Inscriptiones *L. 2. 3. & 4. C. de Statuis & Imagin.* quæ sic habent *Theod. Arcad. & Valent.* Ubi vero Gentium tum temporis, cum Valentinianus imperaret, erat Arcadius ? Hic enim cum Anno Christi 408. esset mortuus, quomodo has publicare Leges potuit, quarum, (1) Anno 425. (2) Anno 439. (3) 444. promulgabatur ? Videndum itaque quid habeat Theodosianus Codex.

Verum

Verum ibi saltem *L. 2.* reperitur, cum emendata tamen inscriptione, omisso scilicet Arcadii nomine. vid. *Cod. Theodos. lib. XV. tit. 4. L. 1.* jam vero facile ex hoc constat, cum iidem Imperatores tres istas Leges condiderint, quid de *L. 3. & 4.* sit judicandum.

Quid de L. 1. *C. de Privileg. Scholar.*

§. XXII. In *L. 1. C. de Privileg. Scholarium* hæc reperitur Inscriptio: *Theodos. Arcad. & Valent.* AAA. *Pleitio Com. & Mag. Offic.* Vitium esse in hac Inscriptione nemo non videt. Theodosius enim hic cum Arcadio jungitur, uterque vero cum Valentiniano. Quod si Theodosium M. dicas, qualis tandem erit Valentinianus? vel erit secundus nominis sui, & sic perperam postponitur Arcadio; vel erit tertius, & sic pariter male observatus ordo, dum Arcadius diu antequam hic ad Imperium evectus, diem suum obiit, prout superius dictum §. 5. & 7. Succurrit hic Dionysius Gothofredus *in animadversionibus ad hanc Legis Rubricam:* Ubi aliorum opinionem affert, qui talem substituunt Inscriptionem: *Impp. Theodosius & Valentinianus* AA. *Florentio Magistro Officiorum.* Cui lectioni facilius subscribo.

Judicium de L. 2. & 3. C. *de Desertoribus.*

§. XXIII. Ultimum quod adhuc residet dubium occurrit in *L. 2. & 3. C. de Desertoribus* Ubi pariter Nomina Imperatorum inverso ordine posita sunt. Inscriptio hæc est: *Imppp. Arcadius Theodos. & Honorius* A. A. A. *&c.* Ubi Patruo suo Honorio præfertur Theodosius. Sed salva res est, si ad fontem iterum, seu Codicem Theodosianum, nos conferamus. Desumpta enim est, L. 2. *Codicis Justinianei*, vel potius repetitæ prælectionis *ex Lib. VII. Cod. Theod. tit. 18. L. 11.* Et *L. 3.* desumpta est ex *ejusdem tituli L. 15.* Ibi vero mutata Inscriptio, & Theodosius ultimo loco positus. Cætera, quæ in nostri Codicis Inscriptione & subscriptione habentur, omnia cum Theodosiano Codice conveniunt.

Quinam primi inveniantur imperii sociis

§. XXIV. Consideravimus hactenus saluberrimas illas constitutiones, quæ a laudatissimis nostris Imperatoribus, Arcadio sc. Honorio & Theodosio promulgatæ. Liceat jam nobis, indice Rubro, ulterius pergere, atque cum tres isti modo laudati Imperatores, in inscriptione Legis nostræ, tanquam

Col-

Collegæ, conjungantur, quærere, quinam primi inveniantur Imperii focii? Distinctius in ventilanda hac quæstione procedendum erit, separata namque ab hac ista est: quis primus, confirmato Imperio Romano, in Cæsarem assumptus fuerit? Dum enim Collegas dico, intelligo illos, qui statim Augusti facti sunt: nam Cæsares demum post mortem Augustorum efficiebantur Imperatores. Quantum igitur ad primam quæstionem spectat, non novit Historia priores Imperii socios MARCO AURELIO ANTONINO Philosopho & LUCIO VERO: Vid. Spartianus *in Vero.* Andr. Tiraquell. *de jure Primogenitorum qu. 17. Opin. 4. n. 26.* (qui fratrem Antonini Annium Verum salutat; vocatur & ab aliis Ælius. Quicquid sit, in persona tamen conveniunt.) Adde etiam, pro firmanda nostra sententia, Capitolinum *in Vita Antonini* Ubi: *Tumque primum Romanum Imperium duos Augustos habere cœpit.* Sane ignorat priores noster Codex. Et hi sunt illi Divi fratres, quorum toties in jure nostro mentio fit. Ut *in* L. *3.* §. *ult. ff. de Testib.* L. *Divi fratres 19. ff. de Accusat. L. Divi Fratres 17. ff. de Jure Patron. L. Divi Fratres 27. ff. de Pœn. & L. 1. pr. ff. de Effractor. L. Si nemo 19. §. 1. ff. de Testam. Tut.* & in aliis multis textibus. Non tamen desunt, qui per Divos fratres, in textibus illis, non intelligi Antoninum & Verum statuant, de quibus vide Tiraquell. *cit. tr. qu. 17. Opin. 4. num.* 27 Cui dubitationi ansam dederunt quidam Textus, ubi invenitur Antoninus & Severus. Sed concludit tandem Tiraquellus *n. 28.* ex Digestis Florentinis, semper, quando hæc concurrunt nomina, pro Severo legendum esse Verum. Jam vero si alteram quæstionem tangam, quis scilicet primo in Cæsarem assumptus fuerit? puto dicendum esse, LUCIUM PISONEM primum fuisse, qui Cæsaris nomen meruit; ad quam dignitatem evectus a SERGIO SUSPITIO GALBA. vid. Xiphilinus ad Suetonium *in vita Galbæ.* Conf. Almæ Viadrinæ Decus Dn. Beeman. *in Not. Dignit. Illustr. Diss. II. cap. 1. th. 2.*

Quis primo in Cæsarem assumptus?

§. XXV. Occupati hactenus fuimus circa Criticam atque Historicam Considerationem nostrorum Imperatorum ARCADII, HONORII & THEODOSII: Adduximus & quædam de pluralitate Imperatorum eodem tempore regnantium. Jam

An divisionem recipiat Majestas?

Politice disquiramus, qua ratione plures Imperatores summa potestate simul uti possint? Tangenda tamen hic prius illa erit quæstio: An divisionem recipiat Majestas? qua discussa, facili negotio priori respondebimus.

Negantium rationes.

§. XXVI. Sunt, qui hanc quæstionem negative decidendam existiment, sequentibus potissimum nixi rationibus: (1) Quia, posito, quod dividi posset in plures partes, plures sic darentur in Rep. Majestates, jam vero (2) duo summa existere non possunt in eodem subjecto, repugnaret enim hoc naturæ summitatis, prout nec mundus duobus solibus regi potest, uti Alexander in Oratione ad Legatos Darii demonstrabat apud Curtium *lib. IV. Cap. II. n. 22.* Ex quo fluit (3) Non esse in ista Rep. summam potestatem in Civitate ubique (uti Majestatem definit Aristoteles) quoniam actus Imperantis alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti reddi possunt, dum quod alter Imperantium juberet, alter, qui æquali cum eo potestate præditus esset, facile posset prohibere. Quod tamen natura Majestatis non admittit. vid. Grot. *de J. B. & P. lib. 1. cap. 3. §. 7. n. 1.* Accedit (4) quod difficillimum sit summa Imperia duorum tueri. Sic Remus a Romulo mox societate depulsus, nec Ælius Verus, primus Imperii socius, sine suspicione veneni obiit. Vide ad confirmandam negantium opinionem pluribus Bodinum *de Rep. lib. II. Cap. I.* Ubi subsequenti *cap. 2. pag. mihi 294.* facilius tres Imperatores seu Reges admitti posse statuit, quam duos. Hobbesium *Cap. 7. de Cive §. 4.* & inter nostros Jacobum Lampadium *Tr. de Rep. Rom. Germ. P. I. num. 58. 59. 60. aliosque.*

Affirmantium rationes.

§. XXVII. Multi ex adverso statuunt, dividi utique posse Majestatem, cum (1) Totum illa sit, cujus natura est, ut possit in partes suas dividi; & (2) multæ quoque dentur Respublicæ, ubi vel penes omnes, vel penes potiores, summa potestas est, in quibus Majestas cernitur divisa. Probant quoque ulterius dividi Majestatem (3) quando populus adhuc liber, futuro Regi aliquid addit, ut Rex iste vel cogi vel puniri possit, de quo Grot. *de J. B. & P. lib. I. Cap. 3. §. 8.* Vid. pluribus pro hac Opinione B. Zieglerus *de Jurib. Majest. lib. 1. cap. 3. §. 1. & seqq.*

Nostra Opinio.

§. XXVIII. Jam, quid nobis de utraque sententia videatur, adde-

addere, operæ pretium esse existimo. Scilicet, quamcunque quis assumat opinionem, nobis non erit contrarius; modo certum adhibeat temperamentum. Omnino enim indivisibilis est Majestas, si eam spectes quoad essentiam; sive enim sit Resp. Aristocratica, sive Democratica; Una tamen manebit Majestatis essentia. Nimirum non obest indivisibilitati Majestatis, quod in uno corpore sæpius plures Majestate gaudeant. Nec enim tunc dividitur Majestas, sed vel territorium, intra quod quisque Majestatem exercet, vel conjunctim pro indiviso exercetur Majestas. vid. Jacobus Bernhardus Multzius *in Repræsentatione Majestatis Imperatoriæ in Prolegom. cap. 2. §. 8. n. 37. & seqq.* Dn. a Pufendorff. *de Jure Nat. & Gent. lib. VII. cap. 4. §. 1.* Quod si vero Majestatem consideres ratione existentiæ, quatenus sc. interdum in hac vel illa Rep. penes plures existit, tunc divisionem etiam recipere illam secure statues: consistunt enim in tali Rep. penes hunc alia, alia penes illum jura, quæ in specie vocantur Regalia & sunt partes Majestatis. Interim tamen non sequitur, omnes illos, qui Regalia quædam possident & exercent, summa potestate gaudere; Si enim quis non omnes summi Imperii partes habeat, non amplius est Majestas, Dn. a Pufendorff. *de J. N. & G. cit. l. §. 11.* quod sequenti §. 12. egregie illustrat.

§. XXIX. Inspiciamus nunc, dissentientium rationes, quæ non divertent a nobis, si limitationem modo adductam adhibeamus. Concedo enim, Totum esse Majestatem & dividi posse in partes, (quanquam hæc sano sensu accipienda) interim tamen non huic consequens est, etiam quamlibet partem Majestatis esse Majestatem, sed tum demum vera Majestas adest, cum omnes ejus adsunt partes, quemadmodum nec totum quid est, deficiente una parte. Conf. Fonseca *lib. IV. Inst. Dialect. cap. 3.* Adde tamen Scheiblerum *lib. I. Metaph. c. 6. n. 29.* Et hinc per se corruit, uti etiam sublata jam tum est in præcedenti §. objectio, deducta a Republica vel democratica, vel Aristocratica; In illis enim Rebuspubl. exercetur tantum Majestas per plures, omnes vero simul sumpti constituunt unam Majestatem, prout omnes partes faciunt unum totum. Concedo etiam, quod illi statuunt, qui dividi non posse Majestatem asserunt, (1) Quia sic interdum

Examinantur rationes dissentientium.

plures darentur Majestates in Rep. Verum hic suppositum nego, quod quælibet pars Majestatis, quæ per hunc vel illum exercetur, statim etiam fit Majestas. Et sic illorum opinio vera quidem, licet ratio demonstrandi non valeat. Idem Judicium esto de eo, quod dicunt (2) duo summa existere non posse in uno subjecto; nec enim quando Majestas dividitur, fiunt plures Majestates, sed una tantum manet quoad essentiam. Quod etiam applica ad rationem tertiam quam proferunt.

Qua ratione plures Impp. simul imperare potuerint.

§. XXX. Jam cum demonstratum sit, esse Majestatem indivisibilem quoad Essentiam, Existere tamen eam interdum in pluribus subjectis; facile etiam intelligemus, quid sentiendum de illis temporibus Imperii Romani, ubi plures simul Imperatores ei præfuerunt. Negat quidem plures esse posse uno tempore Imperatores Glossa *in c. Apibus* C. 7. *qu. 1.* ubi de facto quidem duos Imperatores fuisse asserit, verum de jure negat. Refutat tamen eam sententiam Andreas Tiraquell. *de Jure Primogenitorum qu. 17. opinione 4. n. 21.* Et ejusdem opinionis est post Johannem de Immola *in L. fin. ff. de hered. Inst.* Alexander Tartagnus *ad L. licet Imperator 77. ff. de Leg. 1. n. 3.* Verum, hæc est non inanis quæstio, an ad æqualem Majestatis participationem admiserint Imperatores electos a se Imperii Consortes? Si enim verum fateri fas est, Majestatem reapse absolutam retinuit ipse Imperator, eandemque invitis etiam & contradicentibus Sociis exercuit. Honoris vero gratia in promulgandis Legibus Sociorum nomina præmisit, quo eo magis futuram succedendi spem illis confirmaret; ob solam enim hanc rationem, ut sc. certos Successores habeant, eos ad dignitatem istam evexerunt; Ipsos igitur Consortes, inscio Imperatore primo, quidquam peragere potuisse, mihi non magis sit verosimile, quam si Regi Romanorum, vivente Imperatore electo, qui tamen hodie pariter Augustus dicitur, prout infra demonstrabo §. 37. inscio Imperatore, ullius juris Majestatici exercitium competere, assererem. Est enim Imperatoris & Regis Romanorum una Majestas, sed ejus exercitium in Rege Romanorum suspensum, donec vel Imperator mortuus, vel ab hoc quidquam Regis Romani arbitrio concessum. Quorsum pertinent verba *Capitulat. Ferdinandi IV. Art. 47.* Wir sollen

Nostra sententia.

und

und wollen auch uns keiner Regierung / oder *Administration* im Heil. Römischen Reich / weiter oder anders unterziehen / denn so viel uns des von Kayserlicher Majestät vergönnet und zugelassen wird / auch Ihrer Kayserlichen Majestät die Zeit ihres Lebens / an ihrer Hoheit und Würde des Kayserthums keine Irrung noch Eintrag thun. In eo itaque Sociorum Imperii melior conditio fuit, quam Regis Romani, quod ad exercitia quædam Majestatica admissi, & publicæ sanctiones horum quoque nomine promulgatæ; sed Regis Romani nulla cum Imperatore fit mentio. Quamvis Curiæ Imperatoriæ stylus hic non semper sibi constiterit, sed quandoque ipsos Cæsares Augustis gratos LL. præmiserit.

§. XXXI. Hoc tamen non negaverim, ibi æqualem inter Socios Imperii fuisse Majestatem, ubi uni Occidentalis, alteri Orientalis Imperii fasces commissi, ubi quisque pleno jure in sua Imperii parte Majestatem exercuit: & eatenus divisa Majestas dici potest. Bodinus *de Rep. l. 2. c. 2. 293.* Imo & ibi Societatem Majestatis æqualem agnoscimus, ubi duo simul ad Imperium admissi, ita ut alter, alterius beneficio in consortium Majestatis vocatus, dici nequeat. Recentissimum hujus rei exemplum nobis exhibet Biga Fratrum, Moscoviæ Imperium æquali Autoritate gubernantium. Vid. de Regimine Mosovitico in genere Alexander Guagninus (seu verius Mathias Strykovski) *Rerum Polonicar. T. II.* Nec adeo dissimile exemplum est in Gloriosissimo Magnæ Britanniæ Rege præsente WILHELMO, & Regina MARIA; quos, uti suave thori Consortium conjunxit, ita divina providentia eosdem æquali Regio diademate ornandos censuit, quo eo majori ardore Angliæ Libertatem assererent, & fidei existerent defensores. Una horum Majestas est & indivisa, hinc utriusque nomine publica Regni negotia peraguntur, *quibus nos subacta jam Hybernia innumeros contra Gallorum proterviam apprecamur Triumphos.*

Ubi divisum Imperium erat, æqualis etiam fuit Majestas.

§. XXXII. Ducimur jam ab Inscriptione nostra ad triplex illud AAA. ut attendamus, quid per illud nobis indigitetur. Denotat vero hoc vocem Augusti: Ter autem repetitum, quia omnes tres nominati Imperatores, ARCADIUS HONORIUS & THEO-

Quid triplex AAA. in Inscriptione vel...

THEODOSIUS, Augusti fuerunt. Ipsa indoles vocis Augusti non melius patescet quam si prius vocem Cæsaris consideremus, magna enim inter has voces differentia est. Circa Etymologiam tamen verbi Cæsaris non ero prolixus, nam varia illa est. Quidam ab eo derivari volunt, quod cæso matris utero in lucem editus fuerit Cæsar. Plin. *lib. 7. Nat. Hist. cap. 9.* Limnæus *de Jure Publ. lib. II. Cap. 1. n. 16. 17. 18. 19.* Verum Dn. Becmannus *in Notit. Dignit. illustr. Differt. 2. cap. 1. num. 1.* ex Glandorpio *de familiis Juliæ Gentis* demonstrat, Cæsarum nomen illi genti jam A. U. C. 546. usurpatum fuisse. Plures derivationes vide apud Limnæum *cit. l. n. 12. 13. 14. 15. 16.* Junge Vossium *in Lexic. Etymol. sub voce Cæsones.* Hæc vox Cæsaris postea magnæ semper fuit auctoritatis; ita enim in *Nov. 30. princ.* ἐν ἅπασι τοῖς τῆς γῆς ἔθνεσιν ὀνομαστότατον ἐστι τὸ καίσαρος ὄνομα, καὶ ὥσπερ ἡμεῖς ἀντ' ἄλλου τινὸς τῶν τῆς βασιλείας συμβόλων συμνυνόμεθα. Successu temporis autem illi saltem Cæsaris nomine veniebant, qui ab Imperatore regnante (qui vocabatur Augustus, uti mox declarabimus) in spem successionis adsciti vel adoptati fuerunt. vid. Rudolph. Godofredi Knichenii *Opus Politicum Volum. II. Sect. I. cap. 3. th. 2. p. 84. & 85.* Dn. Becman. *cit. l. th. 2. p. 37.* Dicebantur etiam Nobilissimi, quod nihil aliud erat quam Cæsares. Spondanus *T. I. Annal. Eccl. ad A. C. 527. p. m. 596.*

Qui Cæsares dicti fuerint?

§. XXXIII. Augusti vero vox longe aliam habebat significationem, & primus illud nomen obtinuit Octavianus, a Senatu Romano, quod ideo recepit, quia invisum adhuc apud Romanos erat nomen Regis. Limnæus *de Jur. Publ. lib. II. Cap. 1. n. 32. & seqq.* Hinc Xiphilinus *in Suetonii Augusto* ideo hoc nomine eum insignitum fuisse dicit, quod hominum excederet naturam; nam ea quæ in maximo honore sunt, Augusta esse dicuntur. An vero eadem appellatio ab Augurio, an ab augendo originem traxerit, controvertunt adhuc inter se Dd. Prius omnino verius esse videtur, cum magnam augurio seu avium gestui, in negotiis magni momenti, tribuerint Romani venerationem, utpote cum ipsam urbem suam augurio fundatam noverint, juxta illud Ennii:

Qui Augusti nomine usi fuerint?

Unde originem trahat nomen.

Augu-

Augusto Augurio postquam inclyta condita Roma est.

Hinc hoc boni ominis nomen tribuendum censuerunt Octavio, ut potius Augustus quam Romulus, ampliori cognomine, diceretur, quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur, ab auctu vel avium gestu gustuve vid. Sueton. *in Augusto c. 7. in fin.* Et quamvis derivationem illam ab augendo jam tum agnovisse videatur Suetonius, quando ab Auctu vocem derivat; recte tamen ad illum locum monuit Isaacus Casaubonus, augere ibi verbum sacrorum esse.

§. XXXIV. Quicquid hujus rei sit, merito illam, a sacris Romanorum derivatam appellationem, neglexerunt Christiani Impp., qui & auguria penitus interdixerunt, L. 5. C. *de Malef. & Mathemat.* & ab augendo illud deduxerunt, ut indicio ipsis esset, augendum a quovis Imperatore esse Imperium; unde vocantur SEMPER AUGUSTI, germano idiomate allezeit Mehrer des Reichs. Cujus vocis originem sine judicio quidam Accursio adscribunt, cum tamen illam longe antiquiorem esse, doceat Monumentum Romæ, in Porta S. Laurentii, conspicuum, quod cum superiori anno ipse descripserim, & Legis nostræ Autores tangat, huc referre lubet:

Melius ab augendo hodie dicitur Augustus.

S. P. Q. R.

IMPP. CÆS. DD. NN. INVICTISSIMIS. PRINCIPIBUS. ARCADIO. ET. HONORIO. VICTORIBUS. AC. TRIUMPHATORIBUS. SEMPER. AUGG. OB. INSTAURATOS. URBIS. AETERNAE. MUROS. PORTAS. AC. TURRES. EGESTIS. IMMENSIS. RUDERIBUS. EX. SUGGESTIONE. V.C. ET. INLUSTRIS. COMITIS. ET. MAGISTRI. UTRIUSQUE. MILITIAE, STILICONIS. AD. PERPETUITATEM. NOMINIS. EORUM. SIMULACRA. CONSTITUIT.
CURANTE. FL. MACROBIO. LONGINIANO. V.C. PRAEF. URBIS. D. N. M. Q. EORUM.

Qua-

Quare Augusti appellatio Imperatoribus actu Imperium tenentibus, propria mansit, quo nomine Majestas Imperatoris & Amplitudo, & Dignitas satis describitur, Dn. Mulzius *in Repræsentat. Majest. Imperat. P. II. Cap. 25. §. 47. p. 755.* Dn. Becmannus *Not. Dignit. ill. cit. loc. §. 2.*

Cæsaris & Augusti distinctio ex inspectione textuum plurium apparet.

§. XXXV. Ipsi vero, qui Imperatorum destinabantur successores, Cæsarum appellatione mactabantur prout dictum *præcedenti §. 32.* Apparet hoc ex textibus variis. Ut ex *L. 5. & seq. C. de Malef. & Mathemat.* Ubi in *L. 7. d. t.* speciatim Imperator de suo & Cæsaris Comitatu loquitur. Et Inscriptio *L. 3. C. Si adversus rem judicat.* Philippum Augustum a Philippo Cæsare distinguit. Quod & observatur in Inscriptione L. 7. C. *de R. V.* L. 11. C. *fam. herc.* L. 5. C. *de Interd. Matr. inter Pupillam & Tut.* L. 2. & 3. C. *Si Tutor. vel Curat. falf. Allegat. Excus.* L. 8. C. *de Testamento manumiss.* & in pluribus aliis Textibus. Et hæc est ista inter Augustos & Cæsares differentia. Quanquam sæpius & Plerumque ipsi etiam Impp. Cæsarum nomen retinuerint, prout constat ex Inscriptione allegata, aliisque ac pluribus textibus Juris nostri, ubi Imperat. se Augustos & Cæsares vocant per literas AA. & CC.

Non omnes Imperatores fuerunt, qui in Legibus Augusti vocantur.

§. XXXVI. Nec etiam omnes illi Impp. sunt dicendi, qui in Inscriptionibus Legum Augusti salutantur; non pauci enim horum in spem futuræ successionis a vivis Imperatoribus in Societatem Imperii assumpti, sed morte præventi, nunquam Sceptris re vera admoti. Sic Galli & Volusiani LL. adsunt in Codice L. 16. C. *de Neg. Gest.* L. 12. C. *fam. herc.* (Hæc constitutio quidem a Gothofredo Galieno & Valeriano adscribitur, verum rectius pro Valeriano legitur Volusianus, Freymonius *in Symphonia Juris Chronol. p. 722.*) Volusianus tamen nunquam ad Imperium actu pervenit. A Gallo Patre quidem in Consortium Imperii admissus, verum simul cum eo post biennium interemptus. Spondanus *in Annal. Eccles. ad A. C. 286. pag. m. 218.* Zosimus *Histor. l. 1. pag. m. 645.* Pariter Numerianus in Imperatorum classem male collocatur, utut Augustus dicatur in famosa L. *Doce ancillam 9.* C. *de R. V.* ut & in L. 2 C. *de recept. Arbitr.* L. 5. C. *de Muner. Patrimon.* L. 1. C. *quemadmodum civil. mun. in-*

dic.

dic. L. 3. C. de revocand. Donat. L. 5. C. de Donat. L. 19. C. ex quib. caus. Infam. irrogat. L. 17. C. de Inoff. Test. L. 2. C. de dividend. Tutel. L. 9. C. ad L. Cornel. de fals. L. 9. C. de Testament. manumiss. nunquam enim Numerianus Imperio potius est. Nam, cum Pater ejus Carus fulminis ictu periisset, in tantum ipsius interitum luxisse dicitur Numerianus, ut fletu etiam oculos suos corruperit: ubi, cum in lectica occlusa, quoniam multum ei aer oberat, veheretur, in eadem, antequam Imperator factus, occisus est. vid. Dn. Becmann. *in Notit. Dign. Illustr. Diss. 2. cap. 1. th. 2. p. 37.*

Hodierni Reges Romanorum etiam dicuntur Augusti.

§. XXXVII. Dictis consequens est, quod, cum futuri Imperii successores jam tum Augusti dicti sint, antequam re vera Imperium obtinuerunt, non invidendus, sed omnino tribuendus ille titulus sit hodiernis quoque Romanorum Regibus, vivo Imperatore electis. Sic Ferdinandus IV. electus Romanorum Rex *in Capitulat. sua in proœm.* appellatur: Zu allen Zeiten Mehrer des Reichs. Qui ipse tamen nunquam Imperii Sceptra consecutus. Pariter paucis abhinc annis, faxit Deus ut felicissime! electus Romanorum Rex, Serenissimus Josephus, in *sua etiam Capitulat.* titulum semper Augusti zu allen Zeiten Mehrer des Reichs obtinuit, qui titulus merito ex prisca Romani Imperii consuetudine defenditur. *Nos vero pro pietate illa, quæ Germanis in universum omnibus propria esse debet, Deum supplices veneramur, ut Augustissimum LEOPOLDUM, non nisi post omnes Imperii hostes devictos, Cælo reddat triumphantem, & JOSEPHUM Orbi servet, superantem Paternas Victorias: quo ita non nomine, sed re SEMPER AUGUSTUS existat.*

Quid denotent ultimæ inscriptionis literæ: Joanni P.P.

§. XXXVIII. Superat ultima Inscriptionis pars, cujus verba sunt JOANNI P.P. Quis vero hic Johannes? Demonstrat hoc duplex illud adjectum P.P. Fuit sc. iste Præfectus Prætorio. Primus talem constituit Augustus, ex Mecænatis Consilio, & quidem ex equestri ordine. Dicti sunt Præfecti Prætorio, quia veteres omnem Magistratum, qui præerat exercitui, Prætorem appellarunt. Unde Prætorium est Ducis Exercitus tabernaculum vid. Jac. Gutherus *de Officiis domus Augustæ lib. 2. cap. 1. pag. 310.* Solennis ideo fuit eorum electio, quia ipsis cingulum dabatur

cum gladio, & cum gladio merum Imperium. Hahn *ad Wesenbecium, lib. I Tit. 11.* Rosinus *Antiquit. Rom. lib. VII. cap. 33. p. 534.* Et in tantum tandem excrevit horum potestas, ut etiam interdum Parentes Principum, & totius orbis Tutores vocarentur. Gutherus *cit. Tr. p. 313.* Imo nullam huic dignitatem æqualem fuisse, testis est Cassiodorus *l. 6. Epistolarum* apud Wesenbec. *l. I. tit. 11.* Fuit vero officium hoc divisum per plures provincias, in Oriente enim alius, alius in Occidente, alius etiam in Illyria & Africa erat Præfectus Prætorio *Vid.* Jacob. Gothofred. *in Notit. Dignit.* quæ habetur *in T. VI. Cod. Theodos. p. 320. & seqv. Conf. titulos Cod. de Officio Præfecti Prætoriorum Orientis & Illyrici: de Officio Præf. Præt. Africæ.*

Cujus Provinciæ Præfectus Prætorio fuerit Joannes.

§. XXXIX. Cujus vero provinciæ Præfectus Prætorio fuerit Johannes, hic indicandum est. Functus hoc officio in Italia, quod videre est ex Jacob. Gothofredo *in Not. Dign. c. l. p. 321.* Meminit vero simul idem Gothofredus, etiam anno 422. sub Honorio fuisse Præfectum Prætorio, nomine Johannes, qui an idem cum nostro sit, quoniam certo sciri non potest, nec hic certum quid statuere integrum existimo. Hoc sane extra dubium est, diversum eum fuisse ab illo, ad quem Decisiones suas novas direxit Justinianus, tantum cum inter hosce Imperatores intercedat intervallum. Qui uberiorem informationem circa hanc materiam desiderat, eum remitto ad Aurelii Arcadii JCti *Tr. de Officio Præfectorum prætorio* item ad citatum Jac. Gutherum *de officiis Domus Augustæ* Confer etiam Onuphrium Panvinium *in Rep. Romana lib. II. pag. 287.*

CAPUT II.

De Subscriptione Legis.

Ingressus.

ABsolutis iis, quæ circa Inscriptionem observanda fuerunt, jam ea quoque ultimo perlustranda sunt loco, quæ subscriptionem constituunt. Verum enimvero cum multi nobis sese offerant textus, qui vel tota subscriptione, vel Consule ad minimum & die destituuntur, cujus rei exemplum est in *L. 15. C. de*

C. de S. S. Eccles. L. 18. & L. 24, C. eod. L. 36. 39. 40. C. de Episc. & Cleric. & tot. tit. C. de Incert. Personis &c.; ab initio statim sese nobis sistit quæstio, quid de eorum Autoritate judicandum sit? Respondeo, quamvis interdum nostrarum Legum prima ignoretur ætas, inferre tamen ideo non licebit statim, minoris eas ad nos obligandos efficaciæ esse, Justiniani enim nobis nihilominus certa manet Autoritas, cum hujus confirmatio, non Imperatorum priorum Autoritas, Legibus valorem conciliaverit. Imo sæpe Justinianus verba Legum mutavit, ubi id commoditas exegit, prout ipse fatetur in *Constitution. de Nov. Cod. faciend.* §. 2. *adde Const. de Justinianeo Cod. Conf.* §. 3. Interim tamen in eo utilem operam impendit Dionysius Gothofredus, quod in sua editione, si quæ Constitutio Avthentica non sit, illi nec subscriptionem, nec Inscriptionem addiderit integram.

Quid de Autoritate earum LL. quæ subscriptione carent, sentiendum.

§. II. Liceat jam occasione illorum, quæ modo attulimus, etiam perpendere, anne Rescripta quæ beneficia continent, valeant pariter, licet Consul & Dies illis adjectus non sit? Videtur id affirmandum, propter allegatum §. 2. *Const. de novo Cod. faciend.* & §. 3. *Const. de Justinianeo Cod. Conf.* ubi expresse dicitur, quod Leges debeant valere etiamsi sine die & Consule compositæ, & propter L. 34. §. 1. *ff. de Pign.* ubi Scævola non obligationem pignorum cessare dicit, quod dies & Consules additi non sint. Veruntamen diversa hic adest ratio: Quod enim ad illas Constitutiones attinet, separanda rescripta generalia sunt à specialibus h. e. personalibus. Generalia omnino valent sine die & Consule *per allegatas Constit.* non etiam personalia, qualia sunt illa quæ beneficia continent L. 4. *C. de divers. Rescript.* Ant. Perez. *ad d. t. de divers. Rescript. n. 8.* Nec *dict.* L. 34. §. 1. *ff. de Pignoribus* nobis contraria est: Ratio enim, cur in L. 4. *C. de divers. Rescript.* dies & Consules requirantur, hæc est: quoniam privilegia plerumque subjacent periculo sub & obreptionis, quod in Instrumentis, quibus pignus constituitur, non est. Hinc ex *d.* L. 4. omnino concludendum, quæ beneficia sine die & consule deprehensa auctoritate carere. vid. B. Avus meus Dn. Brunnem. *in Comment. ad d.* L. 4. *n.* 4.

An Rescripta quæ beneficium continent sine die & Consule valeant.

Examen subscriptionis L. nostræ.

§. III. Perspectis jam iis, quæ circa subscriptiones LL. generaliter consideranda censui, ad nostram jam progredior subscriptionem, ubi statim circa ipsam lites movet Jacobus Gothofredus *ad lib. 2. C. Theod. Tit. 13.* L. *un. in Not.* qui Legem nostram anno 422. latam asserit, cum tamen Arcadius jam ante 14. annos obierit, anno videlicet 408. Sed injurius Gothofredus videtur in nostram Legem, aliam subscriptionem surrogando; Ita habet subscriptio nostra: *Dat. 5. Id. Jul. Hon. VII. & Theod. II.* A A *Coss. 407.* Quodsi jam ex Chronologia decisionem petamus, illa nos docet, Honorium septimo & Theodosium secundo Consulatum gessisse Anno Christi 407. Vid. Joh. Wolffg. Freymonius *in Symphonia Juris Chronolog. sub hoc anno p. 858.* Adde Jac. Gothofr. *Chronolog. Cod. Theod. sub hoc anno p. 101.* Proinde non poterit nobis objicere Gothofredus, XIV. annos ante datam hanc Legem Arcadium obiisse; obiit enim hic demum anno Christi 408. Lex vero nostra publici juris facta Anno 407. Sed nec errare videtur Gothofr. sequitur enim hic lectionem Codicis Theod. in quo sequens hujus Legis reperitur subscriptio:

Dat. V. Id. Jul. Ravennæ DD NN. Honorio XIII. & Theod. X. AA. Coss.

Consules vero dicti Imperatores, alter vice decima tertia, decima alter, fuerunt anno Christi 422. prout testantur id Fasti Consulares, tam dicti Freymonii, quam etiam Gothofredi; Sic ergo si eo anno lata esset Lex, omnino delendum ex inscriptione foret nomen Arcadii, atque sic recte Gothofredus, XIV. annis ante legem latam obiisse Arcadium, statuisset, anno videlicet Christi 408. Lectionem tamen Codicis nostri retinet Lud. Charondas in sua editione; In margine vero adjicit, alios legere Honorio XIII. & Theod. X. Coss. neque in Constitutionis inscriptione mentionem facere Arcadii. Quod etiam facit Georg. Haloander *in sua Edit. Corp. Jur.* Eadem pariter in Glossato Corpore *ad. d.* L. reperitur subscriptio.

Judicium nostrum.

§. IV. Nos hic liberrimum cuique relinquimus arbitri-

um

um ſtatuendi, quid ex utraque parte libuerit. Nam quamcunque quis elegerit opinionem, non errabit. Hoc tamen videtur multum facere pro ſententia Gothofredi, quod ille Johannes Præfectus Prætorio, ad quem ſcripta hæc Conſtitutio, Præfectus Prætorio factus ſit Anno demum Chriſti 412. ſicque hæc Lex, utpote ſi lata eſt anno 402. non poterit ad ipſum eſſe ſcripta. Vid. Jacobus Gothofr. *Proſopographia Codicis Theod. ſub voce Joannes p. 367.* Adde pro ſtabilienda opinione Gothofredi *ejus Chronologiam. ubi pag. 167.* hanc L. ad annum 422. refert. Quanquam Freymonius *in ſua Chronologia pag. 858.* eam L. ad annum 407. trahat. Tutius tamen erit Codici Theodoſiano ſubſcribere, quippe ex quo noſtræ Leges Codicis, à Chriſtianis Imperatoribus latæ, deſumptæ ſunt: hinc in illo, quantum ad lectiones varias, & inprimis criticas, attinet, minus vitii ſubeſſe exiſtimo; ſed potius quicquid in noſtris Legibus erroris ſubeſt, per manus deſcribentium irrepſiſſe arbitror.

§. V. Jam ad ſpecialia ſubſcriptionis h. L. accedamus propius, ubi illa κατὰ πόδα perpendenda mihi venit. Sunt vero ejus prima verba hæc: DAT. V. ID. JUL. hoc eſt: publicata iſta Lex eſt quinto Iduum Julii; ſeu quinto ante idus Julii; qui dies erit ſecundum computationem noſtri Calendarii 11. Julii. Unde vero originem ſuam trahat vox Idus, non omnium una eſt ſententia. Sunt qui illam à Turcis petant, apud quos is dies *itis* vocatur. Alii putant *idus*, quod ea die plena luna videatur, à videndo *vidus* appellatas, mox literam *u.* detractam. Nonnullis placet Idus dictas vocabulo Græco ἀπὸ τοῦ εἴδους, quod ea die plenam ſpeciem luna demonſtraret. Nec deſunt, qui derivent ab ove iduli, quæ omnibus Idibus Jovi immolatur. Voſſius *Etymologico voc. Idus* Vid. Roſinus *Antiqu. Rom. lib. 4. c. 4.* Ab Hetruſca voce *iduare*, quod idem eſt ac dividere, derivationem petit Math. Martinius *in Lexico Philologico ſub voce Idus*, quoniam *Idus* plerumque menſem dividunt, quæ derivatio ſatis quidem cum natura vocis convenit, placet tamen magis Chriſtiani Becmanni, quam habet in *Tr. de Originibus latinæ linguæ* ubi idus dicit quaſi εἰς δύο, in duo divido, quoniam plerum-

Explicatio verb. Dat. 5. Id. Jul.

Unde Idus derivetur.

que in mediam mensis incidunt Idus. Add. Joh. Jac. Hoffmannus *in Lexico Universal. T. III. voce Idus*. Jam in hoc mense Julio Idus veniunt die 15. qui fere est medius, ab hoc si retro quæramus diem quintum connumerato die 15. erit undecimus, & hic est ille quo publicata nostra Lex est.

Explicantur verba Hon. VII. & Theod. II. AA. Conss.

§. VI. Sequuntur in subscriptione hæc verba: *Hon. VII. & Theod. II.* AA. *Conss.* id est: *Honorio septima & Theodosio secunda vice Augustis Consulibus.* Scilicet: Cum Populus Romanus pertæsus esset primi status, qui regius erat, propter Tarquinii, ultimi Regum, sævitiam, ejectis Regibus, per Brutum & Collatinum, de novo regimine cogitabant. Quam ob rem in dictos Brutum & Collatinum, tanquam in libertatis suæ vindices, Imperium transferebat Populus Rom. ac Consules eos appellabat pro Regibus, ut consulere se civibus suis debere meminissent. Luc. Annæus Florus *lib. 1. c. 9. §. 1. & 2.* Cœpit itaque status Monarchicus converti in Popularem partim & Aristocraticum, usque dum Julius Cæsar, per varia rerum discrimina, summam sibi rerum acquisiverat. Verum, cum admodum apud Romanos exosum esset nomen Regium, Imperatoris titulo contentus erat Cæsar, & Augustus etiam postea callido commento Imperatorem se, id est exercitus Ducem maximum, ac Tribunum plebis ad tuenda populi commoda, cui tamen libertatem eripuerat, nominari, ac quasi modestior videri volebat, quo Imperium ita sub larva antiquæ Reip. exerceret. vid. Bodinus *de Rep. l. 2. c. 1. p. 291.* & Dn. a Pufendorff *de J. N. & G. l. 7. c. 4. §. 14. p. 1013.* Cum ergo firmandum adhuc esset Imperium, quocunque modo se Populo Romano submittebant primi Imperatores, unde Consulum dignitatem etiam recipiebant, ut in omnibus se comprobarent arbitrio Populi Rom. hinc est quod toties eos Consules fuisse legamus, etiamsi Imperiali jam tum splendore fulserint. Idem jam judicium esto de Honorio nostro & Theodosio.

Explicatur numerus 407

§. VII. Denique ultima subscriptionis pars tangenda est, quæ nobis *annum* exhibet, quo Lex nostra promulgata populo; sequen-

sequentibus vero characteribus ille exprimitur: 407. Quam autem agnoscat originem Character hic, non una est Scriptorum Mathematicorum opinio. Alii enim ut Valla & Cardanus characteres hos Indicos esse volunt; Alii Phœnicibus adscribunt; Alii Saracenis; Alii e Græcis literis corruptis eos ortos esse autumant; Alii aliunde derivant vid. Ægid. Strauch. *de Numerorum doctrina Aph. 14. p. 7.* *Unde originem trahat iste numerus.*

§. VIII. Optima, tamen illorum videtur opinio qui eorum ortum in oriente quærunt, Docent id (1) figuræ ipsæ, si quis eas accuratius consideret; nullam enim habent similitudinem cum characteribus Græcis, nullam cum Latinis, optimam tamen cum linguis orientalibus. (2) Notum est in universo oriente observari ordinem à dextra versus sinistram, qui idem & in hisce numeris attenditur. (3) Documento quoque est eorum appellatio, dum Ziphrarum nomine veniunt: Quod vocabulum Arabicum Zeroph ab Hebraico Zaphor descendit. Vid post Strauchium *cit. loc.* Gerh. Joh. Vossium *de Mathematicis Scientiis p. 34.* qui asserit cæteros Europæos accepisse hunc numerum ab Hispanis; eos à Mauris; illos ab Arabibus; hos a Persis vel Indis. *Vera sententia probatur per rationes.*

§. IX. Non tamen multum ultra 400. annos est, quod tales numeri apud nos in usu esse ceperint. Quod proficit scire, in dijudicandis nummis veteribus, si enim tales numeros in illis invenias, certum erit argumentum, non magnæ esse eos vetustatis. Animadvertit hoc Joseph Scaliger, qui ideo Marquardi Freheri nummum illum magnæ quantitatis, qui effigiem habuit Constantini Imp. equitantis, antiquum esse negat, cum in eo compareant notæ hæ Arithmeticæ 234. Vid. Joh. Jacob. Hoffman. *in Lexic. Universali T. V. sub voce sifra p. 861.* *Quando iste numerus apud nos receptus.*

§. X. Ultimo loco, cum nihil dicto numero adjectum sit in subscriptione Legis, videamus, quænam æra ibi subintelligatur. Et facile hic se offert responsio, esse illam Æram Christianam, quæ à tempore nativitatis Salvatoris nostri originem ducit. Verum dolendum est vehementer, quod tamdiu hanc annorum computationem neglexerint Imperatores, etiam illi, qui *Quanam æra intelligatur in subscriptione.*

Chri-

Christianam jam tum profitebantur Religionem. Donec tandem Dionysius natione Scytha & Abbas, cognomento Exiguus, morem numerandi annos à Nativitate Christi circa Annum 527. Justiniani M. temporibus, cum ederet Cyclum Paschalem, primum introducere conatus est. Cum ante ea tempora, vel *ab urbe Condita*, vel *a Consulibus*, vel *Diocletiano Imperat.* vel denique *ab Indictione* annos suos computarint veteres. Faciunt huc ea quæ in Epistola ad Petronium, Episcopum, (quam recitat Beda *de Natura rerum cap. 57.*) ipse de se scribit Dionysius Exiguus: *Sanctus Cyrillus*, verba ejus sunt, *Alexandrinæ urbis Archi-Episcopus, Cyclum suum 95. annorum ab anno Diocletiani 154. cœpit, & ultimum in 247. terminavit. Nos ab anno 248. ejusdem, Tyranni potius quam Principis, inchoantes, noluimus circulis nostris memoriam impii persecutoris innectere, sed magis elegimus ab incarnatione Domini Jesu Christi annorum tempora prænotare, quatenus exordium spei nostræ notius nobis existeret, & causa reparationis humanæ item passio Redemptoris nostri evidentius eluceret.*

Quo tempore in actis publicis æra Christiana usurpari cœpta.

§. XI. Quo vero tempore in actis publicis Epocha Christi usurpari cœpta, non perfectè constat. Sane anno 517. nondum publicis Scriptis adjecta fuisse videtur, propter *Novell. 47.* quæ eo anno emanavit: In qua recensentur annorum species, quibus Instrumenta & Acta publica consignari debent ut sint authentica, & nominantur anni Imperatorum, Consulum, atque Indictiones, nulla vero ibi mentio fit annorum Domini. Et ipse Imperat. in Novellarum subscriptione, sæpe quidem annos Imperatorios, nunquam tamen annos Christi adjecit. Quodsi vero tum temporis jam tum in usu, publicisque scriptis inserta fuisset Epocha Christiana, Imp. ullibi istius etiam mentionem fecisset, ac suis scriptis adhibuisset. In subscriptione LL. Codicis reperitur quidem Epocha Christi, sed minime credendum, illam Legibus, Justiniani tempore, adjectam. Hinc in Corpore Glossato non reperitur iste numerus, nec in Charondæ & Haloandri editionibus Corporis Juris: Pariter in Codice Theodosiano, Editionis prioris, quæ prodiit Anno MDLXVI. cura Jacobi Cujacii, omissa

omissa est Christi Epocha; eadem tamen invenitur adjecta in novissima Editione Codicis Theodosiani a Jacobo Gothofredo edita, sed parenthesi includitur, quod sine dubio signum est, numerum hunc in MS. repertum non fuisse. Igitur privati cujusdam JCti, & forte Dionysii Gothofredi, studio adjectum fuisse numerum existimo; quem deinde in suo Codice Theodosiano secutus est Jacobus Gothofredus. Constat igitur ex dictis, non certo definiri posse, quo tempore Epocha Christi publicis usibus fuerit applicata. Joh. Baptista Ricciolius *in Chronologia Reformata T. I. lib. 8. cap. 1. §. 6. pag. 300.* dicit, eam publice adhiberi cœpisse demum in Italia circa annum 590. IN Belgio vero circa annum 620. & circa annum 780. in Francia; Sed in Hispania multo serius. Add. Wilhelm Langius *lib. I. de Ann. Christi cap. 1.* Confer etiam Petavium *in Doctrina temporum*, item Scaligerum *de Emendatione temporum*.

Cap. III.
De Sensu & Ratione Legis.

§. I.

QUod Anatomicis usu venire solet, qui in dissecando humano corpore, ad viscera progredi prius non valent, nisi externis partibus dissecatis rite atque explicatis, vid. Andreas Vesalius *Tract. de humani corporis Fabrica lib. 5. cap. 19. pag. 426.* idem nunc mihi contingit, dum prolixius circa involucra quasi externa L. nostræ morari oportuit, ne turbato naturæ ordine, confusa reddatur hæc disputatio. Jam itaque ipsis visceribus, in quibus vis & robur consistit, manus admovenda, & prout in se jam divisus hic textus est, primo de sensu, de ratione postea Legis dicendum. *Ingressus.*

§. II. Multum vero ad explicationem materiarum facit exacta Rubricæ expositio, quæ non negligenda, ex monito Ulpiani in *L. 1. ff. de Reb. Cred.* utpote cum à Rubro ad Nigrum interdum valeat argumentatio. Everhardus *Topic. Legal. loc. a Rubro 92.* Dn. Lincke *duab. Dispp. de Rubro & Nigro.* Et in- *Rubricæ vis & efficacia.*

primis in Codice illæ Rubricæ quæ vocem UT vel NE continent, attendendæ, cum plenum sensum contineant, & hinc firmam præbeant decisionem. e. g. Ne Fidejussores dotium dentur, Ne pater pro filio, & hæc nostra pluresque aliæ. Alphons. de Olea *Tr. de Cessione Jurium & Action. Tit.* I. *qu.* I. *n.* 5.

Quomodo differat Alienatio Judicii fact. mutandi causa facta. & Cessio Actionum in Potentiores.

§. III. Hæc autem Rubrica ut eo melius intelligatur, non confundenda ea est cum tit. *ff. de Alienat. Judic. mut. caus. fact.* distinctissima enim hæc esse, firmiter tenendum. Qui namque Judicii mutandi causa alienat, non perdit jus suum, sed illa cessio tantum nulla est L. 3. C. *de Litigios.* & lis nihilominus peragitur *d.* L. 3. *ibique* Dn. Brunnemann *in Comment. n.* 3. atque Actione in factum ad interesse saltem tenetur L. I. *ff. de Alien. jud. mut. Caus. fact.* (Quæ actio, quod singulare est, quanquam rei persecutoria sit, anno tamen expirat L. 6. *eod.* quoniam videtur ex delicto dari L. 7. *eod.*) Contra possidentem autem agi rei Vindicatione potest. Joh. Bapt. Vivianus *in Rational. Jur. Pontif. ad* Cap. I. *X. de Alienat. Jud. mut.* Henricus Pirhing *in Juris* Can. *method. nov. T.* I. *ad tit. de Alienat. Jur. caus.* §. 6. In eo vero alienans punitur, quod ipse debeat agere, & non possit amplius actionem alteri cedere, nec in ea constituere Procuratorem. Jacob Cancerius *Var. Resol. P.* II. C*ap.* 12. §. 67. Si autem quis in potentiores transferat jus suum, debiti jactura mulctatur. Quam differentiam etiam admittunt. Bartolus *in* L. *pen ff. de Alienat. jud. mut. caus.* Ægidius Bellemera *ad* Cap. 2. *X. eod.* Alio tamen modo adhuc differre hos titulos censet Joh. a Sande *de Cession. Action. Cap.* 4. §. 7. Scilicet in nostro *tit*, C. agi putat de actione in potentiorem, in illo autem ff. dere in potentiorem, ab eo, qui ejus nomine verebatur ipse Judicium accipere, translata: Titulum *de Alienat. Jud. mut. caus.* ad Reum; hunc, *ne liceat potentioribus*, ad Actorem pertinere. Quam opinionem desumsit ex Jac. Cujacio *l.* 8. *Obs.* 31. Quod quidem ex parte admitti potest, verum hoc falsum, nostrum tit. ad Actorem saltem referentum; prout demonstrabimus mox §. 5. Salva tamen hæc opinio erit, si ex Dionysio Gothofredo *ad hanc Rubr.*

Rubr. lit. c. ita temperetur, ut in *tit. de Alienat. jud. mut.* agatur de re, in hoc de lite in Pontentiorem translata.

§. IV. Nondum tamen dimittenda Rubrica, sed de ejus *Sensu nostra* perfecto sensu quædam dicenda prius, quam ad ipsam L. pro *Rubrica* grediar. Bimembrem vero Rubricam esse, vel ex sola ejus perlectione omnibus constare potest. Primo Potentiores litigantibus Patrocinium præstare, altero actiones in se transferre prohibentur. B. Dn. Brunnem *in Comment. ad L.* I. *h. t.* Posterius *Objectum* membrum pro objectu habet præter Potentiores tantum acto- *Rubricæ* rem. prius tam actorem quam Reum. Vid. Robertus Maranta *etiam reum* *de Multiplici alienatione probibita* §. 96. Generalia enim ver- *esse probatur* ba sunt, & generalis quoque ratio constitutionis, ne reus auctoritate Potentiorum opprimatur, vel terreatur adversa pars; jam autem Actorem æque ac Reum terreri posse persona Potentiorum, sole meridiano clarius est. Deinde ipsa vox in Rubrica adjecta: LITIGANTIBUS, hoc abunde probat. Quis enim per Litigantes solum Actorem intelligeret? vid. Alexand Trentacinquius *Practic. Resolut. Juris lib.* II. *de Postul. Resol.* 2. *n.* 2. Hinc in Basilicis, ubi hæc Rubrica explicatur, expresse dicitur: *τὸν μὲν καταφεύγοντα πρὸς ὤποις δυνατοῖς εἰς προςασίαν δίκης ἕνεκεν ἐπίπτειν τῆς δίκης.* Carol. Annibal Fabrottus *Βασιλικῶν T.* I. *lib.* VII. *tit.* 9. *n.* 1. Notanter dicitur *καταφεύγοντα εἰς προςασία,* utpote quod proprie de Reo dicitur, ille enim lite pulsatus fugit non actor: & si voci inhæreamus, omnis fugiens quendam præsupponit, qui eum in talem statum conjecit; de Actore vero, qui proprio motu Actionem instituit, hoc asseri nequit. Porro *προςασίαν* nihil aliud denotat, quam si quis alienæ causæ accedat seu adstet, illamque in suam tutelam suscipiat. Henric. Stephanus *in Thesaur. Græcæ linguæ Vol.* I. *sub voce ἵσημι*; quod itidem ad Reum pertinet, ille enim tuendus est, quoniam invaditur ab Actore.

§. V. Discessionem hic facit Cujacius *d. l.* 8. *Obs.* 3. ubi *Dissentit Cu-* dicit, nostram Rubricam tantum ad Actorem, illam vero *de jacius.* *Alienat. Jud. mut.* ad Reum pertinere. Verum probavimus

E 2 præ-

THEODOSIUS, Augusti fuerunt. Ipsa indoles vocis Augusti non melius patescet quam si prius vocem Cæsaris consideremus, magna enim inter has voces differentia est. Circa Etymologiam tamen verbi Cæsaris non ero prolixus, nam varia illa est. Quidam ab eo derivari volunt, quod cæso matris utero in lucem editus fuerit Cæsar. Plin. *lib. 7. Nat. Hist. cap. 9.* Limnæus *de Jure Publ. lib. II.* C*ap. 1. n. 16. 17. 18. 19.* Verum Dn. Becmannus *in Notit. Dignit. illustr. Dissert. 2. cap. 1. num. 1.* ex Glandorpio *de familiis Juliæ Gentis* demonstrat, Cæsarum nomen illi genti jam A. U. C. 546. usurpatum fuisse. Plures derivationes vide apud Limnæum *cit. l. n. 12. 13. 14. 15. 16.* Junge Vossium *in Lexic. Etymol. sub voce Cæsones.* Hæc vox Cæsaris postea magnæ semper fuit auctoritatis; ita enim in *Nov. 30. princ.* ἐν ἅπασι τοῖς τῆς γῆς ἔθνεσιν ὀνεμαστότατον ἐστι τὸ καίσαρος ὄνομα, καὶ ὥσπερ ἡμεῖς ἀντ' ἄλλου τινὸς τῶν τῆς βασιλείας συμβόλων συμμνυνόμετα. Successu temporis autem illi saltem Cæsaris nomine veniebant, qui ab Imperatore regnante (qui vocabatur Augustus, uti mox declarabimus) in spem successionis adsciti vel adoptati fuerunt. vid. Rudolph. Godofredi Knichenii *Opus Politicum Volum. II. Sect. I. cap. 3. th. 2. p. 84. & 85.* Dn. Becman. *cit. l. th. 2. p. 37.* Dicebantur etiam Nobilissimi, quod nihil aliud erat quam Cæsares. Spondanus *T. I. Annal. Eccl. ad A.* C. *527. p. m. 596.*

Qui Cæsares dicti fuerint?

§. XXXIII. Augusti vero vox longe aliam habebat significationem, & primus illud nomen obtinuit Octavianus, a Senatu Romano, quod ideo recepit, quia invisum adhuc apud Romanos erat nomen Regis. Limnæus *de Jur. Publ. lib. II. Cap. 1. n. 32. & seqq.* Hinc Xiphilinus *in Suetonii Augusto* ideo hoc nomine eum insignitum fuisse dicit, quod hominum excederet naturam; nam ea quæ in maximo honore sunt, Augusta esse dicuntur. An vero eadem appellatio ab Augurio, an ab augendo originem traxerit, controvertunt adhuc inter se Dd. Prius omnino verius esse videtur, cum magnam augurio seu avium gestui, in negotiis magni momenti, tribuerint Romani venerationem, utpote cum ipsam urbem suam augurio fundatam noverint, juxta illud Ennii:

Qui Augusti nomine usi fuerint?

Unde originem trahat nomen.

Augu-

Augusto Augurio postquam inclyta condita Roma est.

Hinc hoc boni ominis nomen tribuendum censuerunt Octavio, ut potius Augustus quam Romulus, ampliori cognomine, diceretur, quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur, ab auctu vel avium gestu gustuve vid. Sueton. *in Augusto c. 7. in fin.* Et quamvis derivationem illam ab augendo jam tum agnovisse videatur Suetonius, quando ab Auctu vocem derivat; recte tamen ad illum locum monuit Isaacus Casaubonus, augere ibi verbum sacrorum esse.

§. XXXIV. Quicquid hujus rei sit, merito illam, a sacris Romanorum derivatam appellationem, neglexerunt Christiani Impp., qui & auguria penitus interdixerunt, L. 5. C. *de Malef. & Mathemat.* & ab augendo illud deduxerunt, ut indicio ipsis esset, augendum a quovis Imperatore esse Imperium; unde vocantur SEMPER AUGUSTI, germano idiomate **allezeit Mehrer des Reichs.** Cujus vocis originem sine judicio quidam Accursio adscribunt, cum tamen illam longe antiquiorem esse, doceat Monumentum Romæ, in Porta S. Laurentii, conspicuum, quod cum superiori anno ipse descripserim, & Legis nostræ Autores tangat, huc referre lubet:

Melius ab augendo hodie dicitur Augustus.

S. P. Q. R.

IMPP. CÆS. DD. NN. INVICTISSIMIS. PRINCIPIBUS. ARCADIO. ET. HONORIO. VICTORIBUS. AC. TRIUMPHATORIBUS. SEMPER. AUGG. OB. INSTAURATOS. URBIS. AETERNAE. MUROS. PORTAS. AC. TURRES. EGESTIS. IMMENSIS. RUDERIBUS. EX. SUGGESTIONE. V.C. ET. INLUSTRIS. COMITIS. ET. MAGISTRI. UTRIUSQUE. MILITIAE, STILICONIS. AD. PERPETUITATEM. NOMINIS. EORUM. SIMULACRA. CONSTITUIT.
CURANTE. FL. MACROBIO. LONGINIANO. V. C. PRAEF. URBIS. D. N. M. Q. EORUM.

Qua-

Quare Augusti appellatio Imperatoribus actu Imperium tenentibus, propria mansit, quo nomine Majestas Imperatoris & Amplitudo, & Dignitas satis describitur, Dn. Mulzius *in Repræsentat. Majest. Imperat. P. II. Cap. 25. §. 47. p. 755.* Dn. Becmannus *Not. Dignit. ill. cit. loc. §. 2.*

Cæsaris & Augusti distinctio ex inspectione textuum plurium apparet.

§. XXXV. Ipsi vero, qui Imperatorum destinabantur successores, Cæsarum appellatione mactabantur prout dictum *præcedenti §. 32.* Apparet hoc ex textibus variis. Ut ex *L. 5. & seq. C. de Malef. & Mathemat.* Ubi in *L. 7. d. t.* speciatim Imperator de suo & Cæsaris Comitatu loquitur. Et Inscriptio *L. 3. C. Si adversus rem judicat.* Philippum Augustum a Philippo Cæsare distinguit. Quod & observatur in Inscriptione L. 7. C. *de R. V.* L. 11. C. *fam. herc.* L. 5. C. *de Interd. Matr. inter Pupillam & Tut.* L. 2. & 3. C. *Si Tutor. vel Curat. fals. Allegat. Excus.* L. 8. C. *de Testamento manumiss.* & in pluribus aliis Textibus. Et hæc est ista inter Augustos & Cæsares differentia. Quanquam sæpius & Plerumque ipsi etiam Impp. Cæsarum nomen retinuerint, prout constat ex Inscriptione allegata, aliisque ac pluribus textibus Juris nostri, ubi Imperat. se Augustos & Cæsares vocant per literas AA. & CC.

Non omnes Imperatores fuerunt, qui in Legibus Augusti vocantur.

§. XXXVI. Nec etiam omnes illi Impp. sunt dicendi, qui in Inscriptionibus Legum Augusti salutantur; non pauci enim horum in spem futuræ successionis a vivis Imperatoribus in Societatem Imperii assumpti, sed morte præventi, nunquam Sceptris re vera admoti. Sic Galli & Volusiani LL. adsunt in Codice L. 16. C. *de Neg. Gest.* L. 12. C. *fam. herc.* (Hæc constitutio quidem a Gothofredo Galieno & Valeriano adscribitur, verum rectius pro Valeriano legitur Volusianus, Freymonius *in Symphonia Juris Chronol. p. 722.*) Volusianus tamen nunquam ad Imperium actu pervenit. A Gallo Patre quidem in Consortium Imperii admissus, verum simul cum eo post biennium interemptus. Spondanus *in Annal. Eccles. ad A. C. 286. pag. m. 218.* Zosimus *Histor. l. 1. pag. m. 645.* Pariter Numerianus in Imperatorum classem male collocatur, utut Augustus dicatur in famosa L. *Doce ancillam 9.* C. *de R. V.* ut & in L. 2 C. *de recept. Arbitr.* L. 5. C. *de Muner. Patrimon.* L. 1. C. *quemadmodum civil. mun. indic.*

dic. L. 3. C. de revocand. Donat. L. 5. C. de Donat. L. 19. C. ex quib. caus. Infam. irrogat. L. 17. C. de Inoff. Test. L. 2. C. de dividend. Tutel. L. 9. C. ad L. Cornel. de fals. L. 9. C. de Testament. manumiss. nunquam enim Numerianus Imperio potius est. Nam, cum Pater ejus Carus fulminis ictu periisset, in tantum ipsius interitum luxisse dicitur Numerianus, ut fletu etiam oculos suos corruperit: ubi, cum in lectica occlusa, quoniam multum ei aer oberat, veheretur, in eadem, antequam Imperator factus, occisus est. vid. Dn. Becmann. *in Notit. Dign. Illustr. Diss. 2. cap. 1. th. 2. p. 37.*

Hodierni Reges Romanorum etiam dicuntur Augusti.

§. XXXVII. Dictis consequens est, quod, cum futuri Imperii successores jam tum Augusti dicti sint, antequam re vera Imperium obtinuerunt, non invidendus, sed omnino tribuendus ille titulus sit hodiernis quoque Romanorum Regibus, vivo Imperatore electis. Sic Ferdinandus IV. electus Romanorum Rex *in Capitulat. sua in proœm.* appellatur: Zu allen Zeiten Mehrer des Reichs. Qui ipse tamen nunquam Imperii Sceptra consecutus. Pariter paucis ab hinc annis, faxit Deus ut felicissime! electus Romanorum Rex, Serenissimus Josephus, in *sua etiam Capitulat.* titulum semper Augusti zu allen Zeiten Mehrer des Reichs obtinuit, qui titulus merito ex prisca Romani Imperii consuetudine defenditur. *Nos vero pro pietate illa, quæ Germanis in universum omnibus propria esse debet, Deum supplices veneramur, ut Augustissimum LEOPOLDUM, non nisi post omnes Imperii hostes devictos, Cælo reddat triumphantem, & JOSEPHUM Orbi servet, superantem Paternas Victorias: quo ita non nomine, sed re SEMPER AUGUSTUS existat.*

Quid denotent ultimæ inscriptionis literæ: Joanni P.P.

§. XXXVIII. Superat ultima Inscriptionis pars, cujus verba sunt JOANNI P. P. Quis vero hic Johannes? Demonstrat hoc duplex illud adjectum P.P. Fuit sc. iste Præfectus Prætorio. Primus talem constituit Augustus, ex Mecænatis Consilio, & quidem ex equestri ordine. Dicti sunt Præfecti Prætorio, quia veteres omnem Magistratum, qui præerat exercitui, Prætorem appellarunt. Unde Prætorium est Ducis Exercitus tabernaculum vid. Jac. Gutherus *de Officiis domus Augustæ lib. 2. cap. 1. pag. 310.* Solennis ideo fuit eorum electio, quia ipsis cingulum dabatur

D cum

cum gladio, & cum gladio merum Imperium. Hahn *ad Wesenbecium, lib. I Tit. 11.* Rosinus *Antiquit. Rom. lib. VII. cap. 33. p. 534.* Et in tantum tandem excrevit horum potestas, ut etiam interdum Parentes Principum, & totius orbis Tutores vocarentur. Gutherus *cit. Tr. p. 313.* Imo nullam huic dignitatem æqualem fuisse, testis est Cassiodorus *l. 6. Epistolarum* apud Wesenbec. *l. I. tit. 11.* Fuit vero officium hoc divisum per plures provincias, in Oriente enim alius, alius in Occidente, alius etiam in Illyria & Africa erat Præfectus Prætorio *Vid.* Jacob. Gothofred. *in Notit. Dignit.* quæ habetur *in T. VI. Cod. Theodos. p. 320. & seqv. Conf. titulos Cod. de Officio Præfecti Prætoriorum Orientis & Illyrici: de Officio Præf. Præt. Africæ.*

Cujus Provinciæ Præfectus Prætorio fuerit Joannes.

§. XXXIX. Cujus vero provinciæ Præfectus Prætorio fuerit Johannes, hic indicandum est. Functus hoc officio in Italia, quod videre est ex Jacob. Gothofredo *in Not. Dign. c. l. p. 321.* Meminit vero simul idem Gothofredus, etiam anno 422. sub Honorio fuisse Præfectum Prætorio, nomine Johannes, qui an idem cum nostro sit, quoniam certo sciri non potest, nec hic certum quid statuere integrum existimo. Hoc sane extra dubium est, diversum eum fuisse ab illo, ad quem Decisiones suas novas direxit Justinianus, tantum cum inter hosce Imperatores intercedat intervallum. Qui uberiorem informationem circa hanc materiam desiderat, eum remitto ad Aurelii Arcadii JCti *Tr. de Officio Præfectorum prætorio* item ad citatum Jac. Gutherum *de officiis Domus Augustæ* Confer etiam Onuphrium Panvinium *in Rep. Romana lib. II. pag. 287.*

CAPUT II.

De Subscriptione Legis.

Ingressus.

ABsolutis iis, quæ circa Inscriptionem observanda fuerunt, jam ea quoque ultimo perlustranda sunt loco, quæ subscriptionem constituunt. Verum enimvero cum multi nobis sese offerant textus, qui vel tota subscriptione, vel Consule ad minimum & die destituuntur, cujus rei exemplum est in *L. 15. C. de*

C. de S. S. Eccles. L. 18. & L. 24, C. eod. L. 36. 39. 40. C. de Episc. & Cleric. & tot. tit. C. de Incert. Personis &c.; ab initio statim sese nobis sistit quæstio, quid de eorum Autoritate judicandum sit? Respondeo, quamvis interdum nostrarum Legum prima ignoretur ætas, inferre tamen ideo non licebit statim, minoris eas ad nos obligandos efficaciæ esse, Justiniani enim nobis nihilominus certa manet Autoritas, cum hujus confirmatio, non Imperatorum priorum Autoritas, Legibus valorem conciliaverit. Imo sæpe Justinianus verba Legum mutavit, ubi id commoditas exegit, prout ipse fatetur in *Constitution. de Nov. Cod. faciend.* §. 2. *adde Const. de Justinianeo Cod. Conf.* §. 3. Interim tamen in eo utilem operam impendit Dionysius Gothofredus, quod in sua editione, si quæ Constitutio Avthentica non sit, illi nec subscriptionem, nec Inscriptionem addiderit integram.

Quid de Autoritate earum LL. quæ subscriptione carent, sentiendum.

§. II. Liceat jam occasione illorum, quæ modo attulimus, etiam perpendere, anne Rescripta quæ beneficia continent, valeant pariter, licet Consul & Dies illis adjectus non sit? Videtur id affirmandum, propter allegatum §. 2. *Const. de novo Cod. faciend.* & §. 3. *Const. de Justinianeo Cod. Conf.* ubi expresse dicitur, quod Leges debeant valere etiamsi sine die & Consule compositæ, & propter L. 34. §. 1. *ff. de Pign.* ubi Scævola non obligationem pignorum cessare dicit, quod dies & Consules additi non sint. Veruntamen diversa hic adest ratio: Quod enim ad illas Constitutiones attinet, separanda rescripta generalia sunt â specialibus h. e. personalibus. Generalia omnino valent sine die & Consule *per allegatas Constit.* non etiam personalia, qualia sunt illa quæ beneficia continent L. 4. *C. de divers. Rescript.* Ant. Perez. *ad d. t. de divers. Rescript. n. 8.* Nec *dict.* L. 34. §. 1. *ff. de Pignoribus* nobis contraria est: Ratio enim, cur in L. 4. *C. de divers. Rescript.* dies & Consules requirantur, hæc est: quoniam privilegia plerumque subjacent periculo sub & obreptionis, quod in Instrumentis, quibus pignus constituitur, non est. Hinc ex *d.* L. 4. omnino concludendum, quæ beneficia sine die & consule deprehensa auctoritate carere. vid. B. Avus meus Dn. Brunnem. *in Comment. ad d.* L. 4. *n.* 4.

An Rescripta quæ beneficium continent sine die & Consule valeant.

Examen subscriptionis L. nostræ.

§. III. Perspectis jam iis, quæ circa subscriptiones LL. generaliter consideranda censui, ad nostram jam progredior subscriptionem, ubi statim circa ipsam lites movet Jacobus Gothofredus *ad lib. 2. C. Theod. Tit. 13.* L. *un. in Not.* qui Legem nostram anno 422. latam asserit, cum tamen Arcadius jam ante 14. annos obierit, anno videlicet 408. Sed injurius Gothofredus videtur in nostram Legem, aliam subscriptionem surrogando; Ita habet subscriptio nostra: *Dat. 5. Id. Jul. Hon. VII. & Theod. II.* A A *Conss. 407.* Quodsi jam ex Chronologia decisionem petamus, illa nos docet, Honorium septimo & Theodosium secundo Consulatum gessisse Anno Christi 407. Vid. Joh. Wolffg. Freymonius *in Symphonia Juris Chronolog. sub hoc anno p. 858.* Adde Jac. Gothofr. *Chronolog. Cod. Theod. sub hoc anno p. 101.* Proinde non poterit nobis objicere Gothofredus, XIV. annos ante datam hanc Legem Arcadium obiisse; obiit enim hic demum anno Christi 408. Lex vero nostra publici juris facta Anno 407. Sed nec errare videtur Gothofr. sequitur enim hic lectionem Codicis Theod. in quo sequens hujus Legis reperitur subscriptio:

Dat. V. Jd. Jul. Ravennæ DD NN. Honorio XIII. & Theod. X. AA. Coss.

Consules vero dicti Imperatores, alter vice decima tertia, decima alter, fuerunt anno Christi 422. prout testantur id Fasti Consulares, tam dicti Freymonii, quam etiam Gothofredi; Sic ergo si eo anno lata esset Lex, omnino delendum ex inscriptione foret nomen Arcadii, atque sic recte Gothofredus, XIV. annis ante legem latam obiisse Arcadium, statuisset, anno videlicet Christi 408. Lectionem tamen Codicis nostri retinet Lud. Charondas in sua editione; In margine vero adjicit, alios legere Honorio XIII. & Theod. X. Coss. neque in Constitutionis inscriptione mentionem facere Arcadii. Quod etiam facit Georg. Haloander *in sua Edit. Corp. Jur.* Eadem pariter in Glossato Corpore *ad. d.* L. reperitur subscriptio.

Judicium nostrum.

§. IV. Nos hic liberrimum cuique relinquimus arbitri-

um

um ſtatuendi, quid ex utraque parte libuerit. Nam quamcunque quis elegerit opinionem, non errabit. Hoc tamen videtur multum facere pro ſententia Gothofredi, quod ilic Johannes Præfectus Prætorio, ad quem ſcripta hæc Conſtitutio, Præfectus Prætorio factus ſit Anno demum Chriſti 412. ſicque hæc Lex, utpote ſi lata eſt anno 402. non poterit ad ipſum eſſe ſcripta. Vid. Jacobus Gothofr. *Proſopographia Codicis Theod. ſub voce Joannes p. 367.* Adde pro ſtabilienda opinione Gothofredi *ejus Chronologiam. ubi pag. 167.* hanc L. ad annum 422. refert. Quanquam Freymonius *in ſua Chronologia pag. 858.* eam L. ad annum 407. trahat. Tutius tamen erit Codici Theodoſiano ſubſcribere, quippe ex quo noſtræ Leges Codicis, à Chriſtianis Imperatoribus latæ, deſumptæ ſunt: hinc in illo, quantum ad lectiones varias, & inprimis criticas, attinet, minus vitii ſubeſſe exiſtimo; ſed potius quicquid in noſtris Legibus erroris ſubeſt, per manus deſcribentium irrepſiſſe arbitror.

§. V. Jam ad ſpecialia ſubſcriptionis h. L. accedamus propius, ubi illa κατὰ πόδα perpendenda mihi venit. Sunt vero ejus prima verba hæc: DAT. V. ID. JUL. hoc eſt: publicata iſta Lex eſt quinto Iduum Julii; ſeu quinto ante idus Julii; qui dies erit ſecundum computationem noſtri Calendarii 11. Julii. Unde vero originem ſuam trahat vox Idus, non omnium una eſt ſententia. Sunt qui illam à Turcis petant, apud quos is dies *itis* vocatur. Alii putant *idus*, quod ea die plena luna videatur, à videndo *vidus* appellatas, mox literam *u.* detractam. Nonnullis placet Idus dictas vocabulo Græco ἀπὸ τοῦ εἴδους, quod ea die plenam ſpeciem luna demonſtraret. Nec deſunt, qui deriverit ab ove iduli, quæ omnibus Idibus Jovi immolatur. Voſſius *Etymologico voc. Idus* Vid. Roſinus *Antiqu. Rom. lib. 4. c. 4.* Ab Hetruſca voce *iduare*, quod idem eſt ac dividere, derivationem petit Math. Martinius *in Lexico Philologico ſub voce Idus*, quoniam *Idus* plerumque menſem dividunt, quæ derivatio ſatis quidem cum natura vocis convenit, placet tamen magis Chriſtiani Becmanni, quam habet in *Tr. de Originibus latinæ linguæ* ubi idus dicit quaſi εἰς δύο, in duo divido, quoniam plerum-

Explicatio verb. Dat. 5. Id. Jul.

Unde Idus derivetur.

que in mediam mensis incidunt Idus. Add. Joh. Jac. Hoffmannus *in Lexico Universal. T. III. voce Idus.* Jam in hoc mense Julio Idus veniunt die 15. qui fere est medius, ab hoc si retro quæramus diem quintum connumerato die 15. erit undecimus, & hic est ille quo publicata nostra Lex est.

Explicantur verba Hon. VII. & Theod. II. AA. Conss.

§. VI. Sequuntur in subscriptione hæc verba: *Hon. VII. & Theod. II.* AA. *Conss.* id est: *Honorio septima & Theodosio secunda vice Augustis Consulibus.* Scilicet: Cum Populus Romanus pertæsus esset primi status, qui regius erat, propter Tarquinii, ultimi Regum, sævitiam, ejectis Regibus, per Brutum & Collatinum, de novo regimine cogitabant. Quam ob rem in dictos Brutum & Collatinum, tanquam in libertatis suæ vindices, Imperium transferebat Populus Rom. ac Consules eos appellabat pro Regibus, ut consulere se civibus suis debere meminissent. Luc. Annæus Florus *lib. 1. c. 9. §. 1. & 2.* Cœpit itaque status Monarchicus converti in Popularem partim & Aristocraticum, usque dum Julius Cæsar, per varia rerum discrimina, summam sibi rerum acquisiverat. Verum, cum admodum apud Romanos exosum esset nomen Regium, Imperatoris titulo contentus erat Cæsar, & Augustus etiam postea callido commento Imperatorem se, id est exercitus Ducem maximum, ac Tribunum plebis ad tuenda populi commoda, cui tamen libertatem eripuerat, nominari, ac quasi modestior videri volebat, quo Imperium ita sub larva antiquæ Reip. exerceret. vid. Bodinus *de Rep. l. 2. c. 1. p. 291.* & Dn. a Pufendorff *de J. N. & G. l. 7. c. 4. §. 14. p. 1013.* Cum ergo firmandum adhuc esset Imperium, quocunque modo se Populo Romano submittebant primi Imperatores, unde Consulum dignitatem etiam recipiebant, ut in omnibus se comprobarent arbitrio Populi Rom. hinc est quod toties eos Consules fuisse legamus, etiamsi Imperiali jam tum splendore fulserint. Idem jam judicium esto de Honorio nostro & Theodosio.

Explicatur numerus 407

§. VII. Denique ultima subscriptionis pars tangenda est, quæ nobis *annum* exhibet, quo Lex nostra promulgata populo; sequen-

sequentibus vero characteribus ille exprimitur: *407.* Quam autem agnoscat originem Character hic, non una est Scriptorum Mathematicorum opinio. Alii enim ut Valla & Cardanus characteres hos Indicos esse volunt; Alii Phœnicibus adscribunt; Alii Saracenis; Alii e Græcis literis corruptis eos ortos esse autumant; Alii aliunde derivant vid. Ægid. Strauch. *de Numerorum doctrina Aph. 14. p. 7.* *Unde originem trahat iste numerus.*

§. VIII. Optima, tamen illorum videtur opinio qui eorum ortum in oriente quærunt, Docent id (1) figuræ ipsæ, si quis eas accuratius consideret; nullam enim habent similitudinem cum characteribus Græcis, nullam cum Latinis, optimam tamen cum linguis orientalibus. (2) Notum est in universo oriente observari ordinem à dextra versus sinistram, qui idem & in hisce numeris attenditur. (3) Documento quoque est eorum appellatio, dum Ziphrarum nomine veniunt: Quod vocabulum Arabicum Zeroph ab Hebraico Zaphor descendit. Vid post Strauchium *cit. loc.* Gerh. Joh. Vossium *de Mathematicis Scientiis p. 34.* qui asserit cæteros Europæos accepisse hunc numerum ab Hispanis; eos à Mauris; illos ab Arabibus; hos a Persis vel Indis. *Vera sententia probatur per rationes.*

§. IX. Non tamen multum ultra 400. annos est, quod tales numeri apud nos in usu esse ceperint. Quod proficit scire, in dijudicandis nummis veteribus, si enim tales numeros in illis invenias, certum erit argumentum, non magnæ esse eos vetustatis. Animadvertit hoc Joseph Scaliger, qui ideo Marquardi Freheri nummum illum magnæ quantitatis, qui effigiem habuit Constantini Imp. equitantis, antiquum esse negat, cum in eo compareant notæ hæ Arithmeticæ 234. Vid. Joh. Jacob. Hoffman. *in Lexic. Universali T. V. sub voce sifra p. 861.* *Quando iste numerus apud nos receptus.*

§. X. Ultimo loco, cum nihil dicto numero adjectum sit in subscriptione Legis, videamus, quænam æra ibi subintelligatur. Et facile hic se offert responsio, esse illam Æram Christianam, quæ à tempore nativitatis Salvatoris nostri originem ducit. Verum dolendum est vehementer, quod tamdiu hanc annorum computationem neglexerint Imperatores, etiam illi, qui *Quanam æra intelligatur in subscriptione.*

Chri-

Christianam jam tum profitebantur Religionem. Donec tandem Dionysius natione Scytha & Abbas, cognomento Exiguus, morem numerandi annos à Nativitate Christi circa Annum 527. Justiniani M. temporibus, cum ederet Cyclum Paschalem, primum introducere conatus est. Cum ante ea tempora, vel *ab urbe Condita*, vel *a Consulibus*, vel *Diocletiano Imperat.* vel denique *ab Indictione* annos suos computarint veteres. Faciunt huc ea quæ in Epistola ad Petronium, Episcopum, (quam recitat Beda *de Natura rerum cap.* 57.) ipse de se scribit Dionysius Exiguus: *Sanctus Cyrillus*, verba ejus sunt, *Alexandrinæ urbis Archi-Episcopus, Cyclum suum 95. annorum ab anno Diocletiani 154. cœpit, & ultimum in 247. terminavit. Nos ab anno 248. ejusdem, Tyranni potius quam Principis, inchoantes, noluimus circulis nostris memoriam impii persecutoris innectere, sed magis elegimus ab incarnatione Domini Jesu Christi annorum tempora prænotare, quatenus exordium spei nostræ notius nobis existeret, & causa reparationis humanæ item passio Redemptoris nostri evidentius eluceret.*

Quo tempore in actis publicis æra Christiana usurpari cœpta.

§. XI. Quo vero tempore in actis publicis Epocha Christi usurpari cœpta, non perfectè constat. Sane anno 517. nondum publicis Scriptis adjecta fuisse videtur, propter *Novell.* 47. quæ eo anno emanavit: In qua recensentur annorum species, quibus Instrumenta & Acta publica consignari debent ut sint authentica, & nominantur anni Imperatorum, Consulum, atque Indictiones, nulla vero ibi mentio fit annorum Domini. Et ipse Imperat. in Novellarum subscriptione, sæpe quidem annos Imperatorios, nunquam tamen annos Christi adjecit. Quodsi vero tum temporis jam tum in usu, publicisque scriptis inserta fuisset Epocha Christiana, Imp. ullibi istius etiam mentionem fecisset, ac suis scriptis adhibuisset. In subscriptione LL. Codicis reperitur quidem Epocha Christi, sed minime credendum, illam Legibus, Justiniani tempore, adjectam. Hinc in Corpore Glossato non reperitur iste numerus, nec in Charondæ & Haloandri editionibus Corporis Juris: Pariter in Codice Theodosiano, Editionis prioris, quæ prodiit Anno MDLXVI. cura Jacobi Cujacii, omissa

omissa est Christi Epocha; eadem tamen invenitur adjecta in novissima Editione Codicis Theodosiani a Jacobo Gothofredo edita, sed parenthesi includitur, quod sine dubio signum est, numerum hunc in MS. repertum non fuisse. Igitur privati cujusdam JCti, & forte Dionysii Gothofredi, studio adjectum fuisse numerum existimo; quem deinde in suo Codice Theodosiano secutus est Jacobus Gothofredus. Constat igitur ex dictis, non certo definiri posse, quo tempore Epocha Christi publicis usibus fuerit applicata. Joh. Baptista Ricciolius *in Chronologia Reformata T. I. lib. 8. cap. 1. §. 6. pag. 300.* dicit, eam publice adhiberi cœpisse demum in Italia circa annum 590. IN Belgio vero circa annum 620. & circa annum 780. in Francia; Sed in Hispania multo serius. Add. Wilhelm Langius *lib. I. de Ann. Christi cap. 1.* Confer etiam Petavium *in Doctrina temporum*, item Scaligerum *de Emendatione temporum.*

Cap. III.
De Sensu & Ratione Legis.

§. I.

Quod Anatomicis usu venire solet, qui in dissecando humano corpore, ad viscera progredi prius non valent, nisi externis partibus dissecatis rite atque explicatis, vid. Andreas Vesalius *Tract. de humani corporis Fabrica lib. 5. cap. 19. pag. 426.* idem nunc mihi contingit, dum prolixius circa involucra quasi externa L. nostræ morari oportuit, ne turbato naturæ ordine, confusa reddatur hæc disputatio. Jam itaque ipsis visceribus, in quibus vis & robur consistit, manus admovenda, & prout in se jam divisus hic textus est, primo de sensu, de ratione postea Legis dicendum. *Ingressus.*

§. II. Multum vero ad explicationem materiarum facit exacta Rubricæ expositio, quæ non negligenda, ex monito Ulpiani in *L. 1. ff. de Reb. Cred.* utpote cum à Rubro ad Nigrum interdum valeat argumentatio. Everhardus *Topic. Legal. loc. a Rubro 92.* Dn. Lincke *duab. Dispp. de Rubro & Nigro.* Et in- *Rubricæ vis & efficacia.*

Rubr. lit. c. ita temperetur, ut in *tit. de Alienat. jud. mut.* agatur de re, in hoc de lite in Pontentiorem translata.

§. IV. Nondum tamen dimittenda Rubrica, sed de ejus *Sensu nostra* perfecto sensu quædam dicenda prius, quam ad ipsam L. pro *Rubrica* grediar. Bimembrem vero Rubricam esse, vel ex sola ejus perlectione omnibus constare potest. Primo Potentiores litigantibus Patrocinium præstare, altero actiones in se transferre prohibentur. B. Dn. Brunnem *in Comment. ad L. I. h. t.* Posterius membrum pro objectu habet præter Potentiores tantum actorem. prius tam actorem quam Reum. Vid. Robertus Maranta *de Multiplici alienatione prohibita §. 96.* Generalia enim verba sunt, & generalis quoque ratio constitutionis, ne reus auctoritate Potentiorum opprimatur, vel terreatur adversa pars; jam autem Actorem æque ac Reum terreri posse persona Potentiorum, sole meridiano clarius est. Deinde ipsa vox in Rubrica adjecta: LITIGANTIBUS, hoc abunde probat. Quis enim per Litigantes solum Actorem intelligeret? vid. Alexand Trentacinquius *Practic. Resolut. Juris lib. II. de Postul. Resol. 2. n. 2.* Hinc in Basilicis, ubi hæc Rubrica explicatur, expresse dicitur: *τὸν μὲν καταφεύγοντα πρoσ ὤποις δυνατοῖς εἰς προςασίαν δίκης ἕνεκεν ἐπίπτειν τῆς δίκης.* Carol. Annibal Fabrottus *Βασιλικῶν T. I. lib.* VII. *tit. 9. n. 1.* Notanter dicitur *καταφεύγοντα εἰς προςασία*, utpote quod proprie de Reo dicitur, ille enim lite pulsatus fugit non actor: & si voci inhæreamus, omnis fugiens quendam præsupponit, qui eum in talem statum conjecit; de Actore vero, qui proprio motu Actionem instituit, hoc asseri nequit. Porro *προςασίαν* nihil aliud denotat, quam si quis alienæ causæ accedat seu adstet, illamque in suam tutelam suscipiat. Henric. Stephanus *in Thesaur. Græcæ linguæ Vol. I. sub voce ἵστημι*; quod itidem ad Reum pertinet, ille enim tuendus est, quoniam invaditur ab Actore.

Objectum Rubricæ etiam reum esse probatur

§. V. Discessionem hic facit Cujacius *d. l. 8. Obs. 3.* ubi dicit, nostram Rubricam tantum ad Actorem, illam vero *de Alienat. Jud. mut.* ad Reum pertinere. Verum probavimus

Dissentit Cujacius.

præcedente §. ob plurimas rationes etiam hanc Rubr. certo modo ad Reum pertinere. Miror tamen, summum illum JCtum, & quem maximos inter JCtos termaximum vocat Dionys. Godofredus *ad L. 10. ff. de V. O. lit. f.* sibi ipsi in eadem observatione contrarium esse. In fine enim hunc titulum etiam eo restringit, si bona aliena vel agricolas alienos defendendos quis suscipiat; quorsum allegat *Nov. 17. c. 23.* ubi prohibitum τῶς ἑτέρων βίος ἐνεργολαβεῖν. Jam vero in toto illo capite prohibentur Patrocinia injusta, & illa verba græca denotant, aliorum vitam seu bona in se suscipere defendenda, prout ipse vertit Cujacius. Defensio autem cui alias, quam Reo competit? Ut sic omnino altera via illud concessisse videatur Cujacius, altera quod denegaverat.

Differentiæ L. 1. & 2. C. h. t.

§. VI. Pro duplici itaque consideratione Rubricæ duplex quoque sensus subjectarum Legum est: ita, ut prima generaliter loquatur de illis, qui aliorum lites in se suscipiunt, de quarum vetita redemptione vid. *L. 20. C. Mand. L. 15. C. de Procurat. T. 5. C. de Postul. L. 53. ff. de Pact. L. 7. in fin. ff. Mand.* Secunda, de prohibita in Potentiores cessione Actionum. De cujus sensu jam dicendum plenius.

Quid sit Cessio.

§. VII. Cum autem Lege nostra prohibitum sciamus, Actiones cedere potentioribus, quædam de Natura cessionum afferenda jam erunt. Significat vero cessio, juris alicujus translationem, ut *L. 76. ff. de Solut. L. 22. & 23. C. Mandat.* & cedere, est actiones alteri præstare. *L. 6. §. 4. ff. Naut. Caup. Stab. L. 31. pr. ff. de Action. Empti. L. 2. ff. depos. L. 3. ff. pro Socio* sive exhibere. *L. 35. §. 4. ff. de Contrah. Empt.* aut mandare. *L. 1. C. de Obl. & Act.* vel in alium transferre. *L. 2. C. de divid. Tutel.* Plura Synonyma vide prolixissime ap. Alphonsum de Olea *Tr. de Cessione Actionum tit. I. qu. 2. n. 3. & seq.* Sed & variis acceptionibus subjacet cessio, dum interdum concessio vocatur in *L. 16. in fin. ff. de Pecul.* atque concedere pro cedere *L. fin. pr. ff. de Donat.* item cedere pro currere sumitur *L. 25. ff. de Stipulat. Servor. ibi: tempus cedat,* & quæ plures aliæ significationes sunt, qua-

Variæ significationes vocis cessionis.

quarum decem & novem tradit Petrus Rebuffus *in L. Cedere diem 213. ff. de V. S. pag. 929. & seqq.*

§. VIII. Cessionem vero Actionum in specie sic dictam definio, quod sit Juris nostri contra alium competentis in alium facta translatio. Alphonſ. de Olea *Tr. de Cessione Actionum tit. 1. qu. 1. n. 100.* Bartolomæus Bertazzolius *Consultat. decisiv. L. II. Consf. 429. n. 7.* Joh. Yanez Parladorius *Different. 50. §. 1.* Promiscue autem sumuntur phrases, *cedere Actiones*, *& cedere Actionibus*, quæ ultima locutio habetur in *L. 27. §. 1. ff. de minor. L. 21. ff. de R. V. L. 3. §. 5. ff. de in rem vers. L. 95. §. 11. ff. de solut.* Effectus ejus consistit potissimum, in potestate exigendi & liberandi. Joh. Althusius *in Dicæologica 1. n. c. 83. n. 10.* Hercules Marescottus *Variar. Resolut. l. 2. c. 126. n. 3.* hinc cessio pro solutione est. Christoph. Crespus de Valdaura *Obs. 116. n. 36. in fin.* ubi tamen requiritur ut de jure cedentis appareat, alias relevare non dicitur cessio. Joh. Petr. Actolinius. *Resol. Forens. 32. n. 108.*

Quid sit Cessio Actionum propriè accepta.

Ejus vis & efficatia.

§. IX. Exposita indole Cessionis Actionum, dicendum paucis est, idemne sit cedere Actiones, & mandare. Et sane non desunt, qui pro iisdem hæc habeant, inter quos est Hotomannus *Observat. Juris lib. 6. cap. 16.* Hugo Donellus *lib. 25. Commentarior. c. 43.* Joh. Althusius *in Dicæologicâ l. 1. c. 83. n. 8.* „qui expresse hæc verba habet: *Mandatur etiam actio nomine* „*mandantis exercenda, quæ vocatur Actionis cessio.* Præcipuum eorum fundamentum positum est in *L. Modestinus 76. ff. de solut.* Ubi interdum cedi Actiones, interdum mandari dicuntur. Verior tamen eorum est opinio, qui diversas has phrases esse asserunt. Nec facit quidquam *L. Modestinus 76.* Non enim sequitur: utuntur JCti promiscue his vocabulis, Ergo nulla inter ea differentia est; Nam hoc argumentum in jure nostro non procedet, cum in *L. si usumfructum 23. ff. de liberal. Caus.* etiam cessio & venditio pro Synonymis habeantur, quis vero dixerit, illa non differre? Dicendum itaque, improprie ibi loqui JCtos. In quo tamen consistat diversitas, non una omni-

An differat mandare Actionem & cedere. Autores Negantes.

um est sententia. Recenset varias opiniones Alphons. de Olea *d. Tr. tit. 1. qu. 2. n. 27. & seq.* Ubi tandem *n. 39.* hanc suppeditat quod per Cessionem utiles Actiones transferrantur in Cessionarium, quas suo nomine exercet: Ubi vero actio mandatur, solum exercitium directarum Actionum transfertur, quas nomine mandantis exercet mandatarius. Arridet eorum sententia, qui ita differre has voces statuunt, uti differt Genus & Species, & omne mandatum Actionum esse Cessionem, sed non omnem Cessionem dici posse Mandatum asserunt. Inde ceditur etiam actio causa Donationis *L. 11. C. de Donat.* B. Dn. Brunn. *Tr. de Cess. Action. c. 1. n. 100. & in Comment. ad d. L. n. 3.* Videatur Joh. a Sande *de Action. Cessione c. 1. n. 8.* Thom. Carlevallus *de Judiciis T. II. l. 1. tit. 12. Disp. 4. n. 15.* Alphons. de Olea *cit. §. 39. & seq.*

Quomodo differat delegare & cedere actionem.

§. X. Pariter & delegare actionem aliud est, quam cedere, quas tamen voces Dd. miror, interdum pro iisdem habuisse. Est vero delegare vice sua alium debitorem creditori dare *L. 11. ff. de Novat.* Dn. Struv. *Exercit. 47. th. 62.* Carpzov. *P. II. C. 19. def. 16.* Cessionis autem vox magis ad creditorem pertinet, quod demonstratum dedi supra *§. 4.* Deinde non licebit ideo confundere delegationem ac cessionem, quod delegatio consensum requirat Creditoris, nec eo invito vel ignorante fieri possit L. *6. C. de Novat.* & intercedit inter delegantem ac delegatum quidam contractus Mandati, arg. *L. 12. ff. de Novat.* Hugo Donellus *Comment. lib. 15. cap. 43.* Cessio vero contra debitorem etiam invitum & ignorantem fieri potest, quia debitor novæ obligationi non accedit, sed tantum veteris solutio & exactio alteri mandatur. Quæ diversitas expresse habetur in *L. 1. C. de Novat.* Nam per *venditionem* & *mandatum nominis* in ista L. 1. cessio intelligitur, cum hæ voces promiscue occurrant in jure, uti dixi *§. præced.* Porro cedens directas Actiones non amittit. Paulus Galleratus *de Renunciationibus T. I. lib. 1. c. 4. n. 46.* quanquam alias Cessionarius omnia ejus jura consequatur. Alexander Sperellus *Decisionum Fori Ecclesiast. P. I.*

Dec.

Dec. 82. n. 23. per delegationem vero nec directæ apud eum permanent, quia obligatio penitus extinguitur. Joh. Yanez Parladorius *Different. 50. §. 1. n. 1. & Rerum quotidianarum l. 2. cap. fin. P. I. §. 12. limit. 6. n. 42.* Quanquam inficias ire non possim, interdum improprie Cessiones vocari delegationes ut L. *11.* C. *de Donat.* L. *1.* C. *de Contr. Jud. Tut.* videatur prolixius Christian Lenz *de Nominibus & Actionibus cessis Cap. 4. memb. 4.* Joh. del Castillo *in Tract. de Usufructu c. 62. n. 3.* Petr. Greg. Tholosanus *l 21. Syntagm. cap. 20. n. 6.* Hahn ad Wesenbec. *tit. ff. de Novat. in fine.*

§. XI. Atque hæc pro generali intellectu vocis cessionis sufficiant; cui vero non videntur sufficere, iste præter illos Autores, qui speciatim de Cessionibus commentati sunt, consulat Joh. Bapt. Cardinal de Luca *Tract. de Credito pluribus locis* Eundem *de Pensionibus Discurs. 68.* qui Tract. reperitur *inter Opera ejus Tom. XIII.* Eundem *in Theatr. Veritatis & Justitiæ Discurs. 172.* Prosper. Fagnanum *ad tit. Decret. de Alienat. Jud. mut.* Laertium Cherubinum *in Bullario Magno Romano T. IV. Conclus. 6. & 7. Urbani VIII.* Add. Francisc. Solgado de Somoza *in Labrynto Credit P.* III. *Cap. VI. §.* un. *p. 693. seqq.* Ferdinand Arias de Mesa *Variar. Resol. l. 1. c. 19. & snqq.* Joh. Francisc. Andreoli *Controvers. Forens. 262.* Surdus *Vol. I. Cons.* 22. Augustinus Beroius *Vol. I. Cons. 187. 188. & 189.* Alphons. de Guzman. *Tr. de Evictiön. qu. 35. per tot* Paul Gelleratus *de Renunciationibus T.* I. *lib. 1. Cap. 4. per tot.* Francisc. Card. Mantica *de tacitis & ambiguis Conventionibus l. 4. tit. 13.* Cosmus Nepita *in Consuetudines civitat. Catin tit. 58.* Joh. Wamesius *Consiliorum Juris Civilis. Cent.* I. *Cons. 47.* Franciscus Vivius *Decis. Neapolit. l. 1. Dec. 158.* Petrus Bixiensis Episc. *in Repertorio sub voce Cedere* & Novissime Franciscus Gallus *Tr. de Fructibus Disp. 36. Art. 6. n. 42. & sequentibus* aliique, quos hic adducere omnes, operæ pretium non existimo. *Remissio ad Autores.*

§. XII. Jam autem propius ad istam Actionum cessionem, de qua loquitur hæc Disputatio accedendum est, atque ex *Natura Cessionis Actio-*

insi

num hauriendum ex Jure Civili. ipsis Juris nostri civilis principiis de ejus natura ferendum Judicium. Ex Jure Civili dixi, utpote ad quod semper recurrendum, & cui ipse Pontifex se videtur in hac materia specifice conformasse, quod ex *Cap. 2. X. de Alienat. Jud. mut.* verbis *legitimæ sanctiones* colligit Abbas Panormitanus *ad d. Cap. princ.* Sicuti enim Leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum, Principum Constitutionibus adjuvantur, uti eleganter dicitur in *Cap. 1. X. de Nov. Oper. nunciat.*

Licitum cedere Actiones. §. XIII. Est vero Actionum cessio regulariter non prohibita, vid. Jus Municipale Vicentinum *l. 4. p. 165. b.* Hector Capycius Latro *Decis. Neapolit. 16. n. 40.* Joh. Bapt. Vivianus *in Rational. Jur. Pontif. ad Cap. 2. X. de Alienat. Jud. mut.* Notabilis tamen consuetudo Italiæ & inprimis Civitatis Ferrariensis est, qua Forensi contra Ferrariensem Actionem cedere non licet, nisi cessio voluntate ejus fiat, contra quem facta. vid. Joh. Bapt. Pigna *in Statut. Civitatis Ferrariæ lib. II. tit. XI.* Nostris autem moribus id cuivis licere, ex modo dictis patet, modo cedens potestate alienandi gaudeat. Joh. Petrus Actolinius *Resol. Forens. 32. n. 108.* qui enim nullum jus habet in re, quam cedit, nihil cedit, Seraphinus Olivarius Razzalius *P. II. Dec. 1378. n. 2.* cum per cessionem Dominium in cessionarium transferatur: Berlich. *P. II. Conclus. 29.* Cui consequens est, repeti non posse, quod cessum. Laurent. Brancatus *Epitom. Canonum Omnium sub voce. JUS.* Quacunque autem ratione actiones cedantur, nihil refert, nam & per Donationem cedi posse constat *L. per diversas 22. C. Mand.* Matth. Wesembecius *Vol. III. Conf. 130. pag. 306. n. 1.* Cujus tamen rei perpetua limitatio est si non sint talia, quæ personæ cohærent, quæ enim ad hæredes non transeunt, non possunt cedi, uti vulgatissimum in hac materia Principium se habet. L. *Ex pluribus 42. ff. de Administ. & Peric. Tutor.* Thom. Carlevallus *de Judiciis T. II. tit. 3. Disp. 20. n. 2.* Amator Rodriqvez *de Concurs. Creditorum P. I. Art. 1. n. 72.*

§. XIV.

§. XIV. Verum enimvero non ex omni parte licita cessio est: impugnatur enim ista quandoque *ratione personæ cedentis*, quandoque ratione *Juris*, *quod ceditur*, quandoque *ratione fraudis de persona ad personam commissæ*, quandoque *ratione simulationis, tam præsumptæ quam veræ*; uti distinguit Bartholomæus de Salyceto *ad nostr.* L. 2. *n.* 3. De istis vero omnibus hic dicere, instituti mei ratio prohibet, ne in tractatum excrescat hæc Disputatio, saltem hoc notandum *ratione personæ, cui ceditur, prohibitam cessionem Actionum esse, si fiat in potentiorem*, de quo casu nobis hic agendum. *Interdum cessio Actionum prohibita.*

§. XV. Et quis non a Potentia aliorum abhorreat? edoctus exemplo Iphicratis, qui, capitis Reus factus, Juvenes quosdam gladiis instructos coram Judicibus collocavit, qui eis mucrones ostenderent, quo facto, tanto terrore percussi ut Judices eum absolverent. Polyenus *lib.* 3. στϱαταγημάτων. Arrident Potentes ut sæviant, blandiuntur ut fallant, alliciunt ut occidant, extollunt ut deprimant, uti, alio tamen genere, loquitur Gabriel. Alvarez de Velasco *Tr. de Judice Perfecto Rubr. XV. Annot. fin. n.* 20. & *seqq.* Hinc periculosum, admittere potentiorem iu usurpationem sui juris, Math. Wesembecius *Vol. VII. Cons.* 346. utpote, cum potentia faciat, quo minus quis idoneé conveniri possit & durior reddatur adversarius. Marcus Antonius Natta *Tom. III. Cons.* 491. *n.* 6. Semper enim talis potentior exactionem etiam cum injuria & oppressione alterius impedire censetur, L. 6. §. 2. *ff. de Offic. Præs.* Tiberius Decianus *Vol. II. Resp.* 39. *n.* 117. cum ipse Legibus facile coërceri nequeat. Guglielmus Dunozetus *Dec.* 232. *n.* 6. Nicol. Ruker. *Consili. n.* 9. quod adduxit inter *Consilia Præstantissimorum JCtorum* Laurentius Kirchhovius *Vol. IV. Cons.* 26. Inde a Carolo & Ludovico Impp. optime constitutum, ut, *si quis potentum quemlibet expoliaverit & admonente Episcopo non reddiderit, excommunicetur*; sunt verba *l.* 6. *tit.* 246. *in suis Capitulis seu Legibus, quas refert* Lindenbrogius. *Potentia exosum na-*

§. XVI. Fluunt inde varia, quæ saluberrime propter po- *Fidejussor, si*

 ten-

Principalis sit potentior, non habet beneficium ordinis.

tentiam aliorum in jure nostro vel expresse constituta, vel certe ex ratione LL. deprompta. Ita expediti Juris est, Fidejussorem habere beneficium excussionis sive ordinis, quo à Creditoribus conveniri prius non valet, quam excusso debitore Principali. Cessat autem hoc, si Principalis notorie sit potentior, ut Fiscus I. Princeps, arg. *Nov. 4. cap. 1.* Carpzov. *Jurisp. For. P. II. Const. 18. def. 9.* Vincent. Carocius *de Excussione Bonorum P. II. qu. 12. n. fin.* qui tamen hanc rationem adjiciunt: quia Fiscus vel Princeps semper solvendo sunt, quam minime admittendam censeo, quin potius hæc substituenda: quia Potentiores sunt difficillimæ conventionis & exactionis. Ideo etiam reprehenduntur a Wissenbachio *ad ff. tit. de Fidejuss. th. 17.* Conf. Tiberius Decianus *Vol. II. Resp. 39. n. 120.* Bartolus *in L. Marcellus 25. l. secundum alios 26. ff. de Fidejussor.* Hippol. de Marsiliis *in Repetit. Rubr. de Fidejussor.* quæ est *inter Tractatus ejus varios, Volumine separato comprehensos.*

Nobiles prohibentur negotiari, quia potentiores

§. XVII. Porro Nobilibus interdictum negotiari, & Militibus conducere aliena prædia, ac Procuratores vel Fidejussores existere, illud L. *Nobiliores 3. C. de Commerc. & Mercat.* hoc *L. Milites 31. C. Locat.* Petrus Pacionus *Tr. de Location. & Cond. cap. 10. §. 15. & seqq.* certè ob nullam aliam causam, quam „ob odium Potentiæ, quod in d. L. 3. indicat adjecta ratio: *Ut* „*inter plebejos & negotiatores facilius sit emendi vendendique* „*commercium*, quam facilitatem impedire videtur Potentia no„bilium. In L. 31. vero hoc docent verba: *ne vicinis graves præ*„*sumptione Cinguli militaris existant.* Quid vero hic subintelligas aliud, quam potentiam? *Conf.* L. *ult.* C. *Locat. Nov. 116. c. 1.* Ast nocendi potentia semper respicitur, sicut nocendi actus, Roland. a Valle *Cons. 3. §. 20.* Carol. Annibal Fabrottus *βασιλικῶν T. II. lib. 20. cap. 92.* Petr. Georg. Tholosanus *Syntagm. Jur. Univ. lib. 32. c. 24. n. 20.* Eodem modo in jure nostro Magistratus urbani emere vel domos exstruere, nisi Principis rescriptum accedat, non poterant, neque donationes a subjectis acceptare, nisi deposito Magistratu donatoris consensus accedat:

dat expressus, & scripturæ traditus; vel tacitus, qui colligitur ex silentio quinque annorum, a tempore depositi officii inchoandorum. Magistratibus provincialibus autem simpliciter omnes Emptiones Ædificationes, Donationes interdictæ: Licet Rescriptum adsit, & licet deposito officio donatoris ratificatio accedat. L. *Un. C. de Contract. Judic.* L. *46. ff. de Contr. Empt.* L. *11. C. de his quæ vi metusve causa.* Cujus ratio alia certa non est, quam ne Potentia illus adigantur subditi vel vendere quod vendere noluerunt, vel vilius vendere quam proposuerant. Molina *de Just. & Jur. Disp. 343. & 488.* Caldas *de Emptione c. 8. n. 47.* Exceptiones & extensiones illius vid. ap. Dn. Brunn. *ad L. Un. C. de Contract. Judic. n. 7. & seq.*

§. XVIII. Pariter si Minor locaverit domum alicui potentiori, quanquam aliàs minime hoc contractu læsus sit, (Si enim læsus, contra omnem contractum restituitur, & sic res dubio caret. Petrus Pacionus *de Locat. & Conduct. cap. 10. §. 14.*) tamen gaudet Restitutione in integrum: partim ob favorem fragilis ætatis, L. *1. pr. ff. de Minor.* partim etiam ob odium potentiæ, ne minor in futurum lædatur, dum non posset consequi a potentiore restitutionem Domus locatione finita. Jam autem etiam minori restitutio datur, si saltem lædi possit; arg. L. *34. §. 1. ff. de Minor.* ubi restitutio in integrum concedetur minori compromittenti, quia lædi posset. vid. Aymon. Cravetta a Saviliano *Vol. I. Cons. 192. n. 4. p. 690.* Quod beneficium ad Ecclesiam, utpote quæ gaudet jure Minorum, pertinere quoque, vult Abbas Panormitanus *ad Cap. 3. X. de Arbitr. n. 3.*

Minor qui locavit potentiori restituitur.

§. XIX. Ulterius, quanddo permissum est Vasallo Feudum alienare, de quibus casibus vid. Bartholomæus a Chassenæo *ad Consuetudines Burgundicas Rubr. III. Des fieds §. 8. n. 7. & seqq. pag. 467.* Fabius Capycius Galeota *Respons. Fiscal. XII. cap. 5. n. 115.* potest quidem illud alienare in majorem, quia honor est Domini (ut loqvuntur Feudistæ) si Vasallus substituat alium se meliorem, sed non in potentiorem, & qui difficulter conveniri potest, quia potentia quæ gravat, est potius oneri, quam ho-

Feudum non potest alienari in potentiorem

 nori

nori. Marc. Ant. Natta *T. III. Conf. 491. n. 4. & 6.* Baldus *in C. 1. Colum. 2. de Alienat. Feud.* Nec translatio Emphyteusis in potentiorem Domino directo permittitur. Andreas Alciatus *Responsorum l. 1. Conf. 27. n. 7.* Jacob. Menoch. *de Præsumpt. l. 3. Præsumpt. 129. n. 39.* Bartolus *l. 1. Conf. 136. n. 2.* Natta *cit. Conf. 491. n. 7. & seqq.*

Nec Emphyteusis.

Potentior non potest heres institui.

§. XX. Deinde singulare est, quod quamvis constitutum sit. L. 8. §. 3. *ff. de Alienat. Jud. mut.* quod istud edictum de Alienatione Judicii mutandi causa, locum non habeat, si quis heredem instituat, tamen exceptio sit in Principe, qui in testamento heres iustitui non potest, siquidem appareat fieri illud litis causa & ut durior adversarius Creditoribus opponatur. §. *ult. Inst. Quib. modo testam. infirm.* L. *pen. ff. de hered. Instit.* L. 22. §. 2. *ff. de Jure Fisci* cum illis periculosum foret in eos scribere, qui possunt proscribere, ut de Augusto dicebat Pollio. Et ita Testatoris bona a Fisco occupantur. L. *ult. ff. qui testam. fac. poss.* Wissenbech. *ad ff. tit. de hered. Instit. n. 3.* Cardinalis Tuschus *Pract. Concluf. Jur. T. VI. lit. P. Concluf. 463. n. 10.* Plura adhuc sunt, quæ in odium potentiæ in jure nostro sancita sunt, quæ tamen omnia si hic referrem justo forem prolixior. Unicum tamen adhuc adjiciam quod ob odium Potentiæ in jure Canonico salubriter constitutum, atque hodienum adhuc moribus observatur, quo adversarii potentia mihi excusationem præbet, si in isto loco litigare nolim, cum judex hoc casu plerumque corruptus & suspectus videatur. Quo casu jurare teneor, me perhorrescere coram illo iudice litigare, a quo non nisi corruptam & iniquam Justitiæ administrationem expecto, & cujus ideo diœcesin intrare non audeo. *Cap. statutum XI. §. 1. de Rescript. in 6.* Inde hoc juramentum perhorrescentiæ a Dd. appellatur, quorsum vid. Andr. Alciatus *Respons. l. 6. conf. 52. n. 3.* Joseph de Sesse *Tom. II. Dec. 117. n. 34.* Seraphin. de Seraph. *de Privileg. Jurament. Privil. 7. n. 28. ibi: se perhorrescere potentiam & favorem* Camill. Borell. *in summ. Dec. tit. 56. n. 4.* Aug. Barbosa *in Collect. Cod. l. 3. tit. 14. n. 22.* Addatur

Juramentum per horrescentiæ.

omni-

omnino de hoc Juramento Gerh. Feltman. *Tr. de Juram. Perhorrescent. sive de Ejeratione bonæ spei.*

§. XXI. Ast non uno modo quis potentior audit, sed varii respectus adsunt. Vel enim ratione Officii seu Jurisdictionis, vel ratione certi privilegii, vel Nobilitatis, vel divitiarum vel ratione difficultatis conveniendi alter altero est potentior. De quo tamen Potentiore nostra L. loquatur, dictu difficillimum est. Plerique eam ad potentiorem ratione officii restringunt, utpote qui prætextu officii potest esse terribilis adversæ parti, & ostendere ei vultum minantem & terribilem, ut in terminis loquitur Abbas Panormitanus *ad Cap. 2. ff. d. Alienat. Jud. mut. Caus. n. 1.* Add. August. Barbosa *ad d. Cap. 2. n. 4.* Quod Jacobus Canecrius *Variar. Resolut. P. II. Cap. 12. § 65. & 66.* ita explicas, ut ille intelligatur ratione officii potentior, qui habet merum vel mixtum Imperium in illum adversus quem fit cessio, quo respectu adversario terribilis esse possit. Ad quale Imperium seu Jurisdictionem etiam respexit Besoldus *P. V. Cons. 232. n. 29.* Menoch. *T. XI. Cons. 1092. n. 30. & 31.* Cardinal. Tuschus *Pract. Resol. T. V. lit.* L. *Concl. 387. n. 5.* Sane non posse hic dari certam Regulam, sed potius Judicis arbitrio hoc relinquendum esse, statuunt Prosper. Farinacius *Fragment. Criminal. P. II. lit.* L. *n. 305.* Menochius *de Præsumpt. l. 3. præsumpt. 129. n. 38.* Verum hoc non sufficit, nam inquirendum est, quomodo judex arbitrari debeat, ut conscientiæ consulat, nec Legi sit contrarius.

Quotuplici modo quis dicatur potentior.

§. XXII. Proinde sequenti principio totum negotium hoc, difficillimum alias, expediri posse existimo: *Quicunque in tali statu constitutus est, ut alterum terrere, premere & opprimere possit, ille altero est potentior, in sensu Legis nostræ.* Quod non saltem constitutioni L. *1. C. h. t.* ubi generaliter dicitur: *ne tenuiores importunis potentium intercessionibus opprimantur* convenit; Sed a ratione etiam Dd. alienum non est. Est enim hæc ratio Besoldi *P. V. Cons. 232.*

Regula generalis.

 n. 30.

n. 30. est Menochii *Vol. I. Conf. 38. n. 47.* & *de præsumptionibus l. 3. præsumt. 129. n. 37.* aliorumque præcedenti §. adductorum, *ne* sc. *potentiores terreant adversarios vel opprimant*, add. Azo *in Summa Cod. ad h.* L. 2. Quod autem ex hac ratione colligere velint, solos potentiores quoad Officium hic intelligi, rectæ rationi minus videtur consentaneum. Ponamus namque Casum: esse litem inter quendam valde mediocris sortis, & alium maximis divitiis præditum, annon hic istum facile protrahendo lites & procrastinando opprimere valeat? Profecto quotidiana hoc praxis docet. Interim tamen in tales quamvis ditissimos, si non Imperium & Jurisdictionem in alterum habeant, impune cessionem Actionum admittunt Dd. contra expressam voluntatem Legislatoris. Quanquam non diffitear, esse quosdam, qui ad nostram sententiam collimare videantur, ut Francisc. Niger Cyriacus *Controv. Forens.* L. 2. *Contr.* 313. *n.* 33. *& seqq.* Aymon Cravetta *T. III. Conf. 413. n. 19. & 20.* Bonifacius de Vitalinis *Clement. 2. n. 92. ut lit. pendent.* Contardus *de Moment. possess. Limit. I. n. 95. & n. 101. & seqq.* Simon a Grœnewegen *de* LL. *abrogatis ad* L. *1.* C. *h. t.* Joh. a Sande *de Cessione Actionum c. 4. §. 8.* qui nostram opinionem probat per expressa verba L. *1. potentiorum Domorum opibus.* Licet etiam hinc & inde sibi ipsi sint contrarii.

An princeps Imperii sit potentior Nobili immediato.

§. XXIII. Hoc jam fundamento præsupposito, facilis erit ad specialiora applicatio. Quapropter formemus de singulis Judicium, de quibus Dd. solliciti sunt, & primo omnium de Principe videamus, quid statuendum. Casus talis est: Lis mihi cum Nobile immediato est, ego actionem meam cedo Principi Imperii, quæritur, eessane Actio in potentiorem sit? Negat hoc Besoldus *P. V. Conf.* 232. *n. 30.* cum ille saltem sit potentior, qui vi & ratione officii, quam tam de jure quam de facto habet, terrorem inferre vel opprimere alterum potest. Jam autem constat, Principi Imperii regulariter nullam Jurisdictionem in nobilem immediatum competere, cum hic non Principi, sed Imperio tantum subsit per *Reç. Imperii de A. 1542.*

§. Dem-

§. Demnach haben wir & *de Anno* 1555. §. und in solchen Frieden. Conf. Lendersheim *de Jure & Privileg. Nobil. liber.* Verúm non poterit absolute hæc quæstio decidi. Licet enim Princeps Imperii non habeat Jurisdictionem in Nobilem, sæpius tamen tanta potentia est, ut istum facile, præsertim si vicinus sit, opprimere possit; quamobrem semper ad hanc circumstantiam respiciendum. Facit huc privilegium, quod Principibus Imperii competit, dum non nisi coram Austregis conveniri possunt. Herm. Vultej. *in l. 1. C. ubi Senat. vel Clariss. num.* 43. & *seqv.* quam vero hoc privilegio difficilis reddatur conventio, cuilibet constat; quandoquidem difficulter conveniri a Dd. dicatur, qui ratione fori est privilegiatus. Aym. Cravetta *Conf.* 205. *n. ult.* Joh. de Grassis *Tr. de Ceff. Jur. & Act. in pr.* Imo etiam in Camera Principes non sine gravi difficultate & magnis sumptibus conveniri possunt, vid. Carpz. *l.* 5. *Resp.* 107. *n.* 11. & *seqq.*

An Cancellarius & Secretarius Principis sit potentior.

§. XXIV. A Principe progredior ad ejus Cancellarium & Secretarium quos Baldus *P. I. Conf.* 151. & Cardinal Tuschus *Pract. Conclus. T. VI. lit. P. Conclus.* 463. *num.* 5. inter potentiores referunt, addita ratione: quia durissimum est, cum talibus Officialibus ligitare. Mea si adjicienda sententia, hæc res pariter nec affirmari indistincte, nec negari potest. Dantur enim diversi generis Principes, & sæpius quidam præter nomen Principis nihil possident: Hi cum ipsi non timeantur, nec magna Ministrorum ratio habebitur. Quod si tamen Magni Principis vel Imperatoris Cancellarius sit, lubens in Baldi sententiam descendo; facile namque Judex pro eo sententiam ferre solet, ne in odium Principis incidat, utpote ad quod magis, quam ad veritatem & Justitiam attendi solet, prout ex sacra pagina exemplo Pilati constat *Joh.* 19. *v.* 12. & *seqq.*

Notariis Potentiorum an possint cedi Actiones.

§. XXV. Sed quid de Notariis Potentiorum dicendum, illine etiam prohibentur actiones in se transferre? Sunt qui hoc affirmant, propter L. *Unic. C. Si Rector Prov.* ubi quod de Præside Provinciæ statuitur, etiam extensum ad ejus domesticos & simi-

ſimiles. Pariter in L. *Unic.* §. 3. *de Contractib. Judic.* habetur: Adminiſtratores Urbis Conſtantinopolitanæ & Provincias moderantes, nec emere, nec donationes recipere poſſe ſine juſſu Principis, quod ad domeſticos quoque eorum trahitur. Unde Regulam formare ſolent: *Quodcunque prohibitum in Principalibus, locum etiam habet in eorum familiaribus*; Quia hi videntur omnia conſenſu Domini facere. Quorſum & reſpexiſſe videtur Seraphinus Olivarius Razzalius *P.* I. *Dec.* 524. *n.* 2. ubi dicit: *Ceſſionem factam miniſtris, ipſi Capitulo eſſe factam.* Sed optime rejicitur iſta Regula ab aliis, nec eam huc quadrare dicit Hippolitus Riminaldus *l. 1. Conſ.* 14. §. 3. *& ſeqq.* cum noſtra L. pœnalis ſit, ideoque reſtringenda, nec ſubſit tanta ratio incutiendi terrorem in domeſtico, ſicut in Principali. Allegatam rationem: quod familiares omnia facere præſumantur conſenſu Domini, bene temperat Marc. Ant. Natta *T. II. Conſ.* 451. *n.* 6. ſc. in his quæ pertinent ad Dominum.

An Nobilis ſit potentior.

§. XXVI. Ad Nobiles pergo, quos inter Potentiores numerat Cald. Pereira *de poteſtate Nominandi c. 1. num.* 8. Verum quo fundamento, non adjicit, nec ego percipere valeo, qua ratione adverſarium opprimere poſſint. Niſi fortaſſis illis lis ſit cum abjectisſimæ conditionis homine, verum ſic nobilitas illos non potentiores reddit, cum idem poſſit Civicus, qui eminentioris ſortis eſt. Quæ omnia ex præmiſſo principio fluunt. Nec huic aſſertioni contraria ſunt quæ §. 17. *ſupra* poſui, ubi propter potentiam interdictam eſſe Nobilibus negotiandi licentiam ſtatui. Ibi enim de qualicunque potentia mihi ſermo eſt, hic ſaltem de tali, quæ adverſarium terrere & opprimere poteſt.

An miles ſit potentior.

§. XXVII. De militibus pariter controverſia eſt. Gloſſa *in* L. *pen. ff. de Alienat. Jud. mut. verb. cum miles* ad potentiores militem refert. Sed refutatur ab Hippolito Riminaldo *l.* I. *Conſ.* 14. §. 10. itidem, quia hic putat intelligi potentiores ratione officii vel dignitatis; Quod confirmat L. 2. *C. de Advocat. diverſ. Jud.* ubi dicitur, quod Decurio poſſit eſſe Advocatus, qui tamen aliqua ratione potentior eſt. Exiſtimat igitur, ſi in

si in nostra L. intelligeretur potentior alia ratione, quam officii, non Decurio admitteretur ad Advocaturam. Verum potius Glossæ subscribam, desumpto tamen temperamento nostra ex Regula: modo talis miles sit, qui terrorem incutere & alterum opprimere possit. Quod certe in militibus dignioribus & actu militantibus locum habet, cum hi difficillime conveniri possint, dum mox in hoc, mox in alio loco degunt, atque lites suas non jure, sed manu, non Legibus sed Legionibus decidere solent. Ernest. Cothmannus *Vol I. Resp. 44. n. 44.* B. Avus Dn. Brunnem. *de Cessione Action. & Versuris c. 2. §. 16.* Adde Richterum *P. I. Dec. 36. n. 7: ubi præjudicium.* Et ratio Riminaldi jam tum explosa est; allegata vero *L. 2.* nihil ad rem facit, cum in Decurione cesset periculum opprimendi adversarium. Hoc tamen singulare est in d. *L. pen. ff. de Alienat. Jud.* quod, etiamsi Actio cessa militi, & cedens eam amittere deberet, ex constitutione nostræ *L. 2.* tamen possit experiri postea; quod Glossa favore militum introductum autumat, & sic fingitur cedens magis rem, quam litem in militem transtulisse.

§. XXVIII. Porro insigni Privilegio gaudent Viduæ, quod provocare ad Judicium Principis possint, ut ibi conveniantur *L. Unic. C. Quando Imperat. inter Pupill. Viduas vel alias miserab. pers. cogn.* Ubi sub nomine viduarum etiam Virgines comprehendi Dd. volunt. *L. 242. §. 3. ff. de V. S.* Hilliger in Donellum *lib. 17. c. 20. lit. B.* Carpzovius *lib. 2. Resp. 19. n. 19. & seqq.* Vincent. de Franchis *Dec. 100. n. 17. & seqq.* non autem illas quæ luxuriose vivunt. Hilliger *d. l.* Christinæus *Vol. II. Dec. 161.* Quo eximio Privilegio moti quidam, eas inter potentiores retulerunt; Aymo Cravetta *T. III. Cons. 413. n. 22.* Ægid. Bellemera *in Cap. 2. ff. de Alienat. Jud. mut. n. 19.* Card. Tuschus *T. VI. lit. P. Concl. 463. n. 8.* Sed nulla pariter ratione, cum premere alios non possint, & hoc privilegium ipsis potius ideo concessum, *quia alterius potentiam per horrescunt*, uti expressa Legis verba habent.

Privilegium Viduarum.

Sub nomine viduarum comprehenduntur virgines.

§. XXIX. Jam quorsum referendi Studiosi, annon & illi Potentiorum nomen merentur? Certe maximis pariter Privilegiis cumulavit eos Friedericus *Auth. Habita C. ne filius pro Pa-*

An Studiosi sint potentiores?

tre ac beneficiis eos dignos censuit, *qui amore scientiæ exules facti, de divitibus pauperes, semet ipsos exinaniunt, vitam suam multis periculis exponunt, & a vilissimis sæpe hominibus (quod graviter ferendum est) corporales injurias sine causa perferunt:* uti verba *d. Auth.* habent Hinc Petr. Rebuffus *de Privilegiis Scholarium Privil. 117. n. 1.* qui habetur in Tractatu Tractatuum *Vol. XI. fol. 92.* & Paris de Puteo *de Redintegr. Feud. c. 136. n. 11. & 12.* eos potentioribus accensent, hac moti ratione, quia expresse illis *d. Auth.* concessum, quod conveniri non possint, nisi coram Domino, id est Nutritio Academiæ, vel Magistro, hoc est Rectore Magnifico, vel Episcopo, qui plerumque est Academiæ Cancellarius; uti has voces explicat B. Dn. Brunneman *ad d. Auth. n. 5.* videatur tamen Ant. Matthæi *ad lib. 48. ff. tit. 13. c. 5. n. 14.* Attamen, non existimarim hæc sufficere, ut quis potentior in sensu Legis nostræ dicatur, cum ex his nondum colligi possit, eos statim adversarios suos oppressuros. Interim in Regno Galliæ cessiones Actionum litigiosarum in Scholares seu Studiosos fieri prohibitæ, prout ex Joh. Papponio *in Arest. Regn. Franc. l. 12. tit. du vice de litig. c. 3.* refert Joh. Wamesius *Consiliorum de Jure Pontif. T. II. Cons. 364. n. 17.*

Tutor an sit potentior respectu Pupilli.

§. XXX. Non etiam hic tacendum illud est, quod inter Dd. disputari solet: An liceat Actiones cedere Tutori contra Pupillum, & an respectu pupilli Tutor dici possit potentior? Cum Tutor pro lubitu Pupillum premere experientia teste, possit, etiam Potentioribus eum annumerant Durandus *in Speculo suo* (qui hinc κατ' ἐξοχὴν Speculator dicitur) *lib. 2. Part. 1. p. 378.* Marian. Socin. Junior *lib. I. Cons. 148. n. 13. & 14.* In eo vero ridendus est Speculator, quod Tutorem dicat Potentiorem ratione officii: quod si enim ratione officii ille saltem est Potentior, qui Jurisdictionem in alterum habet, uti hoc omnes Dd. explicant supra §. 21. citati, non quadrabit hoc ad Tutorem. Sed ad ipsam quæstionem accedamus, ubi quædam se offerunt, quæ quidem vulgatissima sunt, sed in decisione hujus quæstionis non observata a Dd. Nimirum constat ex ipsis Institutis, & quidem §. *ult. de Auctorit. Tutor*, quod, quoties inter Tutorem & Pupillum Judicio agendum, Curator in illius locum dandus sit, quo inter-

interveniente Judicium peragatur. Conf. Schneidewinus & Vinnius *ad h.* §. Postea vero Jure novissimo prohibitum, ne debitor vel Creditor Pupilli Tutor fiat, vel si jam Tutor sit, perpetuus Curator ei adjungendus, *qui custodiat, ne fiat adversus adolescentem, aut ejus substantiam, ab eo qui eum habet obligatum, ulla malignitas Nov. 12. cap. 1. & 2.* Quibus cognitis, cujuslibet judicio relinquo, an non plane inutilis sit hæc quæstio? Cum sic Tutori omnis potestas premendi Pupillum adimatur. Quod autem Tutori vel Curatori cedere prohibitum, id ea propter factum, ne talis Tutor redimat Actionem inanem & inutilem contra pupillum, ac postea ei Apochas aliaque Instrumenta subtrahat. Alfonf. de Olea Tr. *de Cession. Jur. & Act. t. 2. qv. 6. num. 1. seqq.* B. Dn. Brunnem. *Tr. de Cession. Act. cap. 2. §. 38. p. 69.* Non tamen nego, tutius esse talem cessionem prohibere, ne etiam occasio delinquendi suppeditetur Tutori.

§. *XXXI.* Incidit hic quæstio, annon actio ab excommunicato alii cessa, qui non excommunicatus est, videatur cessa Potentiori? Ansam hujus rei præbet Andreas Ricciullus *de Jure personarum extra Ecclesiæ gremium existentium l. 4. c. 32. n. 25.* Poterat videri quod sic, quoniam enim excommunicatus agere, & stare in judicio non potest *Cap. Intelleximus 7. X. de Judiciis* Ægid. Bellemera *ad h. Cap. princ. Cap. 1. de Rescript. in 6.* Feder. de Senis *Cons. 116. in princ.* Jacobus de Boluiso *in Auth. de litigios. §. 8.* hinc ille posset potentior dici, qui non est excommunicatus, cum excommunicatus non potuisset suum consequi. Sed Resp. negando, poterit enim excommunicatus per procuratorem se defendere, Felinus Sandeus *ad d. Cap. 7. X. de Judic. n. 14.* Andreas Ricciullus *cit. l. n. 25.* Ergo etiam cedere alteri actionem suam potest, modo alter non sit in nostro sensu potentior, ut adversarium opprimere possit.

An non excommunicatus Potentior sit excommunicate?

§. XXXII. Possem hic de pluribus disputare, an ad potentiores referendi, an secus; sic enim CIVITATEM Aymon Cravetta *T. III. Cons. 413. n. 19. & 20.* UNIVERSITATEM Baldus *P. I. Cons. 391. n. 3.* MINOREM Jacobus de Sancto Georgio *in L. 1. C. h. t. n. 13.* VAFRUM CAUSIDICUM & SUBDOLUM Francisc. Duarenus *ad tit. de Alienat. Jud. mut. Caus. in Operibus*

De aliis personis potentioribus remissive.

bus ejus pag. 137. CURIALES Hippolitus Riminaldus *T. IV. Conf. 368. num. 12.* ECCLESIAM Tuschus *T. VI. lit. P. Concluf. 463. n. 1. & n. 24.* Potentiores vocant. Verum hæc omnia, & si plures adhuc adjici casus possint, ex suppeditata regula decidentur facillime, ad id enim intendere Judex semper debet, ut omnes illos, qui adversariis terribiles esse possunt, sive palam, sive occulte per interpositas personas vel literas, in potentiorum numerum referat. Paulus de Castro *ad L. 1. C. h. t. n. 3.*

An Clericus sit potentior Laico?

§. XXXIII. Adjicienda tamen adhuc illa controversia, quæ a Canonistis vehementissime disputatur, an sc. Clericus sit potentior Laico? Negant hoc plerique, in tantum, ut huic cedens Actionem eam non amittat, nisi ille clericus potestatem habeat super Laicum: Ægid. Bellemera *ad Cap. 2. X. de Alienat. Jud. mut. cauf. n. 3.* ubi subjicit instantiam, *Quid enim*, inquit, *Si magnus Comes a Paupere Episcopo tenet feudum? Docet experientia, quod tunc non opprimit Episcopus, sed opprimitur, & quod non Episcopus sed Comes dominatur.* Add. Cardin. Tuschus *T. VI. lit. P. Concluf. 493. n. 21.* Aug. Barbosa *ad d. Cap. 2. n. 3.* Bartolus *ad L. 1. in fin. ff. de Alienat. Jud. mut. Cauf.* Innocentius IV. *ad Cap. 2. X. eod.* Videatur tamen Joh. Jacob de Leonardis ap. Albertum Brunum: *Conf. 114. n. 348. & seqq.* Pariter Clericum Potentiorem non esse in sensu Legis nostræ, vult Jacobus de Arena *de Cessione Jur. & Act.* in Tractatu Tractatuum *Vol. V. fol. 498.* §. *50.* itidem ex ea ratione, quia in nostra L. intelligi vult potentiorem ratione officii, quod prolixe probare intendit. Conf. Joseph Mascardus *de Probationibus Vol. I. Concluf. 559. n.* 21. Verum res salva est, si nostram pariter hic Regulam applicemus, quod si enim appareat Clericum premere posse alterum, fortassis ratione difficultatis conveniendi, vel ratione favoris in aula, pro potentiore omnino habendus, & hinc Cessiones Collegio Jesuitarum factæ merito reprobandæ. Atque sic explicandus Aymo Cravetta *T. II. Conf. 205. n. 44.* Hippol. Riminaldus *T. IV. Conf. 368. n. 12.* Prosper. Farinacius *Fragment. Criminal. P. II. lit. L. n. 306.* Quorsum sine dubio etiam respexit Bellemera in datâ instantia, si enim inverterem casum, & dicerem Magnum Episcopum a Paupere Comite Feudum nactum esse, certe Bellemera.

mera, si respondere teneretur, Episcopum iterum Comiti præferret. Quamobrem semper hic selectu & Judicio opus est.

§. XXXIV. Sed jam inquirendum est, cur omnis Cessio in Clericos prohibita sit *Cap. fin. X. de Alienat. Jud. mut. caus.* cum non omnes possint dici potentiores? Respondeo diversa hæc ratio est a priori. Scilicet, quia talis cessio videtur ex fonte cupiditatis procedere; Clericis quippe ab omni negotiatione abstinendum prorsus est, ac semper talis cessio videtur facta in fraudem & avaritiæ causa Joh. Petr. Surdus *Vol. I. Cons. 22. num. 3.* Natta *Cons. 474. n. 39. usque ad fin.* Abbas Panormitanus *in Cap. fin. de Vit. & honest. Cleric.* Deinde talis cessio non valet tanquam simulate concepta, Rolandus a Valle *Vol. II. Consil. 38. num. 21. & seqq.* *Cur omnis Cessio in Clericos prohibita?*

§. XXXV. Cum itaque Dd. hic mentionem Cessionis simulatæ faciant, quædam etiam de illa erunt afferenda. Est vero Cessio simulata, quando agitur inter cedentem, & eum cui ceditur, ut emoluentum referatur ad cedentem, sed simulatur contrarium, quasi debeat pertinere ad eum cui fit cessio Azo *in Summa ad h. tit. n. 4. pag. 95.* Et regulariter non valet Cessio simulata. Martinus Dobberzinus *in Repertorio Juris voc. Cessio pag. 77.* Nicolaus Vicentius Scoppa *Observat. Theoret. Pract. ad Steph. Gratiani Decisiones Observ. 218. n. 15.* Franc. Marcus *Dec. 19. n. 7.* Si tamen Cessio facta voluntate debitoris, non potest opponi exceptio simulationis. Robertus Maranta de *multiplici alienatione prohibita §. 97.* Vid. de cessione simulata Jo. Bapt. Scanarolus *de visitatione carceratorum, in appendice Carceratorum c. 8. n. 9. & seq.* *Quid sit cessio Simulata.*

§. XXXIV. Præsumitur vero interdum cessio simulata, ut si pretium non correspondeat actioni cessæ, sed pro parte vendita Actio, & pro parte donata Anton. Gabrielius *Commun. Conclus. lib. II. de Actionibus Conclus. 5. n. 1.* Alexander Trentacinquius *Variar. Resol. lib. II. de Actionibus Resol. 2. pr.* Baldus *ad nostram L. n. 4.* Joh. Wamesius *Consiliorum Jur. Civilis Cent. IV. Cons. 71. n. 8.* Catellianus Cotta *Memorial. voc. Creditor prior. p. m. 183.* Don Garsia Mastrill. *P. III. Dec. 262. n. 24. seqq.* quæ tamen præsumtio cessat, si fiat cessio a probo quodam viro, qui lites odio habet. Jacob de Arena *in L. per diversas 22. C. Mand.* *Quando præsumatur Cessio simulata?*

Cujus rei hic effectus est, quod, si cessio simulata sit, cedens jus suum amittat, nec recuperare amplius possit. Prosper. Farinaceus *P. VI. Oper. Criminal. de Falsitate & simulatione qv. 162. n. 40.*

Omnis Cessio in potentiores præsumitur simulata.

XXXVII. Talis jam simulatio in omni cessione Potentioribus facta præsumitur. Menochius *l. 3. Præsumpt. 129. n. 39.* Glossa *ad L. 7. ff. de pact. lit.* C. semper enim, ubi non justa caussa adest cessionis, præsumitur simulata Joh. Wamesius *Consiliorum Jur. Civ. Cent. IV. Conf. 71. n. 4.* Justus vero titulus talem præsumptionem excludit. Anton. Gabrielius *Commun. Conclus. Lib. II. de Actionibus Concl. 5. n. 18.*

Potentior quo respectu considerandus?

§. XXXVIII. Visis jam Potentioribus videamus, nunc, cujus respectu potentior quis dici debeat. Et profecto mirari lubit, in re tam clara, tamque perspicua Imperatoris voluntate, tamen in diversas partes abire Doctores. Volunt enim quidam, quod potentior attendi debeat respectu cedentis, non respectu ejus, contra quem ceditur, Durandus *in Speculo l. II. Part. 1. pag. 378.* Jacobus de Arena *de Cessione Jur. & Action. §. 9.* in Tractatu Tractatum *Vol. V.* Cardinal. Tuschus *Pract. Conclus. Jur. T. VI. lit. P. Conclus. Jur. 463. n. 27.* Joh. à Sande *de Cession. Jur. & Act. Cap. IV. §. 9.* quod judicatum refert Francisc. Duarenus *ad tit. de Alienat. Jud. mut. Caus.* Sed data Instantia illos convincamus. Ponamus litem Nobili esse cum Imperatore, Nobilis Actionem cedit Principi suo cui subest, qui dubio procul Nobile potentior est: Anne jam dicemus, Nobilem litem perdere, quia potentiori cessit? Minime vero. Ex ipsa itaque naturali ratione cuilibet constabit, opinor, Potentiorem hic considerari, ratione illius contra quem ceditur, non ratione cedentis. Absurdum enim est, quod allegans vim & metum potentior sit illo, a quo timet, uti loquitur Alexander Sperellus *Decisionum For. Ecclesiast. P. I. Dec. 5. n. 28.* Et quid aliud vult adjecta ratio, in *L. 1.* C. *h. t. quod tenuiores sæpe importunis potentium intercessionibus opprimantur*, quam potentiorem considerandum, respectu ejus, in cujus detrimentum fit alienatio? Hinc evenire facillime potest, ut cessio fiat in æqualem, & tamen pœna Legis obtineat, si iste æqualis eodem loco ac sub eodem Judice cum debitore cesso vivat, vel alia ratione occasionem habet cum magis

gis premendi, quam a me quidem fieri poterat. - - Imo ita & inferiori facta cessio interdum potentiori facta dicitur, veluti si Comes Nobili cuidam cesserit, qui in istum debitorem cessum habet Jurisdictionem. Vid. Menochius *T. I. Conf. II. n. 320.* Alexander Tartagnus *ad nostram* L. *n. 3.* aliique.

§. XXXIX. Explicavimus hactenus Legem nostram, atque docuimus, non licere Actiones in Potentiores transferre; jam attendamus ad pœnam, qvæ illis, qui contra veniunt, statuta. Textus noster vult Creditores jactura debiti multandos. In quo differre hunc titulum a titulo de Alienatione Judicii mutandi causa facta, dixi superius §. 3. Quod ibi qvidem etiam de Actionum cessione in Potentiores agatur; verum talis cedens non cadat Jure cesso, sed tamen non amplius cedere alteri, qvantumcunqve vili, possit, neqve agere per procuratorem. per Dd. ibi citatos. qvibus add. Cardinal Tuschus *T.* VI. *Lit. P. Conclus. 462. n. 5. & Conclus. 493. n. 1.* *Pœna cedentium in potentiores?*

§. XL. Sed nec Potentiores qvi ita Patrocinium illis præstant, actionesqve in se transferunt, impuniti esse debent. Constituerunt enim Impp. Dioclet. & Maxim. in *L. 1. h. t.* hujus rei ultores Provinciarum Præsides. Ubi per Clarissimos viros, qvi titulus apud Romanos magnus erat cum & Consulibus tribueretur, Althusius *Dicæologica l. 1. c. 6. n. 24. seqq.* generaliter intelliguntur Potentiores. Puniendi igitur hi arbitrio Judicis illius, ubi talis cessio facta. Licet enim illius jurisdictioni non subsint, sed illorum contentio alias non nisi in præsentia Imperatoris dijudicanda dicatur in Legibus Caroli & Ludovici Impp. *l. 3. tit. 77. qvas collegit Ansegisus Abbas & Benedictus Levita ap. Lindenbrogium.* Minor tamen ratione delicti habet jurisdictionem in superiorem, uti colligit Raphaël Fulgosius *ad n. L. n. 1.* Raphaël Cumanus *ad nostr. L.* Inde verum est, qvod dicunt, Reatum omnem exuere dignitatem *L. 1. C. Ubi Senatores vel Clarissimi civil. & Crimen. conveniantur.* B. Dn. Brunneman *ad illam L. n. 2. & 3.* Durandus *in Speculo lib. II. Parte I. p. 378. n. 1.* Alexander Trentacinqvius *Variar. Resol. lib. II. de Postulando Resol. 2. n. 1.* Facit huc vetus Wisigothorum Lex, ubi in tali causa Judici potestas dabatur, talem potentiorem qvi in *Pœnæ potentiorum.*

alicu-

alicujus causa patrocinatur, de Judicio abjicere, & si contempserit judicem potens, ac de Judicio egredi noluerit, poterat Judex eum in duas libras auri condemnare; qvarum unam sibi retinere, alteram parti, cui potentior patrocinatus est, adjudicare, ac nihilominus postea Potentem cum injuria violenta a Judicio propulsare tenetur. Lindenbrogius in Codice L. L. Antiqvar *inter L. L. Wisigothor. l. 2. tit. 2. l. 8. in fin.*

Transitus ad alterum membrum hujus Sectionis.

§. XLI. Constare jam nobis arbitror de vero hujus Legis sensu, qvem etiam qvam simplicissime brevissimeqve exhibet Vivianus antiqvissimus scriptor in Tr. qvem vocat: *Casus longi super ff. & Cod. ad h. L.* Nunc paucissimis dum ad finem hujus Capitis properamus, de ratione Constitutionis nostræ quædam afferenda.

Ratio Legis nostræ.

§. XLII. Omnibus nempe modis providendum Superiori, ne ex alieno facto cujusquam coditio fiat deterior, fraudibusqne quantum fieri potest obviam eatur. Joh. Bapt. Vivianus *in Rational. Jur. Pontif. ad Cap. 1. X. de Alienat. Iud. mut. Caus. fact.* Eo enim respiciendum, *ut remota persona potentioris aqua jurgantes forte confligant*, sunt verba *Edicti Theorici Regis c. 43.* quæ refert Lindenbrogius *cit. Tr.*) & Judiciariæ lites suo potius motu discurrant, quam potentiorum domorum opibus nitantur. *L. 1. C. ne lic. pot.* Si secus fiat, ipse Jurisprudentiæ finis cessat, dum tali modo suum cuique non tribuitur, sed propter potentiam alterius alteri vel debitum denegatur, vel certe Jus suum difficilius redditur: inde Justitiæ nomen est, quod vim sistat, nec progredi patiatur; Justumque ap. Antiquos id significabat a quo omnis vis summota erat. Hermogen. Thorus *ad princ. Inst. de Action. n. 21.* Quodsi originem Judiciorum penetremus, illa introductis Rebusp. ea propter instituta videmus, ne cuiquam civium injuria fiat, sed quisque qualis qualis etiam fuerit, contra omnem invasionem Potentiorum defendatur, ne alioqui in armis viribusque jus positum sit. Hinc constitutum, ut in Judiciis jura, nobis adversus alterum vel ex pacto, vel aliunde quæsita, proponantur, atque ordine, quem in finnem Actiones institutæ, explicentur, quo sic Judex, de facto bene informatus, pro æqualitate partibus jus dicat. Cœcus itaque Judex esse debet non

non videns, neç timens aliorum potentiam atque opes, prout cœca etiam pingitur Justitia ad æqualitatem inter cives magis servandam. Eleganter Innocentius IV. inquit: *Caveant Ecclesiastici Judices, & prudenter attendant ut in Causarum processibus nil vendicet odium vel favor usurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmii Justitiam non evertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo liberamine &c. Cap. 1. de Sentent. & Re Iud. in 6.* Hinc prudentissime Justinianus Imp. miserorum Tutelam Judicum Sacramento munivit, ne a qvovis statim potentiore tenuiores opprimantur. *Nov. 79. Cap. 3. §. 1.* Nec enim obqvamvis potentiam tremendum Judici, nec ob amicitiæ Augusti perdendæ metum, innocentissimus statim Salvator mortis Reus judicandus; contemnat rectus Judex Potentiorum iniqva volentium Odia, inimícitias insidiasque. Gabriel. Alvarez de Velasco *Tr. de Judice perfecto Rubr. XIII. Annot. Unic. n. 8.* Hoc qvi facere ambigit, ac potentiam alterius partium respicit Judex, eiqve favet, sine consideratione justioris causæ, omne æqvi boniqve fundamentum subvertit, injusta justis præferens, ac Justitiam non nisi pro tegenda malitia præ se ferens. Id vero qvantopere detestandum, ac qvam facile inde Reip. ruina metuenda, bonis omnibus constat. Optime igitur in jure nostro constitutum, ut nemo cogatur liqvidum jus cum illiqvido compensare *L. ult. §. 1. C. de Compensat.* Surdus *Cons. 246.* Abbas Panormitanus *in Cap. 10. X. de Fide Instrument.* Matth. Wesembecius *P. IV. Cons. 136. num. 64.* Quorsum faciunt lepidi isti Accursii Versus.

Plus valet in dubio passer, quam sub dubio Grus,
Et qvi binos Lepores una sectabitur hora,
Una qvandoqve & qvandoqve carebit utroqve.

Quod enim jus mihi ante certo competebat, incertum redditur, postqvam potentioribus (qvæ proxima hujus rei ratio est) per talem cessionem Actionum, via voracitatis aperitur; militat enim plerumque præsumtio invasionis, impressionis, ac voluntatis & propositi delinquendi adversus eum, qui potentior est. Joh. Wamesius *Consiliorum de Iur. Pontif. T. II. Cons. 364. n. 23. & Consiliorum Jur. Civ. Cent. II. Cons. 86. num. 3.* Fr. Niger Cyriacus *Contr. Forens.*

tur. Est in eadem hac opinione Grœnewegii Bachovius *ad Treutlerum Vol. I. Disp. 9. th. 10. lit. F.* quem refutavit Venerandus Dn. Parens *in Usu Moderno ff. tit. de Procuratoribus §. 38.* Ast probat suam rationem Grœnewegius *ad* L. 22. C. *de Procurat.* non posse Procuratores hodie dici Dominos litium, cum in ipsos non feratur sententia. Sed nihil hoc ad rem facit, nam & Jure Canonico Procurator est litis Dominus *Cap. 1. de Procurat. in 6.* non tamen præcise vult Jus Canonicum, ut in personam Procuratoris feratur sententia. Et in jure Civili, condemnato licet Procuratore, Principali tamen competit Judicati Actio L. 28. *ff. de Procurat* L. 4. *pr. ff. de Rejud.* videatur prolixius Dn. Parens *cit. loc.* §. 40. ubi in fine ex *Rec. Imper. de Ao. 1654.* §. damit auch *99.* probat, posse etiam hodie in procuratorem ferri sententiam, add. B. Avus Dn. Brunneman. *ad* L. 23. C. *de Procurat.* Exell. Dn. Consiliarus Ioh. Christoph. Heroldt / *Tr. de Jure Ratificat. tit. de Sentent. & Rejud. n.* 4. *p.* 466.

§. IV. Altera Grœnewegii ratio, omnes posse coram suis judicibus in jus vocari, omnino vera est, & praxis quoque Germaniæ suffragatur, ipsos Principes Imperii suos habere judices. Verum refractarios, uti subjungit Grœnewegius, ab illo judice coerceri posse, si potentiores sint, vix, ac ne vix quidem credo. Exempla id quotidiana docent, ubi, si inter Principes Imperii, etiam pares, lis sit, in Camera quidem facile sententia ferri solet; verum quis hic coercebit refractarios? In vulgus constat, quam difficiles sint executiones: Hinc subsumere facili negotio licebit, quid sentiendum, si res agatur inter impares. Et si tandem potentiam etiam in minori gradu accipiam, potestatemque coercendi potentiores judicibus tribuam, metus nihilominus obstabit, offendendi tales potentiores, qui nocere postea possunt, de quo dixi *Cap 3.* §. 24. *Refutatur altera Ratio.*

§. V. Tertium quod urget Grœnwegius, pro destruendo L. nostræ usu, erat, quod omnes LL. pœnales, aliquem jure suo privantes, hodie sublatæ sint. Sed contrarium probo ex L. *Extat. 13. ff. quod met. Caus.* & L. *Si quis in tantam 7. C. unde Vi* quæ LL. pariter jure suo contravenientes privant, sed abrogatæ tamen nondum sunt. Quamquam id negare nequeam, quosdam Dd. uti præter Grœnwegium Covarruvias *l. 3. Resol. 16. n. 7.* & Farinacius *P. 1. qu. 175. n. 145.* eam fovere opinionem, etiam istas LL. in usu amplius *Refutatur tertia Ratio.*

plius non esse. Nullam autem rationem probantem aliam afferunt, quam, se non vidisse istas LL. in ferenda sententia observatas. Sed cum expresse hoc mutatum non reperiatur, quare stare prohibeatur? arg. L. 27. C. *de Testam.* L. 32. *in fin. C. de Appellat.* Mevius *P. I. Dec. 95.* & mero non usu Lex nec per 100. annos tollitur. Joh. Gutierez *Pract. quæst. l. 1. qu.* 77. Tabor *de Altero Tanto P.* II. *Art.* 3. *n.* 6. Hinc valere adhuc hanc L. *Extat.* & L. *Si quis in tantam* constat ex *Ordinat. Camer. Wormat. de Anno* 1521. *Rubric.* Wie es in Irrung der *Possession* §. und ob sich / item per *Recess. Imp. Ratisbon. de Ao.* 1532. *Rubric.* Kammer-Gericht betreffend / §. *item* als sich 15. Add. B. Brunnem *Cent.* I. *Dec.* 32. & *Cent. II. Dec.* 78. Jacob Menoch *de Recuperand. poss. Remed.* 5. Fridericus Prucæmannus *P. II. Cons.* 6. *n.* 37. Osvaldus Hilliger *ad Donellum. l.* 15. *c.* 30. *lit. B.*

Vera sententia. §. VI. Discussis sic argumentis Grœnwegii, jam firmiter statuo nondum abrogatam Legem nostram esse, sed in viridi adhuc observantia esse, vel esse debere; licet non negem, quandoque rationes politicas obstare, quo minus hanc exceptionem opponere liceat, eo ipso tamen juris auctoritas non tollitur. Et ita judicatum invenies ap. Mevium *P. II. Dec.* 174. & B. Brunnem *Cent. I. Dec.* 53. Philippi *ad Dec. Elect.* 40. *Obs.* 2. *n.* 10. De jure Saxonico minus id dubii habet, utpote qvo Legem nostram in usu adhuc esse constat ex *Edicto de Cessione Nominum & Obligationum a Ser. Elect. Sax. Joh. Georg. II. c. 1. Febr.* 1614. *promulgato* & *Ordinat. Processus Judiciarii tit.* 46. *de hypotheca expressa* §. 7.

Antiquis temporibus hæc lex usitata. *Leges Wisigothorum.* §. VII. Sed nec Germanis Francisque quondam Legis hujus usus neglectus; apud Wisigothos enim idem fere usu freqventabatur: cujus rei duæ extant LL. clarissimæ in Lindenbrogii Codice LL. Antiqvarum, qvarum altera reperitur *inter LL. Wisigoth. l.* 2. *tit.* 2. L. 8. Ejus hæc verba sunt; *Quicunque habens causam, ad majorem personam se propterea contulerit, ut in Judicio per illius Patrocinium adversarium suum possit opprimere, ipsam causam, de qua agitur, & si justa fuerit, quasi victus perdat: Liceat Judici mox uti viderit quemcumque potentem in causa cujuslibet patrocinari, de Judicio eum abjicere.* Altera Wisigothorum L. reperitur *l.* 2. *tit.* 3. L. 9. ubi hæc verba: *Nulli liceat Potentiori, qvam ipse est qui*

qui committit, causam suam ulla ratione committere, ut nec aqualis sibi ejus possit potentia opprimi vel terreri. Nec absimile est illud *Edictum* quod reperitur Edicto Theodorici Regis c. 44: *Nullus se potens Theodorici Romanus aut Barbarus tanquam defensor aut suffragator negotio Regis. misceat.* Et præced. cap. 43. *Nullus ad potentem Romanum aut barbarum proprias quolibet titulo transferat Actiones. Quod si fecerit, jacturam litis jurgator incurrat, & is qui susceperit, medietatem pretii rei æstimatæ fisco cogatur inferre.* Quorsum etiam pertinet ejusdem Edicti *cap. 122. Amittant repetitionem debit. Creditores, qui cautiones debitorum suorum potentibus tradiderint, & per eos magis exactionem mutuæ pecuniæ voluerint procurare.*

Transitus ad alterum membrum hujus Sectionis.

§. VIII. Non sufficit autem esse Rempubl. Legibus optimis instructam, sint etiam oportet, qui jura regere possint L. 2. *§. 13. ff. de Orig. Jur.* L. *1. §. 11. ff. de ventr. Inspic.* Nam is verus finis est Juris-prudentiæ, ut jus ad actiones civium justa interpretatione applicetur. Hinc postquam de valore atque observantia Legis nostræ diximus, jam quoque de applicatione ejus ad factum, in quibus casibus L. valeat, in quibus minus, quædam afferenda, ubi notandæ sunt tum Limitationes Legis, tum ejus Exceptiones.

Limitatur (1) modo fiat cessio inter vivos.

§. IX. Primo igitur restringendam Legem nostram censeo, ad Cessionem Actionum in Potentiores, inter vivos factam. De hoc etenim casu loquitur Lex nostra, non de Cessione per ultimam voluntatem Chynus de Pistorio *ad h.* L. *2.* Generaliter namque hoc fere asserunt Dd. quod prohibita alienatione per Contractum, non videatur prohibita per ultimam voluntatem, Bartholomæus Chasseneo *ad Consvetud. Burgund. Rub. IV. des Droits & opport. agens mariez §. 7. p. 630.* cum coactam talem alienationem dicant Doctores Tuschus *T. I. lit.* C. *Conclus. 208. n. 1.* Joh. de Immola *in* L. *Si ita quis ff. de* V. O. Alexander *Vol. II. Cons. 155.* Accidit & ratio, quod in ultima voluntate non præsumatur dolus quia *immemor salutis æternæ nemo præsumitur decedere. Can. Sancimus 26. Caus. 2. qu. 1.* L. *ult.* C. *ad* L. *Jul. Repetundar.* Excell. Dn. D. Wildvogel Antecessor Jenensis *de Effatis Agonizantium cap. 1. §. 10.* quæ Disputatio extat inter Dispp. Dn. Parentis *Vol I. Disp.* V. add. Francisc. Mant. *de Conjecturis ultimarum voluntatum* quamvis adhoc Baldus *in tit. de Pac. Const. in §. Vasalli nostri n. 6.* regerat, quod

non omnis moriens sit S. Joh. Evangelista: Sed respondeo: non ex specialissimis exemplis malorum hominum universalia asserta infrigenda. vid. *d. Disp. de Effat. Agontiz. c. l.* §. 12.

Limitatur (2) modo cessio fiat dolose.

§. X. Limitatur ultimo L. nostra, modo cessio Actionum in potentiores fiat dolose, animo opprimendi adversarium, Richter, *P. I. Dec. 36. n. 5. & Consf.* 54. *n. 25. &. 32.* Henricus Pirhing *in* Jur. Can. *meth. nova T. l. ad tit. de Alienat.* Jud. *mut. caus. n. 3. p. 787.* Mevius *P. III. Dec. 50.* Abbas Panormitanus *ad* Cap. 2. *X. de Alien Jud. muti caus.* Secus vero esset, si fieret bona fide e. g. Si Actio indubitata, & ego sim Amicus illius potentioris; Abbas Panormitanus *cit. loc.* Tuschus *T.* VI. *lit. P.* Conclus. 461. *n. 5.* Petr. Rebuff. *de Privileg. Scholarium priv.* 177. *n.* 36.

Quotuplex dolus sit & quis hic intelligatur.

§. XI. Dolum cum in cedente requiramus, de quali dolo hoc intelligendum, & quomodo probari possit nunc dicendum. Dividitur autem communiter dolus, in verum & præsumptum: Verus vocatur quem L. dolum statuit, etsi illum ex indiciis & conjecturis colligat. Præsumptus autem, quem prudens Judex sumit ex aliis conjecturis & indiciis, quæ in jure scriptæ non leguntur. Menoch. *de Præsumpt. l. 5. præsumpt. 3. num. 6. & seqq.* idem *de Arbitr. Jud. causa 194. n. 38.* Vincent. de Franchis *Dec. 108. n. 6. & Dec. 206. n. 25.* Alvar Valascus *Consult. 130. num. 22.* Conferatur Franciscus Gallus Tractat. novissime edito *de Fructibus Disp. 20. Art. 6. n. 68. p. 411.* qui de hisce prolixius agit. Nobis hic præsumptus dolus sufficit Omnis enim dolus seu verus seu præsumptus delictum est, hinc cum committens puniendus *L. 9. §. 2. ff. de Minor L. 1. 18. ff. Depos.* Francisc. Vivius *L. 1. Dec. 160. n. 1.* August. Beroius *Vol. III. Cons. 207. n. 13.* Tiber. Decianus *Vol. III Cons. 32. n. 70.*

Quomodo dolus probari possit.

§. XII. Cum autem difficillimæ probationis dolus sit, quoniam in animo consistit, Mascardus *de Probat. Conclus. 831. n. 1.* disquirendum est, qua ratione de eo constare possit. Arguitur vero dolus ex indiciis perspicuis, quæ ad ejus probationem sufficiunt *L. Dolum 6. C. de Dol. mal.* Surdus *Dec. 299. n. 2.* Francisc. Duarenus *ad tit. de Alienat. Jud. mut. Caus. In operibus ejus pag. 137.* Anton. Quetta *Consf. 53. n. 2.* Inde Andreas Alciatus in *L. Siquis major. 41. C. de Transact.* sedecim conjecturas ponit, ex quibus do-

dolus in alienationibus prabari possit: inter quas est etiam, si alienatio in personas prohibitas facta. Conferatur Bartholomæus a Chassenæo *ad Consvetud. Burgund. Rub. X. des Retraits* §. 12. p. 1361. In illis enim quæ Legibus prohibita, semper præsumitur dolus. L. 1. *ff. ad L. Corn. de Sicar.* L. 5. *C. de Injur.* Petr. Paul. Parisius *Vol. I. Consl. 49. num. 33. & 34. & Vol. IV. Consl. 52. n. 33.* Coferatur hic omnino Celsus Bargalius integro Tractatu *de Dolo*.

§. XIII. Quoniam vero tam exacte nondum de dolo constare potest, optimum consilium est, ut pars altera Cessionario Juramentum Calumniæ deferat, ex quo facile apparebit, an dolose litem hanc in se derivaverit. Anton. del Re *de Juramento Calumniæ c. 15. num. 417. & seq.* Hieron. Marilianus *Dec. 21. n. 1.* Quod juramentum tam sanctum in judiciis habetur, ut ejus originem ex jure divino trahant Menoch. de *Arbitr. Jud. quæst. casu 20. n. 1.* Anton. Fernandez de Otero *Tr. de Pascuis c. 23. n. 10.* hincque omitti illud non posse, & si omissum, sententiam nullam esse, statuunt Rolandus a Valle, *Consl. 71. n. 7.* Gailius *l. 1. obs. 84.* Klockius *Vol. I. Consl. 44. n. 67. & Vol. III. Consl. 186. n. 1.* Cedenti vero, quia cessione hac Legibus prohibita suspectum se reddidit, Juramentum purgatorium Judex deferre potest, ut ista præsumptiones elidat. *Cessionarius tenetur præstare Juram. Calumn.*

§. XIV. Post Limitationes sequuntur Exceptiones; nulla enim tam firma Regula est, quæ eas non patiatur *L. 202. ff. de JR.* quod tamen ita intelligendum, non quasi exceptio Regulam destruat, sed quod confirmet eam potius in Casibus non exceptis. *L. 12. § 43. v. deniq. ff. de fund. instruct.* Barbosa *Loc. Comm. l. 5. Cap. 23. axiom.* 24. Ast cum plures sint exceptiones, placet hic iterum compendio aliquo memoriæ consulere, atque ad certum Principium revocare, quæ a Dd. afferuntur. Sit itaque generalis Regula: ***Ubicunque cessat dolus, & periculum oppressionis, ibi licet in potentiorem facta cessio, tamen pœna L. cessat.*** Quam Regulam & intentioni Legislatoris & rationi textus nostri, de qua *Cap. 3. §. ult.* dixi exasse congruam puto. Ista enim ratio, quæ præprimis in ***dolo & metu oppressionis*** consistit, ubi cessat, ibi etiam Legis cessat dispositio. Francisc. de Amaya *Observat. Juris l. 1. c. 17. n. 8. p. 109.* Jacob Cooren *Observ. 23. p. 80.* *Sequuntur exceptiones.* *Regula.*

§. XV.

Exceptio (i) in Patre qui cedit filio.

§. XV. Ex hac Regula jam deduco, non loqui Legem de cessione quæ fit a Patre in filium potentiorem, propter vinculum personarum, & quia non videtur talis cessio dolose facta. Joh. Cephalus *l. 1. Conf. 706. n. 11.* Trentacinquius *in præf. libri de Retract. Consangv. n. 5.* quod Dd. etiam ad filium spurium propter eandem rationem extendunt, Caldas Pereira *de Emptione c. 24. n. 60.* Ampliatur id, & ad omnes alias conjunctas personas extenditur, in quos, licet potentes sint, impune Actio transferri potest, ob cessantem præsumptionem doli, quæ per conjunctionem excluditur; Roland à Valle *Vol. II. Conf. 38. n. 21.* Surdus *Vol. I. Conf. 22. n. 20.* cum appareat Causa conjunctionis sangvinis, quæ ad cedendum moveri potuit Joh. Cephalus *l. 1. Conf 64. n. 31.* Cessio vero quæ ex præcedente justa causa fit, licita est, uti dixi *Cap. III. §. 13.* vid Baldus *l. 1. Conf. 498.*

Quod ad conjunctas personas omnes extenditur.

Generale de Conjunctis Personis.

§. XVI. Inde fere hoc generale elicere volunt Dd. quod *Res alienari etiam alias prohibitæ, in conjunctos nihilominus possint alienari.* Franc. Ripa *l. I. Responsor. c. 1. n. 57. & l. 2. c. 25. n. 26.* Carol. Anton. Bottilierius *de Success. ab Intest. Cap. I. Theorem. VI. m. 15.* Imo plane non vocant illud alienare, quod in proximum Consanguineum transfertur. arg. *L. 38. §. 5. ff. de Leg. 3.* Barthol. à Chassenæo *ad Consuet. Burgund. Rub. X. des Retraits §. 3. in fin. p. 1336.*

Pupillus donare non potest.

§. XVII. Declaratur illud Exemplo pupilli, qui, quamvis Tutoris auctoritas accesserit, donare prohibetur. *L. 22. & 46. §. fin. ff. & L. 16.* C. *de Administr. & Peric. Tutor.* Joh. de Nevizanis *Conf. 80. n. 40.* ita nec mortis causa donatio procedat, *L. 1. §. 1. ff. de Tutel. & ration. distrah.* quæ tamen, quoniam semper revocabilis *L. 29, & 30. ff. de Mort. Caus. donat.* ipsius patrimonium non videtur posse diminuere: Sed additur ratio *in d. L. 1* quod sicuti testamenti factio pupillis concessa non est, ita nec mortis causa donationes permittendæ, utpote quæ per omnia fere Legatis æquiparatæ sunt *§. 1. Inst. de Donat.* Verum conjunctis personis, veluti matri aut sorori, si aliter se tueri non possint, alimenta conferre etiam per simplicem donationem potest. *L. 4. in fin. ff. Ubi Pupill. educar. L. 1. §. 2. & 4. ff. de Tut. & rat. distr.* Aug. Beroius *Vol. I. Conf. 186. n. 9.* Surdus *de Alimentis tit. I. qu. 105. n. 7.* Tessaurus *Dec. 192. n. 7.*

Potest tamen donare conjunctis.

§. XVIII.

§. XVIII. Præter alienationem adhuc plura beneficia sunt, quæ ob cognationem quibusdam concessa. Ita quando lis inter partes est, satisdandum est sistendi judicio *L. 2. §. 2. ff. qui satisd. cog.* Sed in eo cognati beneficium habent præ illis, quod, cum illi Fidejussores locupletes dare cogantur, his qualiscunque Fidejussor sufficiat. *L. 1. 2. & 3. ff. In jus vocat. ut eant &c.* Imo ne quidem juratoriam cautionem illis necessario præstandam volunt Corasius. *in Miscell. l. 4. c. 10. per. tot.* Hering *de Fidejussoribus c. 8. n. 90.* Hugo Donellus *lib. 23. cap. 9. lit. h. ibique* Hilliger, moti argumento L. 34. §. 4. *ff. de Jurei.* In qua Lege occurrit insigne mendum, dum legitur, ***neque Patrono neque Parentibus***, quod mutandum est, & pro ***neque*** legendum ***æque***, quod patet ex L. 16. *ff. eod.* ubi expresse contrarium asseritur, quod scilicet Patronus non teneatur præstare juramentum Calumniæ. Hugo Donell. *lib. XXIV. Cap. 21. lit. d.* Ubi Hilliger testatur se in Codicibus aliquot manuscriptis vocem ***æque*** invenisse. *Ob favorem cognationis remittitur quibusdam Fidejussio.*

§. XIX. Sic Tutor etiam, si aliquo vinculo necessitudinis vel affinitatis Pupillo conjunctus sit, non removetur a Tutela, licet se suspectum reddiderit, sed ei saltem alius Curator adjungitur. L. 9. *ff. de Suspect. Tut.* quod intelligendum, si suspicio non sit adeo magni momenti. Guttierez *de Tutel. P. II. cap. 18. n. 11.* Quod si nihilo sejus propter utilitatem Pupilli removendus sit talis Tutor, illud beneficium tanquam cognatus habet, quod, cum alias ob suspicionem remotus Tutor infamis fiat, iste tamen infamiæ notam non incurrat. §. 2. *Inst. de Suspect. Tutor.* add in simili L. 11. *ff. de dolo malo &* L. 4. §. 16. *ff. de doli mali & met. Except.* Zoesius *ad tit. de Suspect. Tutor. l. Cural. n. 5.* Dn. Struvius *Exercit. 31. th. 35.* *Ob favorem Cognationis Tutor non movetur a Tutela si suspectus.*

§. XX. Sunt multa alia adhuc in jure nostro ob favorem consanguinitatis constituta, quibus omnibus hic recensendis lubens supersedeo, viderint tamen, quibus volupe est, illa ap. Tiraquellum *de Retractu Gentilitio in præfat. n. 52. & seq.* Sufficiat demonstrasse non sine ratione Dd. exceptionem a Lege formasse in conjunctis personis, cum idem quoque asserant, quando de alienatione in fraudem Fisci disputant, ubi pariter alienationem in personam conjunctam licitam modo non capitalis inimicitia inter cedentem *Alia de Cognatorum jure remissivo.*

I &

& cessionarium fuerit, tunc enim præsumitur in fraudem Fisci. Sebastianus Gvazzinus *de Confiscat. Bonor. Conclus. 29. n. 24.* Quod autem hic de Cessione Actionum in conjunctas personas diximus, idem extendere quidã volunt ad universitatem, si ea a cive exilla universitate cessa Actio, quia universitas erga Civem & incolam loco patris est Bald. *Lib.* I. *Cons. 288. col.* I. Menoch. *T.* I. *Cons. 39. n. 32.* quam tamen extensionem non admitto, cum illa conjunctio quæ inter universitatem & Civem est, nimis remota sit, & a ratione Doctorum aliena. Illud adhuc antequam Judicium meum subjungam addo; excipere Rebuffum ab hoc privilegio conjunctarum personarum Vitricum & Novercam, quod ab hisce cessio in Scholarem filium non procedat, quoniam cessaret ratio: quod inter conjunctas personas non præsumatur fraudulenta cessio, propter affectionem vel mutuum amorem inter illas personas; *Vitricus enim*, inquit *parum amat privignum, & Noverca minus, quia illæ duæ personæ solent plus aufferre quam dare.* Rebuff. *de Privileg. Scholar. Priv. 177. n. 13. & 14.*

Quod si Civis civitati cedat.

Judicium.

§. XXI. Sed ut quædam, quid de Dd. opinione hactenus allata sentiendum, adjiciam, non ausim generaliter asserere, cessionem actionum in Potentiorem cognatum esse licitam, quanquam id generaliter Dd. asserant. De cessione in filium vel Patrem hoc facile largior, licet & hic multum difficultatis subsit, ac ubi de dolo constat, sine dubio talis cessio non admittenda, propter ea quæ tradit B. Dn. Brunneman. *Tr. de Cess. Act. cap. 2. num. 32. p. 65. & seqv.* de aliis tamen conjunctis personis id non aliter admitto, quam si appareat, bona fide factam cessionem fuisse, nam sub hoc prætextu conjunctionis sæpe maximus dolus latitare poterit. Accedit, quod Lex nostra abstractive, sine ulla consideratione an persona conjuncta sit, an secus, talem cessionem actionum dolose in potentiorem factam, jactura litis puniri velit. Circumspecte igitur Judex agere debet, & annon dolus subfuerit, inquirere, ne ullo modo fraus Legi fiat.

Exceptio (2) si fiat cessio in æque Potentem.

§. XXII. Ex regula nostra §. 14. proposita infero etiam illud, non subjacere illum pœnæ huic, qui actionem suam cessit in potentiorem quidem, sed qui æquali tamen potentia cum adversario gaudet. Voluit enim Legislator saltem metum avertere, & cave-

cavere, ne illi, contra quem cessio fit, incutiatur terror, difficiliorque, ne dicam desperata reddatur causa, id vero cessat, ubi inter pares res agitur. Alexandr. Tattagnus *ad h. L. n. 2.* M. Ant. Natta *T. III. Consf. 491. n. 10. & 11.* Besoldus *P. V. Conf. 232. num. 29.* Paul. de Castro *ad L. 1. C. h. t.* Felinus *in Cap. 1. X. de Offic. & potest Jud. deleg. n. 4.* Alexand. Trentacinquius *Var. Resolut. lib. II. de Postulando Resol. II. n. 4.* Faciunt huc ea quæ *Cap. III. §. 38.* adduxi, ubi docui, semper respectum habendum esse ad personam contra quam sit cessio, anne ejus jus periclitetur, in hujus enim favorem hæc Constitutio composita. Quoties igitur quis impar adversario, tunc si cedat potentiori, excusatur, quia videtur hanc cessionem fecisse non ut dolum inferret, sed ut magis excluderet Hilliger *ad Bonell. l. 18. c. 11. lit. m.* Casp. Clockius *T. II. Consf. 57. num. 78.* B. Dn. Brunnem *Tr. de Cession Act. & Versur. c. 2. num. 21.*

§. XXIII. Ex eodem axiomate patet, quid sentiendum de illis casibus, ubi vel debitum potentiori cessum, sed tamen tale, quod certum, indubitatum, & sine lite exigi potest; vel potentiorem, ante exactionem, debiti litis in se translatæ pœniteat. Ubi utroque casu impunita cessio. Illo, quoniam potentia creditoris debitor vexari ac terreri non potest, cum ei idem sit cui solvet. Mev. *P. III. Dec. 15.* Frantzkius *L. 1. Resol. 10. num. 54.* Azo *in Summa ad. h. t.* Sichardus *ad h. L. n. 5.* Richterus *P. I. Dec. 36. n. 7. ubi n. 10. præjudicium habet* B. Dn. Brunn. *Cent. I. Dec. 53.* Hoc, quia non puniri potentior potest, ubi nullum præcessit delictum, & si præcesserit per subsecutam pœnitentiam illud purgatur, sicque res in pristinum statum redit, ubi amplius debitor, quod metuat non habet; cui adjicio, quod Lex hæc, tanquam pœnalis & odiosa, non sit amplianda sed restringenda Mev. *P. III. Dec. 52. n. 1.* *Exceptio (3) Si debitum certum cedi- tur.*

§. XXIV. Ad ea quæ modo de debito certo & indubitato dixi, pertinent etiam illa, quæ Dd. distingvendo inter actiones reales & personales afferunt, ubi dicunt, valere Legem nostram in cautionibus personalibus, non vero realibus. Besoldus *P. V. Consf. 232. n. 26.* Rationem autem hujus asserti nullam prorsus afferunt, nec forte afferre possunt; in utroque enim judicio, tam reali, quam personali, æqualiter nocet cessio potentiori facta, & difficilior ubique reo redditur defensio. *Exceptio (4) in Actione Reali.*

Exceptio (5) in muliere cedente.

§. XXV. Fluit præterea ex nostra Regula, quod Mulier, inprimis quæ pauper est & miserabilis, pœnam h. L. etiamsi in potentiorem facta cessio, non incurrat. Tuschus *T. VI. lit. P. Conclus. 462. n. 4.* Baldus *P. I. Cons. 151. n. 2.* Deficit enim hic dolus in cedentis intentione, ut pote cum mulier videatur actionem potius pro molestiis litis avertendis cessisse, quam ut alterum, duriore adversario opposito, opprimat. Cui & addo, quod sola etiam ignorantia Juris excuset fœminas, quoniam illis licitum est Jura & *disputabiles passus* (uti Baldus loquitur cit. l.) ignorare. Et quanquam non nesciam, non ubique sufficere allegationem ignorantiæ Juris, cum ista se non extendere debeat, ultra casus in Legibus expressos, quorsum vid. L. *ult.* C. *de Jur. & fact. ignor.* & Sfortia Oddus *de Restitutione in Integr. P.* I. *qv. 10. art. 2.* qui istos casus in quibus fœminis jus ignorare permissum est, ordine recenset; attamen illud negari pariter non poterit, non opus esse, ut ad istos casus recurramus, si in aprico est agere mulierem de damno vitando; ibi enim generaliter excusat ignorantia Juris per famosissimam L. *Error* 8. *ff. de Jur. & fact. Ignor.* Aug. Beroius *Vol.* II. *Cons. 93. n. 76.* Paul. Christianæus *Vol.* II. *Dec. 67. n. 6.* Andr. Tiraquellus *ad* L. *Si unquam C. de Revoc. Donat. in præfat. n. 100.* Franc. Vivius *lib.* II. *Dec. 253. num. 6* Hect. Capyc. Latro *Plec. 159. n. 22. & 23.*

Exceptio (6) in Criminalibus.

§. XXVI. Nec puniendus ille secundum præscriptam normam in L. nostra est, qui ob lites criminales patrocinium Potentioris advocat; summus enim in jure favor sangvinis est, quem redimere quocunque modo licet L. *1. ff. de bon. eor. qui ant. sent. mort. sit consc.* L. *18. C. de Transfact.* quod in tantum procedit, ut etiam illud pium reputetur, quod impenditur in redemptionem captivorum vel carceratorum, licet hi ex delicto suo has pœnas sentiant, per Gloss. *ad C. Sacrorum 15. Caus. 12. qu. 2.* Et si desideretur ex regula nostra ratior, hanc reddo; quoniam dolus longissime abest a tali cedente, qui tam sollicite vitam suam conservare intendit, ad quod quis ipsa Natura duce compellitur. Vid. Hippol. Riminaldus *l. 1. Cons. 14. n. 17.* & seqq. Conf. Sichardus *ad* L. *1. C. de Alienat. Jud. mut. caus.* Hinc quoque est, quod cessionem per carceratum Fisco (Ecquis vero neget hunc inter potentiores referendum) validam esse statuant Dd. Quia præsumitur facta, ut se liberet cedens

dens a carceribus. Baul. Æmil. Verallus *P.* I. *Dec.* 105. Alexander Trentacinquius *Var. Resol. l.* II. *de Postul. Resol.* II. *n.* 15. *in fin.* Frantzk. L. 1. *res.* 10. *n.* 52.

§. XXVII. Excipitur quoque ille a Lege nostra, qui cedit potentiori necessitate pressus: quemadmodum enim in omni negotio necessitas excepta tacite, Aymon Cravetta *P.* I. *Cons.* 49. *n.* 91. Hieron. Marilianus *Cons.* 75. *n.* 9. Don. Garsia Mastrillo *P.* III. *Dec.* 286. *n.* 16. Alexand. Stiaticus *Observat. Pract. c.* 16. *n.* 97. *p.* 135. ita & hic idem obtinet, & generaliter quoque qui prohibitus alienare, tamen id facere potest ductus necessitate. Barthol. Bertazzol *Decisivarum Consultationum l.* 1. *Cons.* 241. *n.* 13. Hieron. de Cævallos *in Speculo Aureo Opinionum Communium contra communes T.* III. *qu.* 805. *n.* 8. Accedit ratio, quod hic pariter abesse videatur dolus, ut hinc impune tali modo cedi actionem Potentiori posse credam. Ad istam necessariam alienationem referenda etiam illa cessio, quæ fit a tali cedente, qui potentiori obstrictus est, ubi cedens excusatur, dum se liberare intendit a debito. Robertus Maranta *de multiplici alienatione prohibita* §. 100. Quo casu Cautela est, ut in cessione necessitas, vel justa causa cessionis specifice exprimatur. Dn. Parens *Tract. de Cautelis Contractuum Sect.* IV. *c.* 2. §. 5. *Exceptio (7) si fiat cessio in necessitate.*

§. XXVIII. Ad necessarias cessiones etiam illas referendas puto, quæ ob paupertatem fiunt, in defectu enim pecuniæ etiam magna consistit necessitas. Don Garsias Mastrill. *Dec.* 17. *n.* 29. non enim videtur alios premere velle, qui ipse penuria alimentorum premitur; Hinc licitam in potentiores esse Cessionem, si urgente paupertate fiat, non immerito statuunt Dd. Aug Beroius *Vol.* I. *Cons.* 188. *num.* 24. Paul. de Castro *ad L. per diversas* 22. *C. Mand. n.* 4. Multa enim sunt alias prohibita, quæ ob paupertatem tamen concessa. Marc. Ant. de Amatis *Dec.* 91. *n.* 16. Sic Clerici prohibentur Patrocinari in *Cap. dilecta* 24. *in fin. X. de Exces. Prælat.* Si tamen Clericus pauper sit, hoc ei licet, Pyrrhus Corradus *in Praxi Dispensat. Apostolic. l.* 5. *c.* 4. *n.* 2. *Ad necessitatem refertur Paupertas.*

§. XIXX. Possent plura afferri de necessitate Cessionis in hac vel illa persona concurrente. Sic Mandatarius tenetur Dno cedere Actiones, ratione mandati quæsitas *L.* 8. §. 5. *ff. Mand. L. pertinentia,* 45. *pr. ff. eod. L.* 49. §. *fin. ff. de acqu. poss.* Frantzkius *ad tit. Man-* *Plura ad necessitatem remissive dat.*

dat. n. 83. B. Struv. *ad d. tit. th. 10.* quia per procuratorem, tanquam liberam personam, nec obligatio, nec Actio acquiri potest. *L. 11. §. 6. ff. de pign. Act. L. 126. §. 2 ff. de V. O. L. 1. v. si igitur C. per quas person. §. 5. Inst. eod.* Sic etiam Creditor correo debendi qui solidum jam tum solvit, cedere tenetur Actionem suam, Anton. Faber *l. 11. Conjectur. c. 13.* Heig. *P. I. Quæst. 37. num. 9.* Franc. Mantica *de Tacit. & ambig. Convent. l. 15. tit. 2. n. 1.* Cum autem ista, & cætera, quæ restant exempla, deducere, prolixum nimis foret, & propositi habenda ratio, isto labore jam supersedeo, cupidum Lectorem ad B. Brunnemanni *Tr. de Cessione Actionum & versuris c. 3* item ad Lentzii Tr. *de Cessione Act. c. 7.* remitttens, qui ista uberrime tractant. Potius, quicquid in materia cessionis necessariæ desse videri posset, generali principio includam, quod tamen ex præcedentibus fluit: *Ubicunque necessario quis tenetur alteri, etiam potentiori, cedere, ibi cessat decisio Legis nostræ,* Ratio manifesta est: quia ibi dolus ac propositum nocendi abest. Ita ergo combinantur hæc cum *§. præc. 15.*

Regula.

Excipiunt (8) Dd. litem nondum motam.

§. XXX. Exceptionem etiam formant Dd. in Cessione facta Potentioribus, nulla adhuc lite mota; titulum enim nostrum saltem de eo casu intelligendum, ubi illud, quod ceditur, controversum, aleæque Judiciorum commissum. Anton. Mornacius *ad tit. ne lic. Potent. in fin.* Sed vereor, ne id contra intentionem Legislatorum inferatur. Voluerunt enim Imperatores fraudes evitare, alteriusque oppressionem dolosam impedire. Sed, quæso, an ita fraudes evitantur? Certe inventa Lege, inventa etiam mox fraus esset, si hoc admitteretur. Posset enim hac ratione quilibet Actiones suas dubias ante litem motam potentiori cedere, quo ille experiatur in judicio atque quod Juri deerat, minis potentiaque sua suppleat. Accedit, quod nostra Lex principaliter de Actore cedente loquatur, hunc vero pro lubitu, antequam actionem intentavit, dolose potentiori cedere posse, quis non videt? Res itaque omnis a generalibus principiis superius propositis dependet, quorsum Lectorem remitto, cæteras Exceptiones quas Dd. formare hic solent, sicco pede transiens, cum omnes ex uno deriventur fonte.

Post exceptiones se-

§. XXXI. Demonstravi hactenus usum L. rationemque applicandi, ita ut nihil hic dubii residere apud quenquam posit. Enimvero

vero non ſolent contenti eſſe Dd. ſola deciſione Legum expreſſa, ſed plerumque, vel occaſione verborum certorum, vel propter rationem adjectam, quædam ex LL. deducunt, quæ tamen expreſſe in illis non deciduntur. Inde modus decidendi Doctoribus frequentatisſimus, ex argumento Legis, originem traxit. Quorſum collimant utilisſima Opera Auguſtini Barboſæ, quæ *Collectaneorum* nomine inſcribit. *quuntur collectiones & L.*

§. XXXII. Cum itaque in promulgatione conſtitutionis noſtræ principalis Legislatoris intentio fuerit, dolum atque animum nocendi opprimendique adverſarium evitare, uti id ratio primæ pariter & ſecundæ L. ſatis evincit, Hinc pœnam etiam jacturæ cauſæ obtinere puto, ſi quis doloſe in potentiorem ceſſerit, etiamſi iſta ceſſio ex alia cauſa ſit nulla: Qua in re innumeros invenio adverſarios, quos inter Alphonſ. de Olea *Tr. de Ceſſ. Jur. & Act. Tit. II. qu.* 5. contrarium prolixe deducit. Et eſt olim jam tum agitata iſta controverſia inter Bartolum & Baldum. Bartolus etenim *ad L.* 5. §. 3. *ff. de Leg. præſt.* ſtatuit, illum non cadere jure ſuo, cui cedere Actiones non permiſſum, etiamſi in potentiorem ceſſerit. Addit rationem: *Quia, quando agitur de amiſſione rei ex aliquo contractu, a jure vel ſtatuto prohibito, talis pœna non habet locum, ſi contractus eſt nullus.* add. Proſp. Farinac. *Oper. Crim. P. IV. l.* 1. *conſ.* 70. *n.* 30. Joh. de Nevizanis *Conſ.* 7. *n.* 15. *p.* 55. Baldus ex adverſo *in L.* 13. §. 4. *ff. de his qui not. inf. n.* 2. expreſſe hæc verba habet: *Si Lex ſit: ſi quis jura ceſſerit, Magnati, puniatur in X. puniatur, licet ceſſio de jure non valeat, dummodo prima facie habeat ſpeciem ceſſionis.* Rationem hanc ſuppeditat: Quoniam nullitas actus, non excuſat a pœna Legali, ubi Lex non requirit, niſi nudum factum. *Collectio I. Obtinet jactura cauſæ etiamſi ceſſio ſit nulla. Controvertunt Bartolus & Baldus.*

§. XXXIII. Sane ſi intentionem Legislatoris attendamus, ſine dubio prævalebit Baldi opinio; Cedentis enim malitia erat perfectiſſima, & tanta, quanta ad amiſſionem Cauſæ ſufficiebat, quod vero illa ceſſio non valuerit, hoc non per ipſum ſtetit, nec illum pœnituit, ſed caſu extraneo factum, ex quo dolus ipſius non debet ſentire commodum. Nec quidquam ad rem facit quod affertur: *Ubi jus ceſſum non transfertur in ceſſionarium, quia ceſſio fuit nulla, remanet illud apud cedentem* Valenzuela Velasquez *T. I. Conſ.* 32. *quo concilio prolixe contrariam opinionem defendit;* *Baldi opinio defenditur.*

Non

Non enim possum illud generaliter admittere: nam & ipsa cessio in potentiorem L. nostra nulla redditur; interim tamen nullo modo jus apud cedentem remanet, sed id amittit. Nec ullius valoris est distinctio, quam affert Alphons. de Olea *c. l.* §. 36. an sc. Cessio Lege nulla sit, an ex alia causa; illo casu pœnam obtinere, hoc autem non; cum Lex hic non nudum factum sed effectum validum respexerit. Qua namque ratione probabit *Olea* hic validum effectum desiderari posse, cum totum negotium cessionis in potentiorem sit invalidum; Ipsa Cessio redditur nulla, uti modo dictum: Actio Actori denegatur: Cessus debitor a faciendo vel præstando liberatur: Potentiores a Patrocinio arcentur: Brevibus: Nihil hic ab omni parte ad effectum deducitur; quomodo ergo effectum validum expectare possit? Contra mentem LL. ista proferuntur. Exempla singula, quæ ab *Olea* afferuntur, non tangam, unicam tantum instantiam afferre liceat: Matrimonium contra Jus Divinum initum, sine dubio nullum est, de quo videri poterit *Disp. nostra de Matrimonii Nullitate thes. 8. & seqq.* nemo autem negabit, puniri posse, & debere etiam contrahentes. Ex quibus facile apparet, pœnam obtinere etiamsi cessio nulla sit, modo cedens animo opprimendi adversarium actionem serio in Potentiorem transferre voluerit.

Collectio II. Potentior puniendus quamvis debitor bona fide cesserit.

§. XXXIV. Pari ratione Potentiorem etiam pœnam extraordinariam incurrere, licet debitor bona fide cesserit, deducit optime B. Dn. Brunneman. *in Tr. de Cession. Act. & Versur. c. 2. n. 36.* modo potentior animo opprimendi reum, actionem susceperit. Cujus rei decisio partim ex præced. §. dependet: Utut enim de cessione bona fide facta non loquatur L. atque eo casu non locum esse pœnæ, dictum superius §. 11. *h. cap.* cum tamen ab una parte dolus adsit, Lex vero omne propositum Potentiorum opprimendi alios exstirpatum velit e Rep. potentem hic omnino ex sensu Legis nostræ puniendum existimo.

Collectio III. Valet L. etiam potentior alieno nomine agat.

XXXV. Ulterius ex ratione L. nostræ & ipsa Rubrica inferre licet, prohiberi Potentiorem non suo saltem nomine experiri, causamque in judicium deductam peragere, sed nec alieno nomine, ita, ut etiamsi vellet, tanquam Procurator non admitteretur. Paul. Laymannus *ad Cap. 2. X. de Alienat. Jud. mut. caus. fact.* Tuschus

T. VI.

T. VI. lit. P. Concl. 461. n. 2. Paul. de Castro *ad L. nostr. n. 2.* Ad id enim præcipue attendendum in Rep. ut finis Legum obtineri queat, ac sedulo cavendum, ne ulla ratione fraus fiat Juri nostro. Quamvis enim *L. 2.* principaliter de Actione translata loquatur, succurrit tamen Rubrica, quæ de Actore æque ac Reo loquitur, uti demonstratum dedimus superius *Cap. III. §. 3. 4. & 5.* Accedit etiam ratio Legis, cum dolus æque a Potentiore procuratore, quam ab illo, in quem translata actio, abesse debeat, & par sit ab utraque parte metus oppressionis. Imo non solum Procuratoris munus subire prohibentur Potentiores, sed nec postulare pro aliis possunt, nec per alios aliis patrocinium ullo modo præstare; generalis enim nostræ *L. & L. 1.* dispositio est, ac utroque casu opprimendi alterum datur occasio, quæ evitanda. Frantzkius *l. 1. Res. 10. n. 22. & num. 28.* ubi prolixe contra Cujacium & Gothofredum disputat, ac *n. 26.* adjicit: In Rep. Romana, præsertim sub populari statu, receptum fuisse, quod Viri etiam illustres & clarissimi Causas oraverint, cum autem illi autoritate sua non raro abusi fuerint, horum tandem patrocinium penitus interdictum fuisse.

§. XXXVI. Ex eodem fonte fluit, illicitam esse cessionem Ususfructus, quæ fit in potentiorem. Ex pendenda tamen prius illa Dd. opinio, qua usumfructum per cessionem extraneo factam extingui defendunt; uti faciunt atque id ex *L. 9. C. de Usufructu* deducunt Donellus Cujacius aliique magno numero citati a Joanne del Castillo *Tr. de Usufruct. cap. 69. n. 5.* qui tamen illos refutat numeris subsequentibus, cujus etiam opinionis sunt, cessionem ususfructus licitam esse statuentes, Arias Pinellus *P. III. ad L. 1. C. de bon. matern. n. 38. seqq.* Martin Monter a Cueva *Causar. Civil. Regn. Aragon. Dec. 46. per tot.* Joann. Garsias *Tr. de Expensis c. 10. n. 27. & plur. seqq.* Christin. *ad LL. Mechlin. tit. 15. art. 6. n. 7. & Art. 7. n. 3.* item *Decis. Belg. Vol. I. Dec. 129.* Felicianus *de Censib. l. 2. c. 4. num. 4.* aliique passim allegati a Joanne del Castillo. Et profecto, ut rem in compendium mittam, non video, quare Usufructuarius cedendo Usumfructum eum admittere debeat, modo hic jus primum Ususfructus a commoditate & perceptione fructuum distingvas. Illud enim Jus perpetuum est & semper apud cedentem remanet; Uti id prolixissime deducit Joan. Garsias *cit. l. n. 36. 37. & seqq.* Add. Dn. Petrus Mullerus Antecessor Jenensis *Add. ad Struvii Syntagm. Exercit. 12. th.*

Collectio IV. Illicita etiam Cessio Ususfructus in potentiorem. An Ususfructus cedi potest?

35. *lit. e.* Hinc quando in jure dicitur, licere Usufructuario re in Usumfructum data vel frui, vel locare eam, vel vendere, vel aliis fruendam dare, id non aliter reputatur, ac si ipse uteretur vel retineret Usumfructum. Quod expresse docet Ulpianus in *L. Arboribus 12. §. 2. ff. de Usufructu.* conf. *L. 38. & 67. eod. L. 8. pr. ff. de reb. Auctor. Jud. poss. L. 11. §. 2. ff. de pign. L. Necessario 8. §. fin. ff. de peric. & commod. rei vend. §. 1. Inst. de Usu & Habit.* ibique Anton. Pichardus *in Comment. n. 3.* B. Dn. Brunnem. *ad L. 12. §. 2. ff. de Usufr. n. 7.* Carpz. *P. I. Const. 32. d. 21. & P. II. Const. 42. D. 9. & Dec. 138.* add. Borgninus Cavalcanus *de Usufructu mulieri relicto.* Nec quidquam contra hanc opinionem probat *L. 9. C. de Usufr.* utpote quæ de alienatione, non usus fructus, sed fundi loquitur, uti ex ipsis ejus verbis patet. Licet igitur ex prædictis constet, Usumfructum cedere omni jure esse permissum, tamen si Ususfructus in Potentiorem ipso Domino cedatur, illicitam esse cessionem argumento L. nostr. evinco: præprimis si id redemerit potentior, ac dolus ab una vel utraque parte concurrit. Si enim ita possessionem etiam rei in usumfructum datæ consequeretur Potentior, metus subesset, ne post mortem cedentis Proprietario difficilis reddatur rei recuperatio; res enim periculi plenissima est, cum Potentiore etiam in justissima causa litigare.

Collectio V. Minor si causa ceciderit non restituitur.

§. XXXVII. Legem nostram, nisi in Casibus exceptis, ubique vim suam exserere, hactenus demonstratum. Sed quid si minor ex tali cessione ceciderit, annon restituendus? Sane ob ætatis fragilitatem ac insidias aliorum, generaliter in jure nostro constitutum est, ut minor ubicunque læsus, restituatur L. *1. ff. de minor.* L. *1. & 2. C. de in Integr. Rest.* Franc. Sarmientus *Select. Interpret. l. 3. c. 13. n. 1.* Cum autem hic dolo suo atque fraude propria minor lædatur, restitutioni locus non est; in delictis enim nunquam minorem restitui, apertissimi Juris est, frustra quippe hic LL. invocat, qui contra eas quid committit. L. *Auxilium 37. ff. de Minor.* L. *1.* C. *Si advers. delictum* Sfort. Oddus *de in integr. Rest. qv. 80. art. 8.* Nicolaus Boëtius *Decis. Aurea qu. 63. n. 6.* Antonin. Thesaurus *Dec. 161. n. 3.* Franc. Gallus *Tr. de Fructib. Disp. 36. Art. 5. n. 92.* Nec deficit ratio; nunquam enim in delictis dolus abesse potest, utpote qui in dubio etiam in illicitis præsumitur L. *Si non Convitii 5.* C. *de Injur.* Sed fraudes nemini esse lucro, neminique patrocinari debent. L. *Verum 63. §. 7. ff. pro Soc.* L.

33.

33. §. 1. C. de Inoffic. Testam. Alphonf. a Villagut. *de Extensione* LL. *qu. 4. n. 80. fol. 129.* Nicol. Vincent. Scoppa *Observ. Theor. Pract. ad Steph. Gratiani decisiones Obs. 16. n. 63. & Obs. 234. n. 7.* Joannes Bolognetus *Cons. 28. n. 47.* Hinc, ubi minor dolose, ac voluntate opprimendi alterum, potentiori cessit Actionem, nullo modo restituitur. Quod si tamen ignoranter alienatio facta sit, ac omnis fraus abfuerit, restitutio locum habet; atque ita decisum in sacra Rota Romana, referente Dominic. Galesio *Tr. de Restit. in Integr. P. II. pag. 208. n. 29.* Alphonf. de Olea. *de Cession. Act. Tit. II. qu. 4. n. 30.* ubi in Minore & Ecclesia ignorantiam, non dolum, non fraudem præsumi asserit: De cujus tamen generalitate dubito. add. Franzkius *l. 1. Res. 10. n. 41. & seq.*

§. XXXVIII. Cum L. nostra translationes Actionum in potentiores generaliter prohibeat puniatque, non interesse existimo, sive Actionem Potentiori vendidero, sive etiam ipsi dono dedero, neque enim per donationem magis evitatur fraus atque dolus, nec cessat post factam donationem metus oppressionis; Sine dubio ergo hic pariter pœna L. obtinebit: Cuicunque enim actui ratio L. applicari potest, illi etiam dispositio ejus convenit. Sed succurrunt verba L. *1.* C. *ne lic. Scilicet, ut in Actores seu Procuratores in subsidia negotiorum*, vel usurpatos gratia, *vel redemptos, severa sententia vindicarent.* Hæ vero LL. cum magnam quandam inter se cognationem habeant, non saltem pœna ad redemptores litis pertinet, sed & ad illos qui lites gratis sive donationis titulo in se susceperunt. B. Dn. Brunneman. Tr. *de Cessori. Act. & Versur. c. 2. §. 27.* ubi differentiam prohibitionis h. L a L. *per diversas* agnoscit, utpote qua licitum donatione nomen in alterum transferre. *Collectio VI. Valet etiamsi actio mediante donatione cessa.*

§ XXXIX. Occasione verborum, quæ in L. nostra habentur: *Debiti Creditores jactura multentur*, in illam quæstionem inquirere libet; An illud debitum, cujus jactura Creditor multatur, lucro debitoris cedat, an vero Fisco applicandum? Ab utraque parte Autores reperiuntur: Alex. Trentacinquius *Var. Res. l. 1. de Jure Fisci de sol. 1. n. 1. seq.* Alphonf. de Olea *Tit. II. qu. 4. §. 31.* pro Fisco militant, moti inprimis hac ratione: quod, quoties Lex simpliciter propter crimen imponit pœnam, nec exprimit cui applicanda sit, tunc ad Fiscum pertineat. *L. Multarum 5. C. de mod. multar. L. 3. & 4. C. de* *Quis debitum capiat?*

Sepulchr. viol. quod prolixe deducit Trentacinquius. Verum isti textus de mulctis propter delictum dictatis loquuntur; hic vero Actor non mulctam quandam exsolvere tenetur, sed debitum tantum amittit. Hinc ipse Trentacinquius *c. l. n. 2. p. 58.* dicit: non procedere dictam suam assertionem, quando pœna reperitur imposita, contemplatione partis offensæ, vel in conpensationem damni seu injuriæ: Atqui hic in compensationem metus oppressionis, qui in debitore erat, jura Actorem Actione privant. Non enim habito respectu favoris liberationis, qui in jure generalis est, *L. 47. ff. de O. & A.* primaria tamen intentio Legislatoris erat, miseris succurrere, atque ideo in eorum favorem promulgabatur hæc Constitutio. Seducitur tamen & Mevius. *P. II. Dec. 174. n. 7. in not.* propter verbum *multentur*. Sed non admittenda est Mevii opinio, indicari hic multam, quæ fisco applicanda; quis enim primo generaliter asserat, omnem multam Fisco applicandam? Deinde nec hic adest multa pecuniaria, uti existimat Mevius. Dicas: loco multæ hic est id debitum, quod perdit Creditor, cum acquirere potuisset; sed respondeo, incertum erat, an id acquirere potuerit Creditor; de debito enim certo non loquitur L. nostra, uti demonstratum superius §. *23. h. cap.* Accidit, quod Fiscus debitum id peteret contra rationem L. de novo enim durior adversarius opponeretur debitori, cum Fiscum inter potentiores referendum, dubio careat; quod vero in favorem alicujus constitutum, in ipsius odium non detorquendum. *L. Quod favore 6. C. de LL.* add B. Brunnem. *ad L. 1. ff. de Alienat. Jud. mut. caus. n. 8.* idem *Tr. de Cession. Act. & Vers. c. 2. 37.* Sed objicias, unum idemque est, quoad debitorem, an ille Fisco, an Creditori solvat; Respondeo iterum, id verum esse, si debitum certum, sed de hoc casu non loqui legem, modo dictum. Sermo igitur est de debito incerto, ubi metus oppressionis hoc casu sine dubio præsentissimus adest. Placet omnino B. Brunnemanni ratio, quam affert, ubi de quæstione disputat, an ex mente L. Anastasianæ superfluum cedat lucro debitoris, an cedentis, an Fisco? Ubi debitoris id manere asserit, *si enim*, inquit, *nec cedenti, nec cessionario datur Actio, utique residuum penes debitorem manet Tr. de Cession. Act. c. 1. n. 87.* Ego hanc rationem ad propositam quæstionem applico, & dico: Si Actori non competit Jus exigendi debitum, utique illud Reus sibi retinebit. Hilliger *ad Donell*

Refutantur.

l. 18.

l.18.c.11.lit.m. Franzkius *l.1.Ref.10.n.60.* Ubi igitur nulla moveri potest Actio, vel Actio efficax non est, sed per Exceptionem elidibilis, ibi alter non potest ad dandum vel præstandum aliquid compelli; Ita *Actore non probante, qui convenitur, etsi nihil ipse præstet, obtinebit*, verba sunt *L. Qui accusare 4. C. de Edent.* Fisco tamen id non præjudicare, urget Carpzov. *l.5. Ref. 33. n.29.* sed huic Actionem competere dicit. Si hoc verum est, valde scire desidero, unde Fiscus Actionem habeat, ad petendum istud debitum? Aut ex contractu debitoris, aut ex delicto. Certe non ex contractu, nunquam enim contraxit cum Fisco; nec ex delicto cum debitor nihil deliquerit, sed creditor; Fortassis ex cessione Creditoris habebit; Sed hic cedere amplius non poterat, postquam Jus suum, cedendo in potentiorem, semel amisit. Si ex Lege ipsi competere actionem dicas, quæso ea producatur, sed nullam invenies, fatente ipso Carpzovio *d. l. n. 27.* Quid ergo prohibet statuere, debitum id a Fisco nullo jure exigi, sed penes debitorem remanere? Rem quasi totam perficit L. *3. ff. de Litig.* verb: *sed duplum utrum Fisco an Adversario applicandum sit, nihil exprimitur: Fortassis autem magis adversario: ut id veluti solatium habeat, pro eo, quod potentiori adversario traditus est.* Cujus L. casus quoniam cum nostro convenit, ejus quoque decisionem lubens amplector.

§. XL. Ad firmandam eo magis opinionem præced. §. allatam cum Dd. fere omnibus assero, perdere Actorem debitum suum non ipso jure, sed ope Exceptionis, Cujus rei magna est differentia. Si enim ope exceptionis res nulla, actor adhuc, si alter exceptionem istam opponere neglexerit, & sententia pro Actore feratur, obtinere poterit: ubi vero ipso jure quid nullum est, sententia pariter injusta erit, quamvis Reus exceptionem nullitatis non opposuerit. In supposito itaque casu Creditor debiti jactura multatur, non ipso jure, sed tum, quando agenti creditori Exceptionem non competentis Actionis opponit debitor: Id quod colligere solent Dd. ex *L. 1. C. h. t.* verb *ut jactura causa afficerentur.* afficiendus itaque adhuc jactura causæ Creditor, sc. mediante exceptione, & ad instantiam partis; quod si verba *affecti essent* reperirentur, tunc, id ipso jure fieri, credendum foret, Frantzkius *l. 1. Resol. 10. num. 60.* Hilliger *ad Donell. l. 18. c. 11. lit. M.* Jacob de Arena *de Cession. Jur. & Act. §. 6.*

Actorem perdere jus suum mediante exceptione.

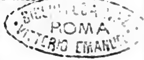
in Tract. Tractat. Vol: V. p. m. 497. Mevius *P. III. Dec. 52. in fin. &* *P. II. Dec. 174.*

Hac exceptio opponi potest post litem Contestatam.

§. XLI. Quando autem ista Exceptio opponenda a Reo, disquirendum. Et nullum dubium est, si ante litem contestatam opposita non est, in vim peremptoriæ post litem contestatam opponi posse, cum hæc exceptio principalem causam perimat Mevius *P. II. Dec. 174. & P. III. Dec. 49.* Berlich *P. I. Dec. 33. n. 11.* Frantzk. *lib. 1. Resol. 10. in fin.* Bartholom. de Salyceto *ad h.* L. 2. *num. 2. f. 114.* Sed quid tandem dicendum si nihil fuerit oppositum, & pro potentiore lata sententia? Resp. Si appellatio adhuc pendeat, poterit in appellatione opponi, arg. L. *per hanc 4.* C. *de temp. appel.* Mevius *d. dec. 174.* Barthol. de Salyceto *d. l.* Imo etiam in executione ipsa opponi potest, quia sententiæ non contradicit, sed actionem saltem inefficacem esse arguit, Frantzkius *d. Resol. 10. n. 26. ibique citati.*

Conclusio.

§. XLII. Ultimo adhuc compellandus venis B. L. ac rogandus insigniter, ut si quædam præter mentem, ex festinatione typographi, reperias errata, illa pro benignitate tua corrigas, cum præter intentionem irrepserint; ita *p. 38. lin. 19. & 20.* invenies allegatam L. 3. C. *de* Litig. pro L. 2. *p. 47.* iin Inscriptione *de Senatu* pro *Sensu p. 56. l. 10.* reperitur *Nov. 12.* pro *Nov. 72. p. 64. l. antepen. sapiun* pro *sapiunt & t. superfluum p. 65. l. 15. exoluerunt* pro *exoleverunt p. 67. l. 5. de Ao. 1832.* pro *1532.* sed non in his modo, verum & in aliis erratis, Tuam mihi B. L. facilitatem in corrigendo polliceor. Deinde omissus est C*ap. 1.* §. 5. citandus Jacobus Gothofredus, qui *in Discurs. Histor. ad* L. *Quisquis* C. *ad* L. *Jul. Moj. c. 13.* plura ad Historiam Arcadii pertinentia affert. Addatur etiam ad Controversiam de divisione Majestatis §. *25. & seqq. ejusd.* Cap. Scriptor Italus limatissimus, Fabio Albergati *Tr. dei Discorsi Politici Cap. XI. f. m. 207. qui editus Romæ 1602.* nbi prolixissime contra Bodinum disputat, Majestatemque dividi posse asserit, probatque vim Majestatis non intellexisse Bodinum. conf. ejusd. C*ap. VIII. & seqq* Hæc sunt quæ latere Te. B. L. nolui. De cætero fave studiis meis & vale.

SOLI DEO GLORIA.